

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา ลำดับที่ 45/2545

คำนำ

ตามที่ได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 ในชั้น ป.1, ป.4, ม.1 และ ม.4 และขยายผลให้ครบทุกโรงเรียนในปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในฐานะหน่วยงานต้นสังกัด ได้ดำเนินการจัดทำเอกสารชุดแนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขึ้น โดยจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รวม 8 กลุ่ม คือ

1. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
3. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
4. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
6. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
7. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. แนวทางการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

จุดประสงค์ของการจัดทำเอกสารชุดดังกล่าวก็เพื่อให้โรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารและครูผู้สอนคลายความกังวลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล เนื่องจากโรงเรียนต้องกำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลของโรงเรียนเอง สาระของเอกสารชุดนี้ ได้นำเสนอแนวทางและตัวอย่างเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในระดับการศึกษาภาคบังคับ (9 ปี) โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ความรู้เฉพาะในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตัวอย่าง
การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงแนวทางการวัดและ
ประเมินผลปลายปี/ช่วงชั้น เป็นต้น เพื่อให้ครูผู้สอนได้ใช้ศึกษาเป็นตัวอย่าง และนำไปปรับใช้
ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารชุดนี้
จะช่วยให้ผู้บริหารและครูผู้สอนได้รับความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนและในระดับ
โรงเรียนมากขึ้น และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังของโครงการ
จัดทำเอกสารชุดนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
ตอนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1
1. โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	3
2. การวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สู่หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้	11
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	21
4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรกับการประกันคุณภาพ	29
ตอนที่ 2 ความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	32
1. ความสำคัญ ธรรมชาติและลักษณะเฉพาะ	32
2. การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	36
ตอนที่ 3 การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน	62
1. การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สู่หลักสูตรสถานศึกษา	62
2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่ห้องเรียน	78
ตอนที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	117
1. แนวคิดและหลักการการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)	117

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
2. แนวคิดและหลักการประเมินด้านทักษะและกระบวนการ	146
3. แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	158
4. การนำผลการประเมินไปใช้	187
บรรณานุกรม	193
คณะทำงาน	195

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔ ๔ ๔

การพัฒนาคุณภาพตามแนวปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นที่การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปการสอนของครูและการปฏิรูปการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน การปฏิรูปในสองส่วนแรกมีสาระสำคัญอยู่ในหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับจุดเน้นของหลักสูตร ส่วนการปฏิรูปการบริหารมีสาระส่วนใหญ่อยู่ในหมวด 6 ของพระราชบัญญัติฯ โดยกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษามีหน้าที่พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มีหน้าที่ประเมินภายนอกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

ในส่วนของหลักสูตรและการเรียนการสอนที่กล่าวไว้ในหมวด 4 มาตรา 22-30 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- ✧ เน้นความสำคัญของความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการทุกด้านให้ได้สมดุล
- ✧ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ✧ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้มีทักษะการคิด การจัดการ และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- ✧ ฝึกให้ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- ✧ จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ
- ✧ จัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม การทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน
- ✧ การจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ ให้นำผลประเมินการเรียนมาประกอบพิจารณาด้วย

❖ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางและตามสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม

❖ หลักสูตรต้องมีลักษณะหลากหลายโดยมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับระดับอุดมศึกษา เพิ่มความมุ่งหมายเฉพาะด้านการพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง การค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม

❖ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถาบันต่าง ๆ ฯลฯ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีสาระที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนกระจายอยู่ในหมวดอื่น ๆ ด้วย สำหรับสาระที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 6 ของพระราชบัญญัติฯ มาตราที่ 47-51 สาระสำคัญโดยสรุปกล่าวถึงการจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก บทบาทของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและการให้ความร่วมมือในการประเมินภายนอก บทบาทของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก การประเมินผลการจัดการศึกษา และการรายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข อย่างไรก็ตาม รายนะเอียดเกี่ยวกับระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษานั้นให้กำหนดเป็นกฎกระทรวง

สาระสำคัญทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาก็คือการพัฒนาคุณภาพ โดยมุ่งไปที่การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน การปฏิรูปการสอนของครู และการปฏิรูปการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน โดยการปฏิรูปในสองส่วนแรกมีสาระสำคัญอยู่ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ส่วนการปฏิรูปการบริหารของผู้บริหารมีสาระสำคัญอยู่ในหมวด 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : ความสัมพันธ์ของการปฏิรูปและระบบประกันคุณภาพ
ที่มา : เลขา ปิยะกิจวิริยะ และนางลักขณ์ วิรัชชัย (ม.ป.ป.)

1. โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.1 หลักการ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดหลักการไว้เป็น 5 ประการ คือ

- 1) เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
- 4) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

1.2 จุดหมาย

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

- 1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
- 2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4) มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7) เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทراثยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

1.3 ระดับช่วงชั้น

การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรไว้เป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

1.4 สาระการเรียนรู้

กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

1) ภาษาไทย

2) คณิตศาสตร์

3) วิทยาศาสตร์

4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5) สุขศึกษาและพลศึกษา

6) ศิลปะ

7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี

8) ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

1.5 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม โดยเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง กิจกรรมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

1.6 มาตรฐานการเรียนรู้

เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้หรือคุณภาพผู้เรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ
- 2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น

มาตรฐานเหล่านี้เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคน สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติม

(ตัวอย่างมาตรฐานการเรียนรู้หรือคุณภาพผู้เรียนหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย)

คุณภาพของผู้เรียนภาษาไทย เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 ควรจะ

1) สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2) สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3) มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ
4) มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้ และการใช้ภาษาในการ
พัฒนาตน และสร้างสรรค์งานอาชีพ

5) ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชม
ในวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย

6) สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
และถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล

7) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย

8) มีคุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง

(ตัวอย่างมาตรฐานการเรียนรู้หรือคุณภาพผู้เรียนหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา)

เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษาแล้ว ผู้เรียนจะมี
ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีเจตคติและค่านิยมที่ดีในเรื่องธรรมชาติ การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ
ของมนุษย์ การสร้างเสริมสุขภาพและการดำรงสุขภาพที่ดีให้ยั่งยืน มีทักษะปฏิบัติด้านสุขภาพและ
สมรรถภาพจนเป็นกิจนิสัย

จากกรอบคุณภาพผู้เรียนภายหลังจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีการกำหนดคุณภาพผู้เรียน
เมื่อจบแต่ละช่วงชั้น (ไม่ได้ยกตัวอย่างไว้ในที่นี้) เพื่อเป็นฐานในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
ช่วงชั้นภายใต้สาระหนึ่ง ๆ ของแต่ละกลุ่มสาระ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีขอบเขตของสาระและมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
ของรายสาระนั้น

(1) ภาษาไทย ประกอบด้วย 5 สาระ คือ การอ่าน การเขียน การฟัง-การดู และการพูด
หลักการใช้ภาษา วรรณคดี และวรรณกรรม โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ
รวม 6 มาตรฐาน

(2) **คณิตศาสตร์** ประกอบด้วย 6 สาระ คือ จำนวนและการดำเนินการ การวัด เรขาคณิต พีชคณิต การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 19 มาตรฐาน

(3) **วิทยาศาสตร์** ประกอบด้วย 8 สาระ คือ สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สารและสมบัติของสาร แรงและการเคลื่อนที่พลังงาน กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 13 มาตรฐาน

(4) **สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม** ประกอบด้วย 5 สาระ คือ ศาสนา-ศีลธรรม-จริยธรรม หน้าที่พลเมือง-วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 12 มาตรฐาน

(5) **สุขศึกษาและพลศึกษา** ประกอบด้วย 5 สาระ คือ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ ชีวิตและครอบครัว การเคลื่อนไหว-การออกกำลังกาย-การเล่นเกม-กีฬาไทยและกีฬาสากล การสร้างเสริมสุขภาพ-สมรรถภาพและการป้องกันโรค ความปลอดภัยในชีวิต โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 6 มาตรฐาน

(6) **ศิลปะ** ประกอบด้วย 3 สาระ คือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 6 มาตรฐาน

(7) **การงานอาชีพและเทคโนโลยี** ประกอบด้วย 5 สาระ คือ การดำรงชีวิตและครอบครัว การอาชีพ การออกแบบและเทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 6 มาตรฐาน

(8) **ภาษาต่างประเทศ** (กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนภาษาอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษา) ประกอบด้วย 4 สาระ คือ ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก โดยมีจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระต่าง ๆ รวม 8 มาตรฐาน

แต่ละสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ได้ขยายเป็นมาตรฐานช่วงชั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 : ภาษาไทย (มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของสาระที่ 5 และมาตรฐานการเรียนรู้รายการที่ 1) (กรมวิชาการ, 2544 ข)

สาระที่ 5 : วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1. สามารถอ่านนิทาน เรื่องสั้นง่าย ๆ สำหรับ เด็ก สารคดี บทความ บทร้อยกรอง และ บทละครที่เหมาะสม กับเด็กให้ได้ความรู้ และความบันเทิงได้ ข้อคิดเห็นจากการอ่าน และนำไปใช้ในชีวิตจริง	1. สามารถเลือกอ่าน หนังสือได้หลากหลาย ทั้งนิทาน ตำนาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรอง บทละคร ตาม จุดประสงค์ของการอ่าน ใช้หลักการ พิจารณานั่งสือ พิจารณาให้เห็นคุณค่า และนำไปใช้ในชีวิตจริง	1. สามารถอ่าน บทกวีนิพนธ์ ประเภท กลอน โคลง กาพย์ บทละครบทกวีร่วมสมัย และวรรณกรรม ประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี บันทึก บทความ พงศาวดาร และสามารถเลือกอ่าน ได้ตรงจุดประสงค์ของการอ่าน ใช้หลักการ พินิจคุณค่าของ วรรณกรรม พิจารณา คุณค่าทั้งด้านวรรณศิลป์ เนื้อหาและคุณค่า ทางสังคม และนำไป ใช้ในชีวิตจริง	1. สามารถอ่าน บทกวีนิพนธ์ ประเภท กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ ร่าย ลิลิต บทละคร และ วรรณกรรมประเภท เรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี และบทความ สามารถใช้หลักการ วิจาร์ณวรรณคดี เบื้องต้นพิจารณาเรื่อง ที่อ่าน โดยวิเคราะห์ องค์ประกอบของงาน ประพันธ์แต่ละชนิด เพื่อประเมินคุณค่า ด้านวรรณศิลป์ เนื้อหา และคุณค่าทางสังคม และนำไปใช้ในชีวิตจริง 2. สามารถเข้าใจประวัติ วรรณคดี และวรรณกรรมในแต่ละสมัย ปัจจัยแวดล้อมที่มีส่วน ให้เกิดวรรณคดีและ วิวัฒนาการทาง วรรณคดีและวรรณกรรม ในแต่ละสมัย เพื่อเป็น ความรู้พื้นฐานในการ เข้าใจโลกทัศน์และ วิถีชีวิตของคนไทย

ตัวอย่างที่ 2 : คณิตศาสตร์ (มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของสาระที่ 2 และมาตรฐานการเรียนรู้รายการที่ 3) (กรมวิชาการ. 2544 ก)

สาระที่ 2 : การวัด

มาตรฐาน ค 2.3 : แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1. นำความรู้เกี่ยวกับการวัด เงิน เวลา ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้	1. นำความรู้เกี่ยวกับการวัด เงิน เวลา ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ 2. นำความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ทิศและมาตราส่วน ไปใช้ในการอ่านและเขียนแผนผังได้	1. ใช้ความรู้เกี่ยวกับ ความยาว พื้นที่ พื้นที่ผิว และปริมาตร ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้	1. ใช้ความรู้เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ แก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการวัดได้

ตัวอย่างที่ 3 : สุขศึกษาและพลศึกษา (มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของสาระที่ 1 และมาตรฐานการเรียนรู้รายการที่ 1) (กรมวิชาการ. 2544 จ)

สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1. เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของร่างกายและจิตใจ	1. เข้าใจการทำงานของระบบอวัยวะที่มีผลต่อสุขภาพ สมรรถภาพ การเจริญเติบโตและการพัฒนาการ	1. เข้าใจปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการในช่วงวัยต่าง ๆ	1. เข้าใจกระบวนการสร้างเสริมและดำรงประสิทธิภาพการทำงานของระบบอวัยวะต่าง ๆ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
2. เข้าใจวัฏจักรของชีวิตมนุษย์	2. เข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณในวัยแรกรุ่นและวัยรุ่น	2. วิเคราะห์การเจริญเติบโตและพัฒนาการของตนเองและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาด้านให้เติบโตสมวัย	2. รู้วิธีวางแผนการดูแลสุขภาพตามภาวะการเจริญเติบโตและพัฒนาการของตนเองและครอบครัว

ตัวอย่างที่ 4 : ศิลปะ (มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของสาระที่ 2 และมาตรฐานการเรียนรู้รายการที่ 2) (กรมวิชาการ. 2544 ง)

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1. รู้ว่าดนตรีมาจากยุคสมัยและสถานที่ต่างกัน 2. สนใจดนตรี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล	1. รู้ว่าดนตรีสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งที่มา 2. ฟังพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานดนตรี การสืบทอดงานดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล	1. เข้าใจความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อดนตรี 2. มีส่วนร่วมและซาบซึ้งในกิจกรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล	1. เข้าใจยุคสมัยและวิวัฒนาการของดนตรีไทยและสากล 2. เห็นคุณค่า รักและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย เข้าใจการสืบทอดดนตรีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระดับชาติและนานาชาติ

1.7 เวลาเรียน

กำหนดเวลาเรียนในแต่ละช่วงชั้นดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง

ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถยืดหยุ่นเวลาสำหรับกลุ่มสาระต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายและพัฒนาการของนักเรียน โดยคงไว้ซึ่งจุดเน้นของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น กล่าวคือ

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเรียนรู้สังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน-เขียน-คำนวณ-คิดวิเคราะห์-การติดต่อสื่อสารและพื้นฐานความเป็นมนุษย์

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน ความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ ทักษะการดำเนินชีวิต ความรับผิดชอบต่อสังคม และพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มุ่งเน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้านในวิชาการและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตน และประเทศตามบทบาทของตน

2. การวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สู่หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้

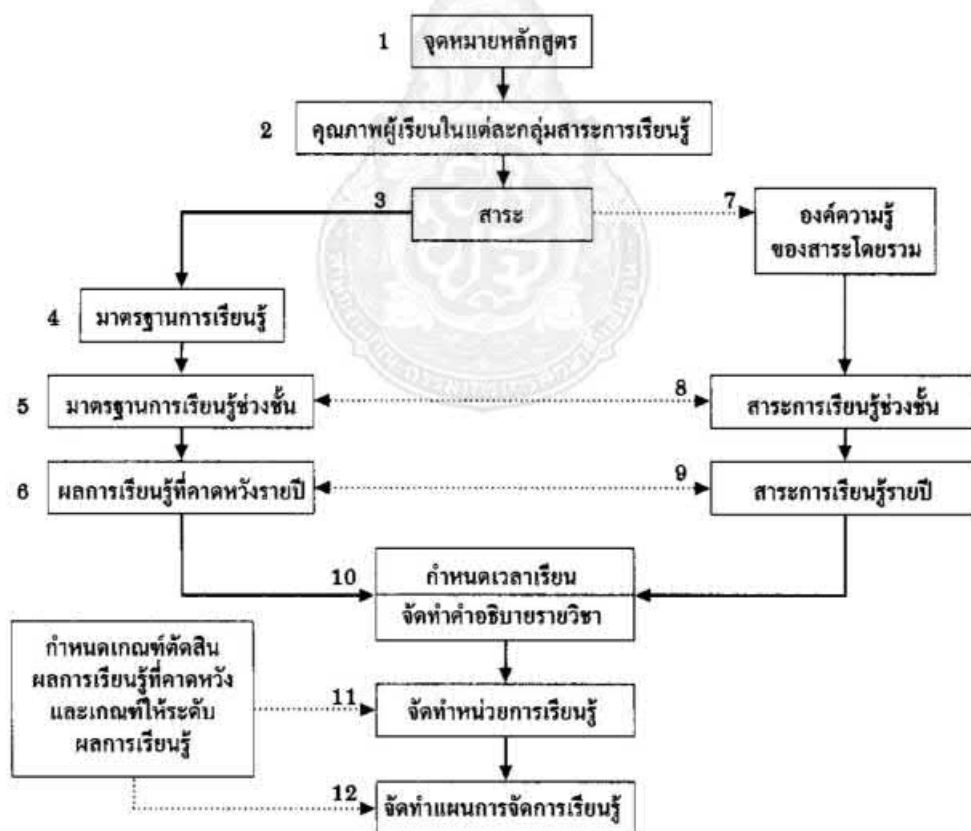
เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและของแต่ละกลุ่มสาระ ผู้สอนจึงต้องทำการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระและมาตรฐานช่วงชั้น เพื่อนำไปกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นและสาระการเรียนรู้รายปี อันเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีทิศทางสอดคล้องสัมพันธ์กันทุกระดับ จุดมุ่งหมาย

ขั้นตอนการดำเนินงาน มีดังนี้

- ❖ ศึกษาจุดมุ่งหมายหลักสูตร
- ❖ ศึกษาธรรมชาติและขอบเขตของกลุ่มสาระ
- ❖ กำหนดองค์ความรู้ของกลุ่มสาระ

- ✧ ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
- ✧ กำหนดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นให้สัมพันธ์สอดคล้องกับองค์ความรู้ของกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
- ✧ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีให้สัมพันธ์สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
- ✧ กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค
- ✧ ทำคำอธิบายรายวิชา
- ✧ ทำหน่วยการเรียนรู้
- ✧ ทำแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น แสดงด้วยแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 2 : แผนภูมิแสดงขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้

จากภาพดังกล่าว รายละเอียดตามกรอบที่ 1-5 คือ จุดหมายหลักสูตร คุณภาพผู้เรียน หรือมาตรฐานการเรียนรู้ ขอบเขตสาระ มาตรฐานการเรียนรู้จำแนกตามสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นทั้ง 5 กรอบนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้เป็นแกนกลาง ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ลำดับต่อไปจะกล่าวถึงกรอบที่ 6 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นส่วนที่โรงเรียนต้องเป็นผู้จัดทำ

2.1 การจัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค

โรงเรียนกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้ทักษะและคุณธรรมที่จะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้กลุ่มสาระนั้น ๆ ในแต่ละปี โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและสภาพปัญหา/ความต้องการจำเป็นของชุมชน โรงเรียน และนักเรียน

2.2 การจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นและรายปี/รายภาค

โรงเรียนต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งหมด โดยเริ่มจากการกำหนดองค์ความรู้จากทุกสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ แล้วขยายเป็นสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นโดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นร่วมด้วย จากนั้นจึงขยายเป็นสาระการเรียนรู้รายปีโดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีให้สอดคล้องกันด้วย กล่าวโดยสรุป คือ การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีต้องให้มีความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (ความสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น) และในแนวราบ (ความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี) นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของชุมชน/โรงเรียน และความถนัด/ความสนใจของผู้เรียนด้วย

ตัวอย่างการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี (กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ)
(กรมวิชาการ, 2544 ง)

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีไทย ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ป.1-3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี		
	ป.1	ป.2	ป.3
1. รู้ว่าดนตรีมาจาก ยุคสมัยและสถานที่ ต่างกัน	1. รู้ที่มาของดนตรี ในท้องถิ่นและภูมิภาค ต่าง ๆ	1. รู้ยุคสมัยของดนตรีไทย และดนตรีสากล	1. รู้ที่มาและยุคสมัยของ ดนตรีไทยและดนตรี สากล

มาตรฐานการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

ช่วงชั้น ป.1-3

ป.1

ป.2

ป.3

2. สนใจดนตรีที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล	2. สนใจดนตรีที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล เบื้องต้น	2. สนใจดนตรีที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล	2. สนใจดนตรีที่เป็น มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล
---	--	---	---

ตัวอย่างการกำหนดสาระการเรียนรู้ (กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ)

สาระ

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

สาระที่ 2 : ดนตรี

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์ (หมายรวมถึง นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน นาฏศิลป์สากล
นาฏศิลป์นานาชาติและการละคร)

องค์ความรู้โดยรวมของทุกสาระ

- ความรู้ ขอบข่าย สัญลักษณ์ แนวคิดทางศิลปะ
- การสร้างสรรค์ และการแสดงออก
- การวิเคราะห์ วิจารณ์งานศิลปะ และสุนทรียภาพ
- การประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะ
- ศิลปะกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ไทยและสากล ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ตัวอย่างสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น)

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่าของดนตรีไทย ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3

1. รู้ว่าดนตรีมาจากยุคสมัยและสถานที่ต่างกัน 2. สนใจและเห็นคุณค่าของดนตรีอันเป็นมรดก ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล	1. ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้าน และดนตรีสากล 2. คุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล
---	---

(ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี)

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีไทย ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้รายปี		
ช่วงชั้น ป.1-3	ป.1	ป.2	ป.3
1. ประวัติความเป็นมาของดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง และดนตรีสากล 2. คุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล	1. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีไทยเบื้องต้น 2. ภูมิปัญญาทางดนตรีท้องถิ่น ดนตรีไทย และดนตรีสากลเบื้องต้น	1. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้าน 2. ภูมิปัญญาทางดนตรีท้องถิ่น ดนตรีไทย และดนตรีสากล	1. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้าน และดนตรีสากล 2. ภูมิปัญญาทางดนตรีท้องถิ่น ดนตรีไทย และดนตรีสากล

(ตัวอย่างการตรวจสอบทบทวนความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีกับสาระการเรียนรู้รายปี)

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีไทย ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้น ป.1	สาระการเรียนรู้รายปี ชั้น ป.1
1. รู้ที่มาของดนตรีในท้องถิ่นและภูมิภาคต่าง ๆ 2. สนใจและเห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากลเบื้องต้น	1. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของเครื่องดนตรีไทยเบื้องต้น 2. ภูมิปัญญาทางดนตรีท้องถิ่น ดนตรีไทย และดนตรีสากล

2.3 การทำคำอธิบายรายวิชา

เมื่อได้ความชัดเจนของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและสาระการเรียนรู้รายปีแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การทำคำอธิบายรายวิชาส่วนประกอบของคำอธิบายรายวิชา ได้แก่ ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา (ชั่วโมง) ผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ (เนื้อหาและกิจกรรม) ของรายวิชานั้น ๆ วิเขียนทำได้หลายแบบ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชา

(ตัวอย่างที่ 1)

กลุ่มศิลปะ

สาระการเรียนรู้ดนตรี

รายวิชา ดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เวลา 40 ชั่วโมง

รู้แหล่งกำเนิดและคุณสมบัติของเสียงธรรมชาติ เสียงมนุษย์ เสียงการขับร้อง และเสียงเครื่องดนตรี ขับร้อง ปฏิบัติเครื่องดนตรี และอ่านภาษาดนตรี ดูแลและเก็บรักษาเครื่องดนตรี ประเภทเครื่องดีและเครื่องจังหวะ แสดงออกถึงการรับรู้เรื่องเสียง การสร้างสรรค์ทางดนตรี และการประยุกต์ใช้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงที่ได้ยิน รู้ความเป็นมา วิวัฒนาการ สนใจและเห็นคุณค่าดนตรีพื้นบ้านที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล

(ตัวอย่างที่ 2)

กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

สาระการเรียนรู้สุขศึกษา

รายวิชา สุขศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เวลา 12 ชั่วโมง

สังเกต ศึกษา หาคำตอบ อธิบายแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ การดูแลรักษาอวัยวะของร่างกาย

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจความหมาย ความสำคัญของการมีสุขภาพดีและปฏิบัติตนเป็นผู้มีสุขบัญญัติที่ดี

(ตัวอย่างที่ 3)

กลุ่มวิทยาศาสตร์

สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

รายวิชา วิทยาศาสตร์ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เวลา 100 ชั่วโมง

ศึกษาวิเคราะห์ ระบบสุริยะ ส่วนประกอบของระบบสุริยะ พลังงานแสง การเคลื่อนที่ของแสงจากแหล่งกำเนิดและเมื่อกระทบตัวกลางต่างกัน การเปลี่ยนพลังงานแสงเป็นพลังงานไฟฟ้า การกระจายของแสงขาวและการเกิดรุ้ง หิน และการเปลี่ยนแปลง หินในท้องถิ่นของเรา กระบวนการเปลี่ยนแปลงของหิน การเกิดดินและสมบัติของดินในท้องถิ่น การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตบนที่และส่วนประกอบของราก ลำต้น ใบ ดอก ปัจจัยบางประการที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช การสังเคราะห์ด้วยแสง การตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของพืช พืช-สัตว์ในท้องถิ่น การเจริญเติบโตและวัฏจักรชีวิตของพืช-สัตว์ อาหารและสารอาหาร สารอาหารและพลังงานที่ร่างกายต้องการ การจัดอาหารให้ได้สัดส่วน และวัตถุดิบในอาหาร โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

การสืบเสาะหาความรู้ การสำรวจตรวจสอบ การสืบค้นข้อมูลและการอภิปราย เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ สามารถสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจ นำความรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวัน ความคิด ความเข้าใจ สามารถสื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีจิตวิทยาศาสตร์ จริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

2.4 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

มีแนวทางดังนี้

- 1) นำสาระการเรียนรู้รายปีมาวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อย
- 2) นำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยนำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมาเขียนเป็นหน่วยการเรียนรู้ หรือนำหัวข้อเรื่อง/หัวข้อย่อยมาบูรณาการ ซึ่งอาจเป็นการบูรณาการภายในกลุ่มสาระหรือระหว่างกลุ่มสาระก็ได้
- 3) ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้
- 4) กำหนดเวลา

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้

วิชา วิทยาศาสตร์ 4

หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เวลา 100 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้

ชื่อหน่วยการเรียนรู้

เวลา (ชั่วโมง)

1	ระบบสุริยะและพลังงานแสง - ส่วนประกอบของระบบสุริยะ - การเคลื่อนที่ของแสงจากแหล่งกำเนิดและเมื่อกระทบตัวกลางต่างกัน - การเปลี่ยนพลังงานเป็นพลังงานไฟฟ้า - การกระจายของแสงขาวและการเกิดรุ้ง	30
2	หินและการเปลี่ยนแปลง - หินในท้องถิ่นของเรา - กระบวนการเปลี่ยนแปลงของหิน - การเกิดดินและสมบัติของดินในท้องถิ่น	20

หน่วยการเรียนรู้

ชื่อหน่วยการเรียนรู้

เวลา (ชั่วโมง)

3	การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต - หน้าที่และส่วนประกอบของราก ลำต้น ใบ ดอก - ปัจจัยบางประการที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช - การสังเคราะห์ด้วยแสง - การตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของพืช - พืช-สัตว์ในท้องถิ่น - การเจริญเติบโตและวัฏจักรของพืช-สัตว์	40
4	อาหารและสารอาหาร - สารอาหารและพลังงานที่ร่างกายต้องการ - การจัดอาหารให้ได้สัดส่วน - วัตถุเจือปนในอาหาร	10

กรณีที่มีการบูรณาการ แผนภาพความคิดและตารางแสดงความสัมพันธ์ของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และอื่น ๆ ระหว่างกลุ่มสาระจะช่วยให้กรอบความคิดในการบูรณาการชัดเจนและสะดวกในการจัดทำ

ตัวอย่างแผนภาพความคิด (กรมวิชาการ, 2544 ข)

ตัวอย่างตารางสัมพันธ์

กลุ่มสาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรม	การประเมินผลและงานที่กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติ	แหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้
ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ					

2.5 การทำแผนการจัดการเรียนรู้

มีแนวทางดังนี้

- 1) ตั้งชื่อแผนตามหัวเรื่องย่อย
- 2) กำหนดจำนวนเวลา
- 3) เลือกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและสาระการเรียนรู้รายปีที่สอดคล้องกันที่จะนำมาใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ
- 4) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีที่เลือกไว้
- 5) กำหนดรายละเอียดของสาระการเรียนรู้สำหรับแผนฯ นั้น โดยวิเคราะห์จากสาระการเรียนรู้ที่เลือกไว้
- 6) กำหนดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ และจัดลำดับขั้นตอน โดยคำนึงถึงธรรมชาติของวิชา จิตวิทยาการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 7) กำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ บุคคล หรือสภาพที่ทั้งในและนอกโรงเรียน
- 8) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ทั้งที่เกิดระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยเน้นวิธีการประเมินตามสภาพจริง

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

วิชา วิทยาศาสตร์ 4

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง หินในท้องถิ่น

เวลา 6 ชั่วโมง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เก็บตัวอย่างและบรรยายลักษณะของหินที่พบในท้องถิ่น
2. จำแนกประเภทของหินโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเอง
3. อธิบายการใช้ประโยชน์ของหินอย่างถูกต้อง
4. ตระหนักและเห็นคุณค่าของหิน

สาระการเรียนรู้

1. หินเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเปลือกโลก พบได้ทั่ว ๆ ไป
2. หินมีลักษณะแตกต่างกัน และแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ได้ตามลักษณะที่แตกต่างกัน
3. หินมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน จึงต้องใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

กระบวนการเรียนรู้

1. ครูพานักเรียนออกไปเก็บหินในท้องถิ่นใกล้โรงเรียน ให้นักเรียนวาดแผนที่แสดงแหล่งหินในท้องถิ่น บันทึกสถานที่ วัน เดือน ปี ที่เก็บหิน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์แหล่งหินเตือนนักเรียนให้เก็บมาคนละก้อนเพื่อการศึกษา หากมีความจำเป็นเพราะหินในท้องถิ่นมีจำนวนน้อยก็ให้นักเรียนเอาหินไปคืนที่เดิม หลังจากศึกษาเสร็จแล้ว หากไม่มีแหล่งหินในท้องถิ่น ครูอาจให้นักเรียนศึกษาลักษณะของหินจากแหล่งการเรียนรู้ เช่น สวนธรณีวิทยาในโรงเรียนหรือสวนธรณีวิทยาที่มีในท้องถิ่น

2. นักเรียนสังเกตลักษณะของหินตัวอย่างที่ตนเองและเพื่อน ๆ เก็บมา โดยใช้แว่นขยายช่วยในการสังเกต วาดภาพ และบันทึกลักษณะของหินที่สังเกตได้ลงในใบกิจกรรม

3. ให้นักเรียนเอาหินมารวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10-15 ก้อน แล้วให้นักเรียนแต่ละคนลองแบ่งกลุ่มหินเป็นกลุ่ม ๆ โดยใช้เกณฑ์ของตนเอง และบันทึกผลการจัดกลุ่มหินลงในใบกิจกรรม

4. ครูให้นักเรียนนำเสนอการจัดกลุ่มหินและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มหิน เพื่อหาข้อสรุปว่านักเรียนใช้เกณฑ์อะไรบ้างในการแบ่งกลุ่มหิน

กรมการปกครอง กทม. ๒๕๖๒ - กรมการปกครอง กทม. ๒๕๖๒

โดยเฉพาะผลการประเมินในสองระดับแรก ไปใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

3.2 แนวทางการประเมินผล

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงแนวทางการประเมินผลควบคู่ไปด้วย
ดังนี้

1) แนวทางการประเมินกลุ่มสาระการเรียนรู้

(1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี (รวมส่วนที่โรงเรียนคิดเพิ่มเติมด้วย)
(2) กำหนดน้ำหนักความสำคัญของแต่ละรายวิชา (โดยพิจารณาจากเวลาเรียน)
(3) กำหนดเกณฑ์ตัดสินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายข้อโดยพิจารณาตาม
ความสำคัญและจุดเน้นของโรงเรียน

(4) ประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนและปลายปี
(5) กำหนดเกณฑ์ให้ระดับผลการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
โดยพิจารณาตามความสำคัญและจุดเน้นของโรงเรียน อนึ่ง ต้องนำผลการประเมินระหว่างเรียนมาใช้
ในการตัดสินผลด้วย โดยให้น้ำหนักความสำคัญในส่วนนี้มากกว่าการประเมินผลปลายปี

(6) กำหนดมาตรการซ่อมเสริมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในข้อที่ “ไม่ผ่าน”
หรือมาตรการซ่อมเสริมกรณีที่ต้องเรียนซ้ำในรายวิชานั้น ๆ ภายใน 3 ปี ของช่วงชั้นนั้น ๆ (ผู้เรียน
ที่มีผลการเรียนวิชาต่าง ๆ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามเกณฑ์ของสถานศึกษา เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น)

2) แนวทางการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นการประเมินผลรายกิจกรรมและตัดสินผลการผ่านเกณฑ์ในแต่ละช่วงชั้น
ดังนี้

(1) กำหนดกิจกรรมและจุดประสงค์ของกิจกรรม
(2) กำหนดเกณฑ์ตัดสินผลการประเมินแต่ละกิจกรรม (ผู้เรียนต้องผ่าน
ทั้งสองเกณฑ์ คือ เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรมและเกณฑ์เวลาที่ใช้ในการร่วมกิจกรรม)
(3) ประเมินผู้เรียนในระหว่างกิจกรรม และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม
(4) กำหนดมาตรการซ่อมเสริมข้อบกพร่องที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์
(5) ประเมินสรุปการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้น เพื่อตัดสินการเป็นผู้ผ่าน
ช่วงชั้น

3) แนวทางการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

ความสามารถด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นเสมือนส่วนตกลึก
ของผลการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ เพราะสะท้อนถึงความเข้าใจจากการอ่านแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

แก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์จินตนาการแล้วสื่อสารด้วยการเขียนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงควรบูรณาการความสามารถด้านนี้ลงในทุกกลุ่มสาระ อนึ่ง แม้การประเมินด้านนี้จะเน้นปีสุดท้ายของช่วงชั้น แต่โรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินรายปีด้วย เพื่อให้เกิดการฝึกฝนและพัฒนาและเพื่อเพิ่มโอกาสความสำเร็จในการผ่านการประเมินในปีสุดท้ายของช่วงชั้น แนวทางการประเมินมีดังนี้

- (1) กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน พร้อมทั้งตัวชี้วัดความสามารถของแต่ละช่วงชั้น และรายปี
- (2) กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินที่เหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงชั้นและรายปี
- (3) กำหนดเกณฑ์ตัดสินผลประเมินรายมาตรฐาน
- (4) ดำเนินการประเมินโดยนำผลประเมินที่บูรณาการไว้ในทุกกลุ่มสาระมาพิจารณาร่วมกัน
- (5) กำหนดมาตรการส่งเสริมข้อบกพร่องที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์
- (6) ประเมินตัดสินผลการผ่านช่วงชั้น โดยใช้ผลประเมินปลายปีสุดท้ายของช่วงชั้น

4) แนวทางการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

“คุณลักษณะอันพึงประสงค์” ตามที่กล่าวถึงในข้อนี้ เป็นคุณลักษณะเพิ่มเติมจากที่กำหนดในทุกกลุ่มสาระ เพื่อสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลในชุมชน การจัดกิจกรรมและการประเมินผลจึงสามารถบูรณาการลงใน 8 กลุ่มสาระ และโดยเฉพาะการบูรณาการลงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีธรรมชาติของกิจกรรมและจุดประสงค์ของกิจกรรมที่เอื้อต่อเรื่องนี้มากที่สุด สำหรับหลักการประเมินเป็นไปในทำนองเดียวกันกับการประเมิน “อ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน” กล่าวคือ แม้จะมุ่งประเมินในปีสุดท้ายของช่วงชั้น แต่โรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินรายปีด้วย เพื่อให้มีการสั่งสมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน แนวทางการประเมินมีดังนี้

- (1) กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยวิเคราะห์/สังเคราะห์จากวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียน ค่านิยมของชุมชน ปัญญาเชิงจริยธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน แนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่พึงประสงค์ ฯลฯ
- (2) กำหนดเกณฑ์ตัดสินการผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละประการ
- (3) กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินโดยยึดหลักการ “หลากหลาย ต่อเนื่อง และเป็นสภาพจริง” สำหรับแต่ละช่วงชั้นและรายปี การรายงานผลจัดเป็น 3 ระดับ คือ “ดีเยี่ยม” (มีพฤติกรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด) “ดี” (มีพฤติกรรมตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่สถานศึกษากำหนด) และ “ควรปรับปรุง” (มีพฤติกรรมไม่ผ่านที่เกณฑ์โรงเรียนกำหนด)

(4) กำหนดมาตรการปรับปรุงแก้ไขในคุณลักษณะที่มีผลการประเมิน “ควรปรับปรุง”

(5) ประเมินและสรุปผลเป็นระยะ โดยรวบรวมผลจากแหล่งต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ พร้อมจัดทำบันทึกพัฒนาการ (profile)

(6) ประเมินตัดสินผลการผ่านช่วงชั้น โดยเน้นผลการประเมินจากปีสุดท้ายของช่วงชั้นและจากบันทึกพัฒนาการ

3.3 เอกสารหลักฐานการศึกษา/แบบประเมินผลการศึกษาระดับพื้นฐาน (ปพ.)

เนื่องจากโรงเรียนเป็นผู้กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผล การเรียนเอง (โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา) จึงต้องออกแบบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทางการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนเอง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความเป็นระบบระเบียบและมีบรรทัดฐานที่สื่อสารกันได้ เป็นที่เข้าใจกันทั่วไป กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแบบประเมินผลที่โรงเรียนควรต้องจัดทำและกระทรวงศึกษาธิการเองก็ได้กำหนดเอกสารบางส่วน ซึ่งถือเป็นแบบบังคับให้โรงเรียนทุกแห่งนำไปใช้เป็นอย่างเดียวกันดังนี้

1) เอกสารหลักฐานการศึกษาควบคุมและบังคับแบบ มี 3 รายการ คือ

(1) ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ (transcript) (ปพ.1) เพื่อใช้บันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาและผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

(2) ประกาศนียบัตร (ปพ.2) เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาของผู้จบการศึกษาภาคบังคับและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(3) แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ.3) เพื่อบันทึกสรุปผลการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นหนึ่ง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละช่วงชั้น ผู้มีรายชื่อในเอกสารนี้ทุกคนได้รับการรับรองวุฒิการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับและแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนต้องจัดทำ 3 ชุด โดยเก็บรักษาไว้ที่โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการแห่งละ 1 ชุด สำหรับแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ให้จัดทำเพียงชุดเดียวและเก็บรักษาไว้ที่โรงเรียน

(ร่าง) แบบ ปพ.1

ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 1-3

ปฟ.๑-๒ ชุดที่..... เลขที่..... เลขประจำตัวนักเรียน.....

โรงเรียน.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

ชื่อ-ชื่อสกุล..... เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ศาสนา.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เลขประจำตัวประชาชน.....

ชื่อ-ชื่อสกุลบิดา ชื่อ-ชื่อสกุลมารดา

สถานศึกษาเดิม จังหวัด ชั้นเรียนสุดท้าย

วันเข้าเรียนโรงเรียนนี้

รหัส/รายวิชา	บันทึก ผลการประเมิน	รหัส/รายวิชา	บันทึก ผลการประเมิน	รหัส/รายวิชา	บันทึก ผลการประเมิน	ผลการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ☐ ดีเยี่ยม ☐ ดี ☐ ควรปรับปรุง
						ผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน
				กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		
						ผลการประเมินระดับชาติ
						หมายเหตุ

สรุปผลการเรียน - จำนวนน้ำหนักที่ต้องเรียนตามโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน..... - จำนวนน้ำหนักที่เรียน/ที่ได้..... - ผลการเรียนเฉลี่ย..... - จำนวนน้ำหนักกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน..... - จำนวนน้ำหนักกิจกรรมที่ปฏิบัติ/ที่ได้..... - วันอนุมัติจบหลักสูตร..... - วันออกจากโรงเรียน..... - สาเหตุที่ออก.....	ติศรุตถาย 4x5 ซม.	 (.....) นายพะเบียน (.....) ผู้อำนวยการ/อาจารย์ใหญ่/ครูใหญ่ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
--	----------------------	--

(ร่าง) แบบ ปพ.2

กระทรวงศึกษาธิการ		ปพ.๒-บ
โดย		เลขที่.....
โรงเรียน.....	จังหวัด.....	
เขต/อำเภอ.....	ขอขอบพระภาคินยบัตรนี้ให้ไว้ เพื่อแสดงว่า	
	เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....	
	เป็นผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....	ขอให้มีความสุขสวัสดิ์สวัสดีเจริญเทอญ	
ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา.....	ผู้บริหารสถานศึกษา.....	

2) เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษาดำเนินการเอง

(1) แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ปพ.4) ใช้บันทึกผลการประเมินนักเรียนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่โรงเรียนกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาแต่ละประการอย่างต่อเนื่องและสรุปผลการประเมินเมื่อจบช่วงชั้น

(2) แบบบันทึกการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5) ใช้บันทึกข้อมูลการประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ

(3) แบบรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล (ปพ.6) เป็นเอกสารบันทึกและรายงานพัฒนาการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้ปกครองทราบ

(4) ใบรับรองผลการศึกษา (ปพ.7) เป็นเอกสารรับรองผลการศึกษาของผู้เรียนเป็นการชั่วคราว

(5) ระเบียบสะสม (ปพ.8) เป็นเอกสารบันทึกพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมผู้เรียน

(6) สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ (ปพ.9) เป็นเอกสารที่ผู้เรียนใช้ศึกษาหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อวางแผนการเรียนรู้หรือใช้ในการเทียบโอนผลการเรียน

4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรกับการประกันคุณภาพ

4.1 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน การปฏิรูปการสอนของครู และการปฏิรูปการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน โดยการปฏิรูปในสองส่วนแรกมีบทบัญญัติในหมวด 4 ซึ่งกล่าวถึงหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ส่วนการปฏิรูปการบริหาร มีบทบัญญัติอยู่ในหมวด 6 ซึ่งต่อมาได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย มีสาระสำคัญโดยสรุป 8 ประการ ดังนี้

1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาทำหน้าที่กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการ กำกับ ติดตาม ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน เสนอแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมทั้งการให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ ผลการวิจัย ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ มีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ กำหนดบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องและการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ผลการตรวจสอบนำไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6) การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้ผู้เรียนทุกคนทุกระดับช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายในแผนและผลการประเมินตามข้อ (6) เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดทำการส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่แนวคิดกรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาทำการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี

4.2 การบริหารหลักสูตรภายใต้ระบบประกันคุณภาพ

แผนพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นแผนหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ แผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และถือเป็นแผนหลักเนื่องจากเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินกิจการทั้งปวงในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา รวมทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย จุดเน้น และอื่น ๆ ในแผนพัฒนาแม่บทจึงควรเน้นที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดทำแผนพัฒนาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน มีกระบวนการเช่นเดียวกับแผนด้านอื่น ๆ กล่าวคือ อาจมีแผนหลายระดับตามช่วงเวลา คือ แผนระยะยาว และแผนปฏิบัติการประจำปี ขณะเดียวกันอาจมีแผนหลายระดับตามลักษณะงาน เช่น แผนพัฒนาหลักสูตรของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แผนรายวิชา แผนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งทุกระดับ

ต้องมีความสอดคล้องกัน สำหรับแผนสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น แผนพัฒนาอาคารสถานที่ แผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี แผนพัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน แผนพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน แผนพัฒนาธุรการและการเงิน เป็นต้น (การจัดประเภทแผนขึ้นอยู่กับข้อกำหนดโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษา) แผนเหล่านี้ต้องยึดแผนพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นแกนเพื่อการบรรลุไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

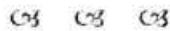
แผนการจัดการเรียนรู้ ถือเป็นแผนที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเปรียบเสมือนหลักสูตรระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการกำหนดระดับพัฒนาการของคุณภาพผู้เรียนด้านต่าง ๆ การวิเคราะห์ผู้เรียน การสำรวจความสนใจ การกำหนดเป้าหมาย การแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรม ชิ้นงาน และแนวทางการประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปให้บังเกิดผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลังจากที่มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง ทุกขั้นตอนของกิจกรรมควรมีการกำกับติดตาม ประเมินผล เช่น ในชั้นเรียนอาจมีการประเมินผลการเรียนรู้ โดยผู้ประเมินอาจเป็นตัวนักเรียนเอง เพื่อนนักเรียน ครูประจำชั้น คณะครูที่สอนร่วมกันเป็นทีม ผู้ปกครอง เป็นต้น ผลการประเมินเหล่านี้จะนำไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการสอนของครูและวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือทั้งชั้นเรียน โดยลักษณะนี้ก็คือการทำวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง

การประเมินผลการสอนที่ดีที่สุดก็คือการประเมินจากผลผลิตหรือคุณภาพนักเรียนที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ดี เพื่อให้มีสารสนเทศในภาพกว้างมากขึ้น จึงควรมีการประเมินผลการเรียนรู้ โดยผู้ประเมินอาจเป็นตัวครูผู้สอนเอง เพื่อนครู หัวหน้าหมวดวิชาหรือรายชั้น ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งนักเรียนด้วย

จากข้อมูลระดับชั้นเรียน เมื่อรวมเป็นข้อมูลระดับโรงเรียน ผู้บริหารจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิธีสอนของครูเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือทั้งโรงเรียน และโดยเฉพาะการนำไปใช้ประโยชน์ด้านการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป ในทำนองเดียวกัน ผลการประเมินตามแผนงานด้านอื่น ๆ อันได้แก่ อาคารสถานที่ สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี ความสัมพันธ์กับชุมชน ฯลฯ จะใช้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานของโรงเรียนในทุกด้านทั้งโรงเรียน โดยลักษณะนี้ก็คือการทำวิจัยระดับสถานศึกษานั้นเอง การเขียนรายงานประจำปีก็คือการเขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่มีการปรับปรุงพัฒนาให้สูงขึ้นในแต่ละปี การเผยแพร่ผลการดำเนินงานจึงเป็นการประกาศเกียรติคุณของโรงเรียนทั้งเป็นการสร้างแนวร่วมจากชุมชนให้สนใจเข้ามาเป็นผู้จัดและพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน

ความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. ความสำคัญ ธรรมชาติและลักษณะเฉพาะ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ดังที่สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 1-2) กล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไว้ว่า สาระการเรียนรู้นี้เป็นการเรียนรู้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านความรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ หรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่าง ๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการดังนี้

- ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการ และการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

- ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคม กระบวนการสืบสวน เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐาน และสรุปเป็นหลักการ

- ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้ เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

- ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงาน กลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มินิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอใจในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

เมื่อมองในภาพรวม ๆ แล้วจะพบว่า ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้นำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนามาพัฒนาตนเองและสังคมได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หล่อหลอมมาจากหลายแขนงวิชาที่อยู่ในสาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ซึ่งกรอบของเนื้อหาสาระจะเป็นวิชาที่ส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม

และค่านิยมที่พึงประสงค์มีความภูมิใจในความเป็นไทยรู้ถึงหลักธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและสามารถปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถทางสังคม มีทักษะในการนำแนวคิด หลักปฏิบัติทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นศาสตร์ที่ใช้การบูรณาการของ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มีการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน โดยนำมาเป็นประเด็นปัญหาหรือเนื้อหาสาระที่จะศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดค้น ศึกษา แยกแยะ และใช้การเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี โดยการเรียนรู้เป็นกลุ่ม รายบุคคล การศึกษาวิจัย การสำรวจ การลงมือ ปฏิบัติงาน เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนจะไม่มุ่งเน้นเพียงแค่เนื้อหาความรู้ แต่ต้องการให้ผู้เรียน เป็นนักวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา นำความรู้และประสบการณ์ไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ รู้จัก เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วมาสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้ ความคิดรวบยอด และนำสิ่งที่ได้พิจารณาดีแล้วไปประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นพื้นฐานของการศึกษา ในเรื่องอื่นต่อไป

ทักษะกระบวนการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้ นอกจาก ทักษะทางวิชาการในเรื่องการฟัง พูด อ่าน เขียน และการคิดที่ใช้เพื่อการจัดการรับความรู้ การนำ ความรู้ไปใช้หรือการสร้างองค์ความรู้ใหม่แล้ว ยังต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น ในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีทักษะและ กระบวนการกลุ่ม การร่วมมือในการทำงาน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เคารพในสิทธิหน้าที่และ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังมุ่งเน้น ในการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับเจตคติ จริยธรรม ค่านิยม โดยผ่านการเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ต้อง มีการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือและความพยายามร่วมกันทั้งผู้เรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง คณะครู ผู้บริหาร ร่วมกันสร้างสรรค์ และมุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ได้พัฒนาเกี่ยวกับ ความเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมประชาธิปไตย การรู้จักตนเอง ความมีวินัย เคารพเหตุผล ยึดมั่น ในความยุติธรรม รักท้องถิ่น ประเทศชาติ ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศรัทธาในหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนควรเป็นรูปแบบของการบูรณาการ เพราะเป็นองค์ความรู้ ที่ต้องฝึกการคิด การวิเคราะห์ การพัฒนาความรู้ที่ประกอบด้วยหลายด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการ ด้านเจตคติและค่านิยม เชื่อมโยงเนื้อหา เพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่จะศึกษา

หรือหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติ

นอกจากนี้การเรียนรู้ตามสาระนี้ยังสามารถเชื่อมโยงได้ดีกับการเรียนภาษา โดยเฉพาะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การให้เหตุผล และแก้ปัญหา การเข้าใจโลกด้วยการศึกษาจากงานเขียนต่าง ๆ ทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับการเรียนศิลปะ เพื่อให้เข้าใจมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก ความเป็นจริงของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ในยุคสมัยต่าง ๆ ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมโยงกับการเรียนคณิตศาสตร์ที่ฝึกให้มีการตรวจสอบ การแก้ปัญหา การจัดทำระบบข้อมูลต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ หรือประเด็นปัญหา ทั้งยังเชื่อมโยงกับกลุ่มวิทยาศาสตร์โดยการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ การวิเคราะห์ สรุปผลเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นปัญหา และได้แนวทางที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาเจตคติ ค่านิยม จริยธรรม การสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานอาชีพ คุณธรรมในการทำงาน และการทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพร่างกายจิตใจและอารมณ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นภาพรวมของสาระการเรียนรู้กลุ่มพลศึกษา และกลุ่มการทำงานอาชีพ และเทคโนโลยีนั้นจะสอดคล้องกับเนื้อหาในสาระที่ 1 ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่สร้างคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั่นเอง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ในวิถีชีวิตประชาธิปไตยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การจัดการเรียนการสอนจึงต้องให้ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ ทักษะกระบวนการ การสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ในการจัดการเรียนการสอนจึงมิใช่กระทำเพียงให้เกิดความรู้เท่านั้น ยังต้องมุ่งเน้นที่จะให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ มุ่งให้ผู้เรียนสร้างแนวทางแสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักจริยธรรม ความเชื่อและศรัทธาที่สอดคล้องกับหลักศาสนาที่ตนนับถือ และเป็นปทัสฐานที่จะนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ การจัดการเรียนการสอนยังต้องเป็นการท้าทายให้ศึกษาค้นคว้าและเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น ภูมิปัญญาการจัดการเรียนรู้ของตนเองได้ มีวินัยในตนเองในการเรียน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและสร้างทางเลือกที่เป็นของตนเองได้และที่สำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนจะเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติ การเข้าไปมีส่วนร่วมหรือผจญกับสถานการณ์จริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง การเผชิญปัญหาและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและเน้นการสอนที่บูรณาการ หลอมความรู้จากสาระต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาได้แนวคิดที่หลากหลายและกว้างขวางที่จะแก้ปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการและเกิดการเรียนรู้จริงในเรื่องนั้นๆ ได้ดีต่อไป

2. การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เน้นการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ ความรู้จากสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันในประเด็นปัญหา หรือเรื่องที่จะศึกษาการจัดหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมักเป็นประเด็นปัญหาที่เน้นการบูรณาการ ลักษณะหน่วยการเรียนรู้แบบนี้จะนำมาจากแนวคิด ความคิดรวบยอด ปัญหา หรือโครงการที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่เขาต้องแสวงหา และรวบรวมมา ประเด็นปัญหาหรือโครงการเหล่านี้อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาระต่าง ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้พลศึกษา และสุขศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เช่น เรื่องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ความรับผิดชอบ การพึ่งพา ความขัดแย้ง ความสมดุล และความขาดแคลน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การนำหน่วยการเรียนรู้มาให้ผู้เรียนเรียนเป็นเรื่องที่ครูต้องค้นหา ต้องออกแบบเอง มิใช่ นำมาจากหัวข้อของหนังสือเรียน หน่วยการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะมีลักษณะสะท้อนให้เห็นภาพรวมของแนวคิดต่าง ๆ ได้กว้างขวางและลึกซึ้ง มองเห็นวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ความรู้ในหน่วยเรียนนั้นได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นด้วยการเรียนเป็นกลุ่ม เป็นรายบุคคล การศึกษาวิจัย การลงมือปฏิบัติงาน การสำรวจภาคสนาม การทดลองในห้องปฏิบัติการ และการใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ เป็นต้น หน่วยการเรียนรู้ลักษณะนี้จึงต้องใช้เวลาในการศึกษานานพอสมควร สิ่งที่เรียนจึงจะมีความหมายต่อผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ เรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและชีวิตประจำวันของผู้เรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีคุณภาพตามจุดเน้นของการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ

1. ยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรม คำสอนไปใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

2. ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ได้งามไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่อสันติสุขของสังคมไทย และสังคมโลก

3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควุมิใจในความเป็นไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้สร้างวัฒนธรรม มีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่ต้องการเน้นดังกล่าว ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยเน้นการสร้างกระบวนการสำคัญต่าง ๆ แก่ผู้เรียน และใช้แนวการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีแนวการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

แนวการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัยเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะ และบุคลิกภาพของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ ถ้าผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง ผู้เรียนจะเกิดคุณลักษณะที่ต้องการเป็นกิจนิสัยอย่างถาวร

จุดเด่น

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ไปตามขั้นตอนที่เหมาะสมกับวัยวุฒิ ภาวะทางอารมณ์ และสภาพแวดล้อม

2. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะแต่ละอย่างไปในทิศทางที่เหมาะสม เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

3. ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย

ขั้นตอนของกระบวนการสร้างนิสัย	กิจกรรมที่ครูควรปฏิบัติ
1. ขั้นรับรู้ (สังเกต)	ครูนำสิ่งเร้า เช่น วัตถุหรือเหตุการณ์ให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการกระตุ้นให้สังเกตวัตถุหรือเหตุการณ์ที่ครูใช้เป็นสิ่งเร้า และคิดวิเคราะห์
2. ขั้นคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของคุณลักษณะ และผลกระทบของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นจิตให้ผู้เรียนให้เริ่มยินยอมที่จะปฏิบัติ
3. ขั้นสร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสม (สังเคราะห์)	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิธีการเรียนการสอนตนเองหรือแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยพิจารณาข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบอย่างรอบคอบ
4. ขั้นลงมือปฏิบัติ	ขั้นนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด ทั้งในโรงเรียน และในชีวิตประจำวัน ขั้นนี้ครูจะต้องแนะนำผู้เรียนในขณะปฏิบัติอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของสิ่งที่กระทำ ซึ่งให้เห็นว่าการกระทำมีความหมาย มีคุณค่าต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อส่วนรวม หรือสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นต้องกระตุ้นและเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสนับถือปฏิบัติบ่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นประโยชน์มากขึ้นเรื่อย ๆ จนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี
5. ขั้นประเมินผล/ปรับปรุง	ขั้นนี้สอดคล้องกับขั้นพัฒนาพฤติกรรมในขั้น “จัดระบบ” ครูต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนการสอน และแนะนำให้ปรับปรุงการปฏิบัติ หรือปรับปรุงให้เข้ากับคุณลักษณะนั้น ๆ ได้อย่างเป็นระบบ โดยครูต้องดูแลให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นผู้เรียนจะไม่เกิดการพัฒนา การกระทำ ระดับของการกระทำจะยังคงที่ไม่ดีขึ้น ซึ่งไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร
6. ขั้นชื่นชมต่อการปฏิบัติ	ขั้นนี้เป็นขั้นกระตุ้นความคิด ความรู้สึกของผู้เรียนได้รู้สึกประสบผลสำเร็จ พอใจ และต้องการจะกระทำคุณลักษณะนั้น ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ เมื่อผู้เรียนจะปฏิบัติไปเรื่อย ๆ ครูต้องใช้กลวิธีแสดงออกให้ผู้เรียนรู้ว่าการกระทำของเขาเป็นสิ่งที่ดี น่าพอใจ น่าชื่นชม ต่อการปฏิบัติของตนเองและต้องการเรียนต่อไป จนเกิดเป็นกิจนิสัย การแสดงออกของครูอาจทำได้ทั้งวาจาและทางกาย เช่น การชมเชย การให้รางวัล ฯลฯ

ข้อควรคำนึง

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก คุณลักษณะ จะใช้เวลาพัฒนาเป็นระยะเวลานาน ไม่อาจเร่งรัดให้พัฒนาขึ้นรวดเร็วแบบกวดวิชาหรือเรียนลัด ดังนั้นครูต้องเข้าใจและจัดกิจกรรมตามขั้นตอน แนะนำช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งในเวลาเรียน นอกเวลาเรียน

2. การแนะนำช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างนิสัยที่ดี ต้องทำอย่างอ่อนโยน แสดงออกด้วยความรัก เมตตา เอื้ออาทร จริงใจ ไม่ใช้วิธีการเคร่งครัด เข้มงวด ควบคุม เผด็จการ หรือลงโทษทั้งทางวาจาและทางกาย จึงจะประสบผลสำเร็จอย่างถาวร คือ ผู้เรียนสมัครใจกระทำดีด้วยตนเองในทุกโอกาส มีใจจำใจกระทำดีเพราะเกรงกลัวครู

3. ควรจัดกิจกรรม และให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งแน่ใจว่าผู้เรียนเกิดกิจนิสัย โดยสังเกตว่าเมื่อผู้เรียนอยู่สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องได้ตอบสนองในทางที่ดีอย่างคงเส้นคงวาสม่เสมอ เป็นอัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีใครสั่ง หรือการที่ผู้เรียนพยายามอาสาสมัคร หรือเข้าไปมีส่วนร่วม เข้าไปจัดการในกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของเขา ตัวอย่างเช่น การเก็บขยะมูลฝอยโดยไม่ต้องให้ครูสั่งหรือกระทำให้เองแม้ไม่มีใครเห็น

คุณลักษณะต่าง ๆ ที่สามารถใช้กระบวนการสร้างนิสัยในการพัฒนา ได้แก่

- อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- รักการอ่าน
- รักการเขียน
- รักความสะอาด
- ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

ฯลฯ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องคุณค่าของสิ่งแวดล้อมโดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย

ขั้นตอน	กิจกรรม
1. ขั้นรับรู้ (สังเกต)	ผู้เรียนร่วมกันระบายสีภาพบ้าน คน ต้นไม้ และสัตว์ที่ครูทำเส้นประเป็นรูปต่าง ๆ ให้ภาพแต่ละชนิดต้องมีส่วนประกอบจากสิ่งต่าง ๆ หลาย ๆ อย่าง กลุ่มที่ 1 ภาพต้นไม้ทั้งเล็กและใหญ่ ภาพต้นไม้หลาย ๆ ชนิดที่มีดอก

ขั้นตอน	กิจกรรม
2. ขั้นคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ	กลุ่มที่ 2 ภาพบ้าน ภาพคน 4-5 คน ภาพรถยนต์ กลุ่มที่ 3 ภาพสัตว์ เช่น นก หนอน หมา แมว กระต่าย หมู ไก่ กระรอก กลุ่มที่ 4 ภาพผลไม้ เช่น มะม่วง ขนุน มะละกอ 1. ครูนำภาพต้นไม้ ผลไม้ให้นักเรียนดูแล้ว ให้เขียนลงในภาพของนักเรียน แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นตามประเด็น ดังนี้ ต้นไม้มีความสำคัญต่อ นก หนอน กระรอก ผีเสื้อ คน วัว ควาย อย่างไร ถ้านไม้มีจำนวนมากขึ้น จำนวนสัตว์จะเป็นอย่างไร คนในภาพกำลังทำอะไร ต้นไม้มีประโยชน์ต่อคนอย่างไร 2. ครูให้ผู้เรียนดูภาพต้นไม้ ผลไม้ ออก ส่วนคนและสัตว์เท่าเดิม แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นดังนี้ - ถ้ามีต้นไม้ลดน้อยลง การดำรงชีวิตของคนจะเป็นอย่างไร - พืชมีความเกี่ยวข้องกับคนและสัตว์อย่างไร ผู้เรียนช่วยกันสรุปว่า “ถ้าไม่มีพืชและสัตว์ และคนจะดำรงชีวิตอยู่ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด” และเราจะทำอย่างไร
3. ขั้นสร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสม (สังเคราะห์)	ครูให้ผู้เรียนคิดวิธีการปฏิบัติในการรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ หลาย ๆ วิธี โดยกระตุ้นให้คิดถึงข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้วิธีต่าง ๆ ที่ดีที่สุด คำถามที่อาจใช้ “เราจะทำอย่างไร จึงจะให้ไม้ต้นไม้มาก ๆ เพื่อให้คนและสัตว์ไม่เดือดร้อน”
4. ขั้นลงมือปฏิบัติ	ให้ผู้เรียนเลือกแนวปฏิบัติ (จากข้อ 3) ที่พอจะปฏิบัติได้ขณะนั้น มาปฏิบัติจริง และจะปฏิบัติต่อไป กำหนดการปฏิบัติให้ชัดเจน เช่น พรวันดิน ใส่ปุ๋ย รดน้ำต้นไม้ ให้ลงมือปฏิบัติเลย การปลูกเพิ่ม ให้กำหนดวัน เวลาที่จะปลูก และเขียนเรียงความผลการปฏิบัติงาน ส่งครู การปฏิบัติจะต้องใช้เวลาพอสมควร และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ครูต้องแนะนำ และชี้ให้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติ โดยอาจใช้วิธีถามคำถามให้ผู้เรียนคิดและตอบ
5. ขั้นประเมินผล/ปรับปรุง	ร่วมกันอภิปรายว่าที่ลงมือปฏิบัติได้ผลอย่างไร น่าจะปรับปรุงอะไรบ้าง พอใจมากน้อยเพียงใด โดยกระทำอย่างต่อเนื่อง
6. ขั้นชมต่อการปฏิบัติ	ครูแสดงออกด้วยวิธีต่าง ๆ ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ เกิดความภูมิใจ และสนุกสนานกับงานที่ทำสำเร็จ

ภาพที่ปรากฏภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสร้างนิสัย

ภายหลังจากผู้เรียนโรงเรียนไทยรัฐวิทยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เรียนด้วยวิธีดังกล่าวแล้ว ผู้เรียนได้เขียนเรียงความส่งครูดังนี้

ฉันรักต้นไม้

ฉันชอบปลูกต้นไม้ เพราะว่าต้นไม้มีความร่มรื่นดี
 ฉันรักต้นไม้ เพราะว่าต้นไม้เป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
 โรงเรียนของฉันมีต้นไม้เหมือนกัน
 วันหนึ่งแม่เคยเล่าเรื่องต้นไม้ให้ฉันฟัง ฉันก็เลยรักต้นไม้และดูแลต้นไม้
 แม่เล่าตอนที่แม่ยังเล็ก ๆ แม่ชวนเพื่อน ๆ ไปปลูกต้นไม้
 ฉันจึงรักต้นไม้เหมือนแม่

ด.ญ.สุภารัตน์ เจ๊ะเสาะ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้มีจุดเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยใช้ทักษะความคิด ความสามารถหลายๆ ด้าน สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ และสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

จุดเด่น

เป็นการจัดการเรียนรู้ มีบรรยากาศไม่เป็นทางการ เป็นธรรมชาติ ไม่รู้สึกเคร่งเครียดกับกรอบของกลุ่มประสบการณ์ ผู้เรียนมีความสุขในการใช้ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ หลายด้านในเวลาเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต และเป็นการใช้ผลการเรียนรู้จากกลุ่มประสบการณ์ทั้งหลายมารวมกันได้แนวทางใหม่ที่ได้เลือกสรรอย่างดีแล้ว

กระบวนการบูรณาการ (สำหรับครูผู้สอน)

ขั้นตอน	กิจกรรม
1. กำหนดเรื่องที่จะสอน	จะสอนเรื่อง “มดจอมขยันที่ฉันทรู้จัก”
2. ศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหลัก และวิชารองที่จะมาบูรณาการ	• รู้และเข้าใจเรื่องมด • บวก ลบ เลขไม่เกินสองหลัก (คณิตศาสตร์) • สามารถวาดรูปมด (ศิลปะ) • เข้าใจความหมายของประโยชน์ของความขยัน (คุณลักษณะ) • เขียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของตนเองได้ (ภาษาไทย) • รู้จักวิธีป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดจากมด
3. กำหนดเนื้อหาย่อยที่สนองจุดประสงค์การเรียนรู้จากข้อ 2	• ธรรมชาติของมด • บวก ลบ จำนวนของมด คำตอบไม่เกินสองหลัก • การวาดรูป • ประโยชน์ของความขยัน โดยใช้กรณีศึกษาเรื่องมด • การเขียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของตนเอง โดยเขียนเรื่อง “มดจอมขยันที่ฉันทรู้จัก” • วิธีป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดจากมด • การวาดรูปมด
4. วางแผนการสอน	วางแผนการสอนจัดกิจกรรมให้เรื่องทุกเรื่องบูรณาการกัน เช่น ไปดูมด กลับมาก็ปราชัยเรื่องของมด วาดรูปมด อธิบายถึงเหตุผลที่มดตัวเล็ก แต่สามารถสร้างรังใหญ่ ๆ ได้ ทำงานตลอดวันได้ (ความขยัน) • วิธีป้องกันไม่ให้มดมากัดและสร้างความสกปรกในบ้าน • รายงานผลโดยเขียนเรียงความเรื่องมดจอมขยันที่ฉันทรู้จัก
5. ปฏิบัติการสอน	• สอนตามแผนการสอน สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน • สังเกตกระบวนการเรียนการสอนว่าสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด จัดบันทึกข้อเด่น ข้อด้อยไว้
6. ประเมินผลการสอน ปรับปรุงพัฒนา	• นำข้อเด่น ข้อด้อย ที่ได้จากข้อ 5 มาเป็นเครื่องมือประเมินผลการพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ครูสามารถจัดลำดับกิจกรรมได้ตามความต้องการ โดยยึดหลัก 3 ขั้นตอนของการเรียนการสอน คือ ชี้นำความสนใจ จัดกิจกรรม ชื่นชมและชื่นชม โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด ปฏิบัติ และสรุปความรู้ให้มากที่สุด

ข้อควรคำนึง

การบูรณาการจุดประสงค์และเนื้อหา ควรมีความหมายสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ครูควรจัดทำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ทำหน่วยการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระต่าง ๆ แล้วนำมาทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยกำหนดจุดประสงค์และกิจกรรมให้ชัดเจน และมีใช้กระทำเพียงสอนตามสาระการเรียนรู้เท่านั้น การสอนให้สัมพันธ์กับเรื่องในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย และควรมีการปฏิบัติกิจกรรม ทำการศึกษาค้นคว้า และมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกิจกรรมที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้ที่ได้เรียนเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้มีการศึกษาค้นคว้าได้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมถึงผู้เรียนจะได้สร้างองค์ความรู้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

การเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

การเรียนรู้โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาและสร้างความรู้ ตอบสนองความสนใจใฝ่รู้ ตลอดจนฝึกการวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการความรู้ และความรับผิดชอบมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ

จุดเด่น

1. ผู้เรียนได้เรียนเรื่องที่สนใจ ใฝ่รู้ สอดคล้องกับความต้องการ
2. ปลูกฝังนิสัยรักการค้นคว้า เพื่อตอบปัญหาด้วยตนเอง
3. รู้วิธีสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น การหาข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปข้อความรู้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการ/ขั้นตอน	กิจกรรม
1. รับรู้ (สังเกต) สิ่งที่ควรศึกษา	ผู้เรียนสังเกตสิ่งที่ตนสนใจ แล้วเลือกเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ เช่น นกบินได้ ตั้งประเด็นปัญหาว่า “ทำไมนกจึงบินได้”
2. คิดวิเคราะห์ประเด็นปัญหา	ทำการวิเคราะห์ปัญหาว่า “ทำไมนกจึงบินได้” เช่น 1. นกเป็นสัตว์ประเภทเดียวกับเป็ด ไก่ แต่ทำไมนกจึงบินได้ 2. โครงสร้างกระดูกของนกต่างกับสัตว์อื่นอย่างไรบ้าง 3. นำกระดูกนก เป็ด ไก่ วัว ควาย มาเปรียบเทียบความแตกต่างกัน

กระบวนการ/ขั้นตอน	กิจกรรม
3. สังเคราะห์ สร้างแนวปฏิบัติที่เหมาะสม (วางแผน)	แยกแยะประเด็นปัญหาแล้วเลือกว่า ประเด็นปัญหาเหล่านั้นจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าที่ใดบ้าง 1. นำกระดุกนกมาดู 2. ศึกษาจากหนังสือในห้องสมุด 3. ปรัชญาครู/ผู้รู้ 4. จู่วิดีทัศน์
4. ลงมือปฏิบัติ (หาความรู้)	สืบค้น ศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลตามแหล่งข้อมูลที่คิดได้ในข้อ 3 และนำมาสรุปเขียนเป็นรายงาน หรือเรียงความ
5. ประเมินผลและปรับปรุง	นำข้อสรุปที่เขียนมารายงาน/เรียงความให้เพื่อน ๆ ร่วมพิจารณา ส่งครูพิจารณาหรือนำไปเทียบเคียงกับใบความรู้หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ครูจัดไว้ แล้วปรับปรุงรายงาน/เรียงความให้ดีขึ้น
6. ชื่นชมต่อการปฏิบัติงาน	นำผลงานที่พัฒนาแล้วจัดทำเป็นเล่ม เรื่อง “ทำไมนกจึงบินได้” หรือฉันทน์แล้วอ่านกบิณได้เพราะเหตุใด จัดมอบให้ห้องสมุด โรงเรียนด้วยความชื่นชมในผลงานของตนเอง

การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองนี้อาจให้ดำเนินการเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อยก็ได้ โดยในขั้นที่ 1, 2 และ 3 ร่วมกันคิดทั้งชั้น ส่วนในขั้นที่ 4, 5 และ 6 ให้แต่ละกลุ่มเป็นผู้ศึกษาค้นคว้ามานำเสนอต่อชั้นเรียน

ข้อควรคำนึง

1. ครูผู้สอนจะต้องฝึกวิธีสืบค้น หรือศึกษาค้นคว้า และให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิดให้ผู้เรียนใช้หลาย ๆ วิธี แล้วมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุป ไม่ใช่อ่านจากหนังสือ ตำราหรือหนังสือเรียน แล้วลอกเป็นรายงานมาส่ง ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เลย นอกจากทักษะการคัดลอกข้อความ

2. การใช้วิธีสอนแบบนี้ ครูผู้สอนควรวางแผนเตรียมหัวข้อ หรือประเด็นให้ตรงตามหลักสูตรไว้ล่วงหน้า แล้วจึงใช้เทคนิคกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสนใจ ใฝ่รู้ เช่น ใช้ภาพสไลด์ วิดีทัศน์ คำถาม ฯลฯ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นหัวข้อที่จะเรียน เพราะจะลดความสนใจและความตั้งใจศึกษาค้นคว้าลงอย่างมาก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้เรียนตามที่สนใจและต้องการ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือหรือร่วมกันเรียนรู้ เน้นการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ได้ข้อสรุปที่สมบูรณ์มากขึ้น เนื่องจากได้ผ่านการพิจารณา วิเคราะห์ วิจารณ์ และปรับปรุงแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถ และประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้

จุดเด่น

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ได้จากความร่วมมือซึ่งกันและกันในทุกกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
2. ข้อความรู้อันได้มีความกว้างขวาง สมบูรณ์ เพราะเกิดจากการร่วมมือกันค้นคว้าและนำมาเสริมต่อกัน สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ตามศักยภาพและระดับชั้นของผู้เรียน
3. ปลุกฝังทักษะกระบวนการกลุ่ม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอน	กิจกรรม
1. อภิปรายโดยเน้นประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น	ผู้เรียนทุกคนร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่อง “ไก่” อภิปรายถึงรูปร่าง ลักษณะนิสัย ความเป็นอยู่ การเลี้ยงไก่ การแปรรูปอาหารจากไก่ ฯลฯ ซึ่งเป็นหัวข้อย่อยของเรื่องไก่
2. ผู้เรียนเข้ากลุ่ม (คละกันระหว่างผู้เรียนระดับ เก่ง กลาง อ่อน)	ผู้เรียนและครูร่วมกันแบ่งกลุ่มตามกลุ่มสนใจ โดยให้คละกันเป็นกลุ่มที่มีเก่ง กลาง อ่อน เพื่อจะได้ร่วมกันคิด ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ตามเรื่องที่ตนต้องการจะเรียน ใครจะเรียนเรื่องอะไรก็เข้าไปอยู่ในกลุ่มนั้นตามความถนัดของตน โดยครูแนะนำช่วยเหลือให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มอย่างเหมาะสม
3. สร้างกระบวนการกลุ่ม	สมาชิกในกลุ่มสร้างความคุ้นเคย ความเข้าใจ แลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัว เลือกผู้นำ และอภิปรายถึงภาระหน้าที่ บทบาทของสมาชิก
4. กลุ่มเลือกหัวข้อที่จะเรียน	แต่ละกลุ่มจะเลือกข้อเรื่องที่เรียน เช่น • ชีวิตความเป็นอยู่ของไก่ • การเลี้ยงไก่ • การแปรรูปอาหารจากไก่ ฯลฯ
5. แลกย่อยเนื้อหา	แต่ละกลุ่มนำหัวข้อเรื่องของตนมาแลกเปลี่ยนเนื้อหาเป็นเรื่องย่อย ๆ เช่น จากการกำหนดว่าจะเรียนเรื่องการเลี้ยงไก่ต่างก็คิดเรื่องย่อย ๆ เช่น โรงเรือนเลี้ยงไก่ การเลี้ยงไก่แบบไร่นาสวนผสม การเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน เป็นต้น

ขั้นตอน	กิจกรรม
6. สมาชิกของกลุ่มศึกษาค้นคว้าตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของกลุ่มมอบให้	ทุกคนในกลุ่มรับเรื่องย่อย ๆ ที่ร่วมกันคิดไปศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติ จดบันทึกผลการปฏิบัติได้เป็นข้อมูลของตนอย่างสม่ำเสมอ
7. นำข้อมูลเสนอกลุ่มในแต่ละกลุ่มย่อย	ทุกคนในกลุ่มไปศึกษาค้นคว้า บันทึกข้อมูลได้มาแล้วก็ร่วมกันนำข้อมูลมาเสนอในกลุ่มย่อย สรุปเป็นรายงานของกลุ่ม
8. เตรียมนำเสนอกลุ่มใหญ่	นำข้อสรุปของกลุ่มมาร่วมกันทบทวนพิจารณาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม พัฒนาให้รายงานมีความสมบูรณ์ได้มากที่สุด เพื่อนำเสนอกลุ่มใหญ่
9. เสนอกลุ่มใหญ่	นำเรื่องที่กลุ่มย่อยปรับปรุง พัฒนาแล้ว เสนอกลุ่มใหญ่พิจารณาร่วมกัน
10. ประเมินผลงาน	ทุกคน ทุกกลุ่ม ร่วมกันประเมินผลงาน ประเมินผลการศึกษาริเรียนรู้ และประเมินกระบวนการศึกษาค้นคว้า

ข้อควรคำนึง

การเรียนการสอนแบบนี้จะประสบผลสำเร็จทั้งด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และด้านความรู้ที่ได้รับต่อเมื่อทุกคนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ผู้เรียนมีทักษะการทำงานกลุ่มและใช้วิธีเหมาะสมถูกต้องในการศึกษา ค้นคว้า และสรุปข้อความได้อย่างมีความหมาย เป็นความเรียงที่สมบูรณ์ชัดเจน ดังนั้นครูจะต้องดูแลให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

การเรียนรู้จากโครงงาน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอน	กิจกรรม
1. ศึกษา/กำหนดแนวคิดและความสำคัญของเรื่องที่ต้องศึกษา	กำหนดปัญหาในการจัดทำโครงงาน เช่น ต้องการศึกษากว่า ทำไมนกจึงบินได้ทั้ง ๆ ที่เป็นสัตว์ปีกเช่นเดียวกันกับเป็ด ไก่ แต่เป็ดและไก่บินไม่ได้เหมือนนก
2. กำหนดหลักการทฤษฎีเนื้อหาที่ต้องการ	ศึกษามีเอกสารใดบ้างที่จะใช้ในการศึกษาค้นคว้า ใครเป็นผู้แต่ง มีอยู่ที่ใดบ้าง นำความรู้ที่ศึกษาได้มาเขียนเป็นปัญหาที่ต้องการศึกษากว่า “โครงสร้างร่างกายของนกแตกต่างกับสัตว์อื่น ๆ อย่างไรบ้าง”

ขั้นตอน	กิจกรรม
3. สร้างจุดมุ่งหมายของการทดลองศึกษาค้นคว้า	กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา เช่น “เพื่อศึกษาว่าทำไมนกจึงบินได้”
4. ตั้งสมมติฐาน	เป็นการตั้งความคาดคะเนว่าเมื่อศึกษาค้นคว้าแล้วจะทราบถึงคำตอบที่ว่ามันบินได้เพราะเหตุใด โดยกำหนดเป็นประโยคหรือข้อความ เช่น “เพราะโครงกระดูกนกกลวงเป็นโพรง จึงทำให้ร่างกายเบากว่าสัตว์อื่น และโครงร่างของนกแตกต่างกับสัตว์ประเภทอื่น ๆ”
5. กำหนดวิธีการดำเนินการ	กำหนดวิธีการดำเนินการเพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่กำหนดได้ว่าเป็นจริงหรือไม่ เช่น เมื่อกำหนดว่า กระดูกของนกกลวงเป็นโพรงต่างจากสัตว์อื่น ๆ ก็นำกระดูกสัตว์ต่าง ๆ มาพิสูจน์หาข้อเท็จจริง
6. ดำเนินการ	ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด เช่น นำกระดูกไก่ เป็ด วัว ควาย มาพิสูจน์หาข้อเท็จจริง
7. สรุปผลการศึกษา	นำข้อมูลที่ค้นพบมาวิเคราะห์ความน่าจะเป็นไปได้ว่าตรงกับสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ จากนั้นก็นำมาจัดทำเป็นรายงานแบบโครงการเพื่อจะได้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อควรคำนึง

1. ควรจัดและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทำโครงงานหลายๆ ประเภท เพื่อให้ได้รับประสบการณ์หลายด้าน เช่น โครงงานประเภทสิ่งประดิษฐ์ ประเภทสำรวจ ประเภททดลอง ฯลฯ
2. ต้องจัดเตรียมเอกสารตำราไว้ให้ผู้เรียนใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการทำงานโครงงานอย่างเพียงพอ

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเน้นการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องที่ตนสนใจอยากรู้ อยากเห็น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริง แล้วนำมาแก้ปัญหาาร่วมกัน เรื่องราวที่เหมาะสมที่จะใช้การสอนแบบนี้เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาในชีวิตจริง เช่น กรณีศึกษาป่าชุมชน กรณีศึกษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนหรือชุมชน

จุดเด่น

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

2. เน้นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เป็นการฝึกวิธีสร้างความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
 3. เน้นวิธีการแสวงหาข้อมูลอย่างหลากหลาย
 4. สมาชิกในชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้ข้อมูล ความรู้ และเรียนรู้ร่วมกันกับโรงเรียน
- ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา**

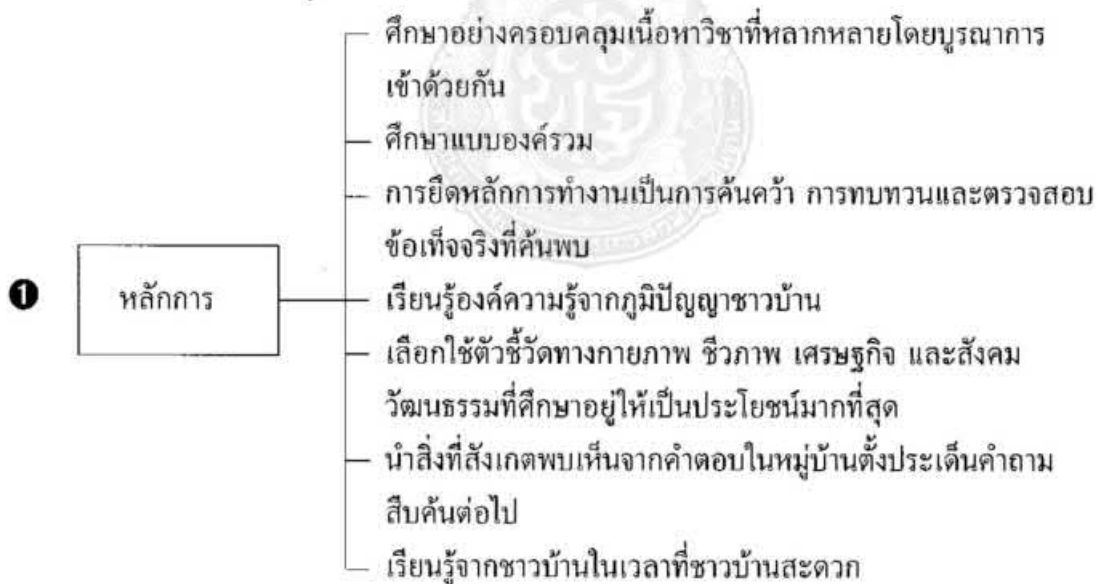
ข้อควรคำนึง

1. ครูต้องคำนึงถึงเสมอว่าหลักการศึกษารื่องราวต่าง ๆ นั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน การเตรียมตัวที่ดีของครูและผู้เรียน รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้ฝึกฝน จะช่วยให้ได้รับประโยชน์จากวิธีการ และนำไปสู่ความสำเร็จในเรื่องที่ศึกษาค้นคว้ามากที่สุด ดังนั้นการใช้วิธีการสอนแบบนี้ ครูควรตั้งคำถาม หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้กว้างขวางครอบคลุมให้มากที่สุด
2. การใช้กรณีศึกษาควรเน้นคุณลักษณะด้านการรักษาท้องถิ่น ชุมชน และสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งจะร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาในชุมชน

การจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาชุมชน

การศึกษาชุมชนด้วยวิธีการกรณีศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพของชุมชน โดยการเก็บข้อมูลชุมชน ตั้งแต่การเตรียมเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นจริงของชุมชนทุกด้าน อาทิ ชีวภาพ เศรษฐกิจ การทำมาหากิน สังคม วัฒนธรรม และรวมถึงด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจ เรียนรู้ถึงสภาพของท้องถิ่นและรักท้องถิ่นมากขึ้น ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ต่อไป

หลักการศึกษาชุมชน

๒

กระบวนการ
ศึกษาชุมชน

เตรียมตัวผู้เรียนก่อนออกไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และการทำงาน
ภายหลังจากการไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

ศึกษาข้อมูลทฤษฎีภูมิที่มีอยู่เพื่อทำความเข้าใจในชุมชน เตรียม
ประเด็นคำถามสำหรับศึกษาภาคสนาม โดยเริ่มจากศึกษาประวัติ
ชุมชน สภาพปัจจุบันของชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยการระดม
ความคิดที่หลากหลาย ครูต้องคอยช่วยเหลือในการตั้งคำถาม

ก่อนออกไปศึกษาชุมชนให้ผู้เรียนเล่าเรื่องสภาพชุมชนของเขา
ตามที่เขารู้เห็นมาก่อน เพื่อกระตุ้นประสบการณ์เดิม แล้วนำมา
ตั้งประเด็นคำถาม

๓

การศึกษา
ข้อมูล
ภาคสนาม

การสัมภาษณ์ครั้งแรก ให้ผู้สัมภาษณ์จดบันทึกคำสัมภาษณ์
อย่างละเอียด ทบทวน ตรวจสอบความเรียบร้อย ถูกต้อง
เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้วให้นำข้อมูลที่ค้นพบมาตั้งประเด็นคำถาม
ในครั้งต่อไป เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้เรียนควรวาดภาพ
ที่บันทึกสภาพบ่งชี้ที่น่าสังเกตในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

หลังจากเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลที่ได้นำ
วิเคราะห์ เขียนรายงาน และนำเสนอแบบรูปภาพ สติ
แผนภูมิต่าง ๆ

4

การศึกษา
ข้อมูล
ภาคสนาม

คำถามควรเป็นไปตามธรรมชาติ เหมือนการพูดคุยธรรมดา
ควรเริ่มด้วย อะไร ใคร อย่างไร ไม่ควรใช้คำถามว่า ใช่หรือไม่ใช่

ทุกครั้งผู้ที่ให้สัมภาษณ์ตอบคำถาม ผู้เรียนจะต้องจดข้อความ
ในสมุดบันทึกให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด นั่นคือ
การพัฒนาการ การบันทึกและการสืบสวน เจาะลึกในรายละเอียด
ของข้อมูล โดยการหยิบยกประเด็นมาถามใหม่อีกในครั้งต่อไป
เพื่อความชัดเจนของข้อมูลที่จัดเก็บ

ครูและผู้เรียนพัฒนาเทคนิคการตั้งคำถาม การถามและการสร้าง
บรรยากาศให้รู้สึกว่ามีความเป็นกันเองง่าย ๆ ไม่เกร็ง ไม่เครียด
ทำเหมือนการเล่าสู่กันฟัง

ระหว่างสัมภาษณ์ต้องใช้น้ำเสียง กริยามารยาทให้เข้ากับบริบท
ของสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนให้เกิดนิสัยให้ข้อมูล

เลือกแหล่งศึกษาข้อมูลให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ของสารโจน์ บัวศรี
(พิศนา แคมมณี. 2545 : 298)

สารโจน์ บัวศรี นักการศึกษาไทยผู้มีชื่อเสียงและประสบการณ์สูงในวงการศึกษาไทย
ได้ริเริ่มจุดประกายความคิดในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนมาเป็นเวลานานได้ประยุกต์
หลักธรรมอริยสัจ 4 อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาใช้เป็นกระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้
ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า กิจในอริยสัจ 4 อันประกอบด้วย ปริญญา (การกำหนดรู้) ปหานะ
(การละ) สังคิกริยา (การทำให้แจ้ง) และภาวนา (การเจริญหรือลงมือปฏิบัติ) มาเป็นแนวทางในการ
จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาไว้เป็นขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์)** คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
2. **ขั้นตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมมุติ)** คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน
3. **ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิรนัย)** คือ การให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลอง เพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูล
4. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค)** คือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุป โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และเทคนิคสำคัญในการจัดการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	เทคนิคสำคัญในการจัดการเรียนรู้
1. กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) 1.1 ครูกำหนด/นำเสนอปัญหาอย่างละเอียด พยายามให้นักเรียนรู้สึกรู้ว่าเป็นปัญหาที่ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง 1.2 ครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหาด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบ 2. ตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมมุติ) 2.1 ให้นักเรียนพิจารณาว่าสาเหตุของปัญหามีอะไรบ้าง 2.2 ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจ/ตระหนักว่าจะต้องมีการแก้ปัญหา 2.3 ให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าการแก้ปัญหา นั้นจะแก้ได้ด้วยวิธีใดบ้าง โดยกำหนดเป็นข้อ ๆ 3. ให้ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิรนัย) 4. ให้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) 4.1 ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่าปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นไม่สามารถแก้ไขได้ทุกปัญหา และถ้าจะแก้ปัญหาให้สำเร็จจะต้องทำอย่างไร 4.2 เมื่อแก้ปัญหาได้แล้วให้นักเรียนช่วยกันกำหนดแนวทางและลงมือปฏิบัติ รวมทั้งช่วยกันคิดวิธีการควบคุมและติดตามผล	1.1 อธิบายให้ชัดเจน สร้างความตระหนักในความสำคัญของการแก้ปัญหา 1.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและหลากหลาย 2.1 ใช้คำถามเร้าให้นักเรียนช่วยกันคิดและแสดงความคิดเห็นแล้วครูเขียนไว้ 2.2 ใช้วิธีการอธิบาย เชื่อมโยงเหตุผล 2.3 ให้ตัวอย่าง แล้วกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และเสริมแรงนักเรียนที่แสดงความคิดเห็น บันทึกข้อมูล 3. ใช้เทคนิคการทำงานเป็นกลุ่ม เทคนิคการแบ่งงาน เสนอแนะวิธีการจัดบันทึกข้อมูล/ช่วยกันออกแบบตารางข้อมูล 4.1 ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์/เปรียบเทียบ แล้วช่วยกันลงข้อสรุปโดยครูช่วยเชื่อมโยงความคิดของนักเรียนแต่ละคน 4.2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยครูใช้คำถามกระตุ้น ให้ข้อมูลย้อนกลับ ทบทวน สรุป เชื่อมโยงข้อคิดเห็นของนักเรียนและบันทึกไว้

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ โยนิโส แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิดปัญหา อุบาย วิธีการ ส่วน มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด การคำนึง ใส่ใจพิจารณา โยนิโสมนสิการ จึงหมายถึง การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดอย่างมีระเบียบ รู้จักตนเอง รู้วิธี หาเหตุ สืบสาว แยกแยะปัญหาได้ โดยไม่เอาอุปาทานของตนเข้าจับ

ในการสอนแบบโยนิโสมนสิการ มีหลักการสำคัญคือ ครูเป็นคนสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกคานำไปสู่การปฏิบัติจนได้ผล (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530) โดยมีขั้นตอนการสอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ-ขั้นเสริมการสร้างศรัทธา

1) จัดบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น จัดสภาพบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีลักษณะดังนี้

- ต้องมีความสงบ
- พยายามให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน

ให้นักเรียนได้รับประโยชน์ตรง

- จัดสภาพในชั้นเรียนให้มีความแปลกใหม่ ไม่จำเจ เช่น มีการเปลี่ยนกลุ่ม เปลี่ยนที่นั่ง

- จัดบริเวณห้องเรียนและโรงเรียนให้สะอาดมีระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ
- สร้างบรรยากาศ สร้างความสนใจ ตั้งใจเรียนเป็นพื้นฐานให้นักเรียนเน้นการ

สำรวจกาย วาจา ใจ ฝึกแผ่เมตตา ฝึกสมาธิอย่างง่าย ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอ

2) สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ ครูต้องเป็นกัลยาณมิตรมีความรู้ มีคุณธรรม มีบุคลิกภาพสำรavnน่านับถือ ความเป็นกัลยาณมิตรของครูจะช่วยให้ศิษย์เกิดฉันทะ และวิริยะในการฝึกหัดอบรมตนเอง

3) ครูนำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ เช่น ตรวจสอบความคิดและความสามารถของนักเรียนก่อนสอน แล้วแสดงผลการตรวจสอบให้นักเรียนได้เรียนรู้รวดเร็วที่สุด เพื่อเป็นการเสริมแรงเร้าให้เกิดความมานะ พากเพียร ฝึกหัดอบรมตน ใช้สื่อการสอนและกิจกรรมที่น่าสนใจ

2. ขั้นสอน

4) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน เช่น ใช้วิธีการนำเสนอที่หลากหลาย และท้าทายความคิด

- 5) ครูแนะแหล่งข้อมูลความรู้ เช่น เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้ อย่างกว้างขวาง
- 6) ให้นักเรียนฝึกรวบรวมข้อมูล เช่น ฝึกทำงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม
- 7) ครูจัดกิจกรรมเร้าให้นักเรียนเกิดความคิดวิธีต่างๆ เช่น ใช้คำถามอย่างเหมาะสม เพื่อเร้าให้เกิดความคิด
- 8) ให้นักเรียนฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล เพื่อหาแนวทางเลือกวิธีแก้ปัญหา เช่น ให้นักเรียนฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยกันเปรียบเทียบ ประเมินทางเลือก
- 9) ให้นักเรียนเลือกและตัดสินใจ เช่น การลงมติร่วมกันภายในกลุ่มฝึกความเป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผล ปราศจากอคติ
- 10) ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือก เช่น ฝึกปฏิบัติตามแผนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบ เป็นการทำงานนอกและในเวลาเรียน โดยครูคอยสังเกต และให้คำแนะนำ

3. ขั้นสรุป

- 11) ครูและนักเรียนร่วมกันสังเกตวิธีปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติ เช่น การอภิปราย ระดมสมอง และการให้ผลย้อนกลับจากครู
- 12) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและสอบถามข้อสงสัย เช่น ให้โอกาสตรวจสอบคำตอบ โดยการคิดย้อนกลับไปกลับมา
- 13) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน เช่น การอภิปรายกลุ่ม ช่วยกันสรุปสาระสำคัญ
- 14) ครูวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เช่น การวัดผลด้วยการประเมินความคิดรวบยอดของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

กระบวนการสอนค่านิยม จริยธรรม

โกวิท ประวาลพุกษ์ (อ้างอิงจากทิศนา แชนมณี. 2545 : 305-306) นักวิชาการศึกษาค้นสำคัญท่านหนึ่งในวงการศึกษาค้น ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมไว้ว่า ควรเริ่มต้นด้วยการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกประเมินปัญหาเชิงจริยธรรม และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงปรารถนา
2. เสนอตัวอย่าง พฤติกรรมในปัจจุบัน
3. ประเมินปัญหาทางจริยธรรม
4. แลกเปลี่ยนผลการประเมิน
5. ฝึกพฤติกรรมโดยมีผลสำเร็จ
6. เพิ่มระดับความขัดแย้ง เช่น ลดการบังคับลงเพื่อให้นักเรียนใช้เหตุผลของตนเอง เป็นการลดการบังคับภายนอก ไปเป็นการบังคับภายในด้วยวินัยของตนเอง คือ การสร้างวินัยในตนเอง
7. ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เป็นการกระตุ้นให้ยอมรับว่าตนเองมีข้อจำกัดจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร
8. กระตุ้นให้ผู้เรียนยอมรับตนเอง เป็นการฝึกให้เลือกปฏิบัติตามจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง มีใช้ทำตามเกณฑ์ของผู้อื่น ต้องใช้เกณฑ์ของตนเอง สร้างความพึงพอใจให้กับความสำเร็จของตนเอง

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้สนับสนุนให้มีการพิจารณากระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ 12 กระบวนการ (แหล่งเดิม หน้า 306-318) ซึ่งขอนำเสนอในส่วนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังนี้ คือ

1. ทักษะกระบวนการ (9 ขั้น) มีขั้นตอนดำเนินการสรุปได้ดังนี้

- 1) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- 2) คิดวิเคราะห์วิจารณ์
- 3) สร้างทางเลือกให้หลากหลาย
- 4) ประเมินและเลือกทางเลือก
- 5) กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
- 6) ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์
- 7) ประเมินระหว่างปฏิบัติ
- 8) ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 9) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

อนึ่ง การใช้ทักษะกระบวนการนี้ มีเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งว่า จะต้องมีการงานเกิดขึ้นก่อน จึงจะเริ่มขั้นตอนของทักษะกระบวนการได้ และทักษะกระบวนการเป็นแม่บทของกระบวนการอื่น ๆ ทักษะกระบวนการจะมีทั้งความรู้ ความคิด เจตคติ และการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่พัฒนาการทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย (ความรู้-ความคิด/จริยธรรม และ ค่านิยม/ความคล่องแคล่วทางกาย)

2. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกตให้ผู้เรียนรับรู้ข้อมูล และศึกษาด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประกอบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดข้อกำหนดเฉพาะด้วยตนเอง
- 2) จำแนกความแตกต่าง ให้ผู้เรียนบอกข้อแตกต่างของสิ่งที่รับรู้ และให้เหตุผลในความต่างนั้น
- 3) หาลักษณะร่วม ให้ผู้เรียนมองเห็นความเหมือนในภาพรวมของสิ่งที่รับรู้ และสรุปเป็นวิธีการ หลักการ คำจำกัดความ นิยามได้
- 4) ระบุชื่อความคิดรวบยอด ผู้เรียนได้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้
- 5) ทดสอบและนำไปใช้ ผู้เรียนได้ทดลอง ทดสอบ สังเกต ทำแบบฝึกหัด ปฏิบัติ เพื่อประเมินความรู้

3. กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับกระบวนการนี้ ผู้สอนอาจเลือกใช้เทคนิคใดก่อนหลังก็ได้ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนผ่านขั้นย่อยทุกขั้นตอน

- 1) สังเกต เน้นการรับรู้ เข้าใจ ได้ความคิดรวบยอด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สรุปใจความสำคัญตรงตามหลักฐานข้อมูล
- 2) อธิบาย เน้นการใช้เหตุผล อ้างหลักการ กฎเกณฑ์ อ้างหลักฐานข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ
- 3) รับฟัง เน้นการปรับเปลี่ยนความคิดเห็นของตนตามเหตุผลหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่ดีกว่า
- 4) วิจาร์ณ สังเคราะห์เหตุการณ์ หาจุดเด่น จุดด้อย ส่วนดี ส่วนเสีย สำคัญไม่สำคัญ ยกเหตุผล หลักการ มาประกอบคำวิจารณ์
- 5) สรุป สรุปผลอย่างตรง ถูกต้อง ตามหลักฐานข้อมูล

4. กระบวนการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดหาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกต ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูล รับรู้ทำความเข้าใจปัญหาจนสามารถสรุปประเด็นในปัญหานั้น
- 2) วิเคราะห์ ให้ผู้เรียนได้อภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น เพื่อแยกแยะประเด็นปัญหา สภาพสาเหตุและลำดับความสำคัญของปัญหา
- 3) สร้างทางเลือก ใช้กระบวนการกลุ่มว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร โดยให้ศึกษาทางเลือกที่หลากหลาย
- 4) เก็บข้อมูลประเมินทางเลือก ผู้เรียนได้วางแผน ปฏิบัติตามแผน บันทึกการปฏิบัติงาน และรายงานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของทางเลือก
- 5) สรุป สังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวทางปฏิบัติที่ควรยึดถือต่อไป

5. กระบวนการสร้างสรรค์ความตระหนัก เป็นกระบวนการที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกเรื่อง เพราะเป็นกระบวนการขั้นแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้ตระหนักว่าสิ่งที่เรียนเป็นปัญหาความจำเป็น โดยให้ผู้เรียนได้ฟัง ได้เห็น ได้รับผลจากความขัดแย้งทั้งหลาย มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกต ให้ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า
- 2) วิचार ให้ตัวอย่างสถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สาเหตุ ผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้น ระยะยาว
- 3) สรุป ให้มีการอภิปรายหาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าสิ่งที่จะต้องตระหนัก และวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น

6. กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุดในทุกเรื่อง มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกต รับรู้ เช่น ให้รู้จักแบบอย่าง ทำทาง หรือตัวอย่างอย่างหลากหลายจนเกิดความเข้าใจและสรุปความคิดรวบยอด
- 2) ทำตามแบบ ได้แก่ การทำตามตัวอย่างที่แสดงให้เห็นทีละขั้นตอนจากพื้นฐานไปสู่งานที่ซับซ้อนขึ้น
- 3) ทำเองโดยไม่มีแม่แบบ เป็นการฝึกปฏิบัติให้ครบกระบวนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบด้วยตนเอง
- 4) ฝึกให้ชำนาญ ให้ผู้ปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ หรือทำได้โดยอัตโนมัติ ซึ่งอาจเป็นงานชิ้นเดิมหรืองานที่คิดขึ้นใหม่

7. กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการมุ่งให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน โดยเน้นกิจกรรมดังนี้

- 1) มีผู้นำกลุ่ม ซึ่งควรผลัดเปลี่ยนกัน
- 2) วางแผนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการ
- 3) รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคนบนพื้นฐานของเหตุผล
- 4) แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อมีการปฏิบัติ
- 5) ติดตามผลการปฏิบัติ และปรับปรุง
- 6) ประเมินผลรวมและชื่นชมในผลงานของคณะ

8. กระบวนการสร้างเจตคติ แทรกได้กับทุกเนื้อหา เน้นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกต พิจารณาข้อมูล เหตุการณ์ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการมีเจตคติที่ดี และเจตคติที่ไม่ดี
- 2) วิเคราะห์ พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมา แยกเป็นการกระทำที่เหมาะสม ได้ผลตามที่พอใจ และการกระทำที่ไม่เหมาะสม ได้ผลตามที่ไม่น่าพอใจ

- 3) สรุป รวบรวมข้อมูลเป็นหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติ ด้วยเหตุผลของความพอใจ

9. กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นกระบวนการจะต้องนำมาใช้มากที่สุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกต ตระหนัก สร้างสถานการณ์ ยกกรณีตัวอย่าง สังเกตการกระทำที่เหมาะสม ไม่เหมาะสม จำแนกการกระทำที่แตกต่างกัน
- 2) ประเมินเชิงเหตุผลใช้กระบวนการกลุ่มวิจารณ์การกระทำของตัวละครหรือบุคคล ในสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 3) กำหนดค่านิยม ให้แต่ละคนแสดงจุดยืนของความเชื่อความพอใจในการกระทำ ในสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมเหตุผล
- 4) วางแนวปฏิบัติ กลุ่มช่วยกันกำหนดแนวปฏิบัติในสถานการณ์ตรง ตั้งแต่วิถีการปฏิบัติ
- 5) ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ครูให้การเสริมแรงระหว่างปฏิบัติ

10. กระบวนการความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการนี้เป็นขั้นตอนที่นำมาใช้หลังจากการสร้างความรู้ความตระหนักเป็นขั้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สังเกต กระตุ้นให้ตั้งคำถามในสิ่งที่ควรรู้ เพื่อหาคำตอบ

2) วางแผนปฏิบัติ นำวัตถุประสงค์หรือคำถามที่ทุกคนสนใจจะหาคำตอบมาวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางให้ได้ความรู้ตามที่ถาม

3) ลงมือปฏิบัติ กำหนดความรับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่มย่อยหาคำตอบจากแหล่งความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ค้นคว้า สัมภาษณ์ ศึกษาเอกสารที่ หาข้อมูลจากองค์กรในชุมชน ฯลฯ ตามแผนที่วางไว้

4) พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ นำความรู้ที่ได้มารายงาน และอภิปรายเชิงแปลความ ตีความ ขยายความ นำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

5) สรุป รวบรวมเป็นสาระที่ควรรู้ บันทึกลงสมุดของผู้เรียน

การสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

(โดย กิตยวดี บุญเชื้อ และคณะ) มีขั้นตอนดังนี้

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถของเด็กแต่ละวัย
2. วิธีการเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ ตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียดหรือกดดัน
3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ โดยประมวลจากข้อมูลและเหตุผล รวมทั้งมีการคิดที่มีระบบ
4. แนวการเรียนรู้สัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่จำกัดสถานที่ เวลา และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้เท่าเทียมกัน
5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์
6. สื่อที่ใช้ เราใจให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ตรงตามเป้าหมาย มุ่งเน้นให้เรียนจนรู้จัก (Learn to know) เรียนจนทำได้ (Learn to do) และเรียนเพื่อจะเป็น (Learn to be)
7. การประเมินผล เน้นพัฒนาการของเด็กในภาพรวมมากกว่าผลการสอบทางวิชาการ และเปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเองด้วย

การสอนโดยใช้แม่แบบ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของสังคม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มนี้มีจุดเน้นในเรื่องการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี กระบวนการสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมเป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลา เทคนิควิธีการสอน สื่อ และการใช้ศักยภาพของผู้เรียนเองที่จะสร้างองค์ความรู้ แนวคิดเพื่ออ้าพื้ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ จริง

ตัวครูผู้สอนสามารถที่จะเป็นตัวแบบในการปฏิบัติได้มากนักน้อยเพียงใด การสอนให้รู้กับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับคำสอนเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องทำให้เกิดผลควบคู่กันให้ได้ ความเป็นจริงที่ปรากฏผู้สอนยังไม่สามารถปฏิบัติเป็นตัวอย่างหรือตัวแบบที่ดีได้ ถึงอย่างไรก็ตาม ในหน้าที่รับผิดชอบก็จะต้องทำหน้าที่สอนต่อไป

รูปแบบการสอนที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แม่แบบ ซึ่งแม่แบบหมายถึง การกระทำ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ แบบแผน จารีตประเพณี การครองตนให้อยู่ในกรอบ การยอมรับของสังคมไม่แปรเปลี่ยนไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลง อยู่บนหลักการของความถูกต้อง ยุติธรรมและมั่นคง

แม่แบบมีอยู่หลายประเภท ทั้งที่เป็นตัวบุคคล วัตถุสิ่งของ ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ สถานการณ์จริง รวมถึงสถานการณ์จำลองที่จัดสร้างขึ้น ข้อความ ข้อคิด คำสอน หลักธรรม และแนวคิดต่าง ๆ การแสดง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในรายการวิทยุ โทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ในการจัดการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น สามารถเลือกการสอนโดยใช้แม่แบบมาเป็นวิธีการสอนได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ โดยเฉพาะการสร้างคุณลักษณะที่ดี ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ ในบางสถานการณ์เราสามารถใช้อย่างบุคคลเป็นแม่แบบได้ การเป็นแม่แบบเป็นได้ทั้งแม่แบบในทางบวก (สิ่งที่ดี) และทางลบ (สิ่งที่ไม่ดี) ในบางสถานการณ์เราไม่สามารถใช้ตัวบุคคลเป็นแม่แบบได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะการเลือกมาเป็นแม่แบบนั้นจะต้องมีมุมมองทั้งทางบวกและทางลบ และต้องใช้ระยะเวลาที่จะอยู่กับผู้เรียนตลอดเวลา เราสามารถใช้ภาพข่าว ข้อความ บทความจากหนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ มาเป็นแม่แบบได้เช่นกัน

การนำแม่แบบมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์หลักก่อนว่าจะสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องใด จะเลือกแม่แบบประเภทใดจึงจะเหมาะสมกับเหตุการณ์ ช่วงเวลา และวัยของผู้เรียน นอกจากนี้การเลือกตัวแบบยังต้องคำนึงถึงความสนใจ การยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ การวิเคราะห์พิจารณาเลือกทางเลือกที่จะนำมาเป็นตัวอย่างของตนเองได้ต่อไปผู้สอนต้องเตรียมหัวข้อให้ผู้เรียนใช้ในการวิเคราะห์ แยกแยะสรุปเหตุผลที่จะเลือกหรือไม่เลือกพฤติกรรมต่าง ๆ แบบติดตามผลหลังสอน รวมถึงแบบบันทึกที่จะให้ผู้เรียนได้รู้ถึงผลการปฏิบัติของแต่ละคน รวมถึงแบบการประเมินตนเองของผู้เรียน เป็นต้น

รูปแบบการสอนโดยใช้แม่แบบลักษณะต่าง ๆ

การใช้ตัวบุคคล นำมาเป็นแม่แบบในเรื่องพฤติกรรม ที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำที่ทำให้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงร่ำรวยหรือเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้มีความเสียสละมานะพยายาม นักประดิษฐ์ คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งในระดับต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น โดยการเชิญมาพูดคุย

หรือให้ผู้เรียนออกไปสำรวจบุคคลที่น่าสนใจจากอาชีพต่าง ๆ สัมภาษณ์มาลงหน้าตามแบบที่คิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จะทำให้ได้ข้อมูลครบ ในการศึกษาพฤติกรรมให้มองทั้งทางบวกและทางลบไปพร้อม ๆ กันด้วย

ประเด็นคำถามเพื่อนำไปสู่กระบวนการคิด วิเคราะห์ วิจัย และการศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบันทึกพฤติกรรมตามแบบที่คิดขึ้น เช่น บุคคลนั้น ๆ มีคุณธรรมที่โดดเด่น คุณธรรมที่จะเป็นแบบอย่างได้ในเรื่องใด มีวิธีการครองตนอย่างไร ยังขาดคุณธรรม คุณลักษณะที่ดี และควรปรับปรุงในเรื่องใด มีองค์ประกอบใดบ้างที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ มีชื่อเสียงและมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี นักเรียนจะมีแนวทางในการสร้างเสริมพฤติกรรมที่ดีตามแม่แบบได้อย่างไร

การใช้ภาพเหตุการณ์ ข่าวสาร การแสดงต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นภาพจากหนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ ควรเลือกสถานการณ์ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่มีผลกระทบ หรืออิทธิพลต่อความศรัทธา ความเชื่อที่ส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สิน เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศาสนา ผลที่ตามมาจากการผลิต การค้าขาย การเผยแพร่สิ่งเสพติด ภาพข่าวเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และสะท้อนแนวคิดของสังคม การแสดงต่าง ๆ ของดารา หรือผู้มีชื่อเสียงที่เป็นไปในทางบวกและลบ

ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้อง เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลต่อใครบ้าง มีผลกระทบในเรื่องใดมากที่สุด อะไรที่คิดว่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ขึ้น การป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ควรทำอะไร ใครเกี่ยวข้องบ้าง ทำไมจึงมีความเชื่อความศรัทธาเช่นนั้น ขาดเหตุผล หรือคุณธรรมในเรื่องใด ตัวนักเรียนเองจะปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อไม่ให้ตัวเองเกิดสาเหตุหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในทางลบหรือจะมีแนวทางปฏิบัติตนอย่างไรที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นบ้างในกรณีที่ไปเป็นไปในทางบวก รวมถึงวิธีการป้องกันดูแลและช่วยเหลือคนอื่น ๆ ด้วย และจะเลือกแนวทางไปสู่การปฏิบัติของตนเองอย่างไร เป็นต้น

การใช้ข้อคิด คำสอน สุภาษิต ปรัชญาชีวิต คำขวัญ หลักธรรมคำสอนของศาสนา การใช้ประเด็นเหล่านี้มาเป็นแม่แบบในการปฏิบัติตน หลักการในการทำงาน การประกอบอาชีพ การทำหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายจนประสบผลสำเร็จ รวมถึงมีความล้มเหลว ได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้เกี่ยวข้อง ข้อคิด ปรัชญาชีวิต หลักธรรม คำสอนของศาสนาต่าง ๆ มาฝึกปฏิบัติทดลอง และปรับมาเป็นแนวทางชีวิตของตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของชีวิต บางครั้งอาจล้มเหลวนำมาพิจารณาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติตามหลักการนั้น ๆ จะเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร หรือเกิดผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไร หลังจากมีการคิดวิเคราะห์ พิจารณาย่างถี่ถ้วนแล้วจะนำรูปแบบ หรือแนวทางใดมาเป็นแนวปฏิบัติของชีวิตตนเองได้อย่างไร การที่จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติในทางที่ดีจะมีแนวทางอย่างไรเพื่อสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

๐๕ ๐๕ ๐๕

1. การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สู่หลักสูตรสถานศึกษา

ในการทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอน หรือครูผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์มาตรฐานหลักสูตรในแต่ละสาระหลัก จากทั้ง 5 สาระ และวิเคราะห์มาตรฐานช่วงชั้นแต่ละข้อว่า สามารถวัดความสามารถของผู้เรียนทางด้านใดบ้าง คือ สามารถวัดความรู้ ความเข้าใจ (knowledge) คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (affective) หรือกระบวนการเรียนรู้ หรือทักษะกระบวนการ (process) ด้านใดบ้าง เพื่อที่โรงเรียนจะได้นำผลการวิเคราะห์นี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการวัดประเมินผลผู้เรียนต่อไป

ในการวิเคราะห์มาตรฐานช่วงชั้น เพื่อดูจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนนี้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะต้องทำตามขั้นตอนเดียวกันนี้ทั้ง 5 สาระหลัก คือ

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม

- ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน
- ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
- ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

- ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลก อย่างสันติสุข
- ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
- ส 3.2 : เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบ เศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

- ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลง ของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

- ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวาง ที่ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
- ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยในที่นี้ ขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์มาตรฐาน มาตรฐานช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) สาระประวัติศาสตร์ มาตรฐานหลักสูตร ส.4.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้เห็นกระบวนการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สู่หลักสูตรสถานศึกษาที่ชัดเจนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อหาจุดเน้นในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

สาระการเรียนรู้กลุ่ม สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ส.4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถวิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3	การวิเคราะห์			ส่วนที่โรงเรียน เพิ่มเติม
	ความรู้ (K)	คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ (A)	กระบวนการเรียนรู้/ ทักษะกระบวนการ (P)	
1. เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี และ การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินทั้ง แบบไทยและ สากลที่สัมพันธ์ กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	- เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี และ การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินทั้ง แบบไทยและ สากลที่สัมพันธ์ กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	-	- สามารถนับ ช่วงเวลาตาม ปฏิทินทั้งแบบไทย และสากลที่สัมพันธ์ กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	(K) (A) (P)
2. เข้าใจข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง กับตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน	- เข้าใจข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง กับตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน	- รู้จักตนเอง ครอบครัว และชุมชน	- จัดระบบข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง กับตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน	

มาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3	การวิเคราะห์			ส่วนที่โรงเรียน เพิ่มเติม
	ความรู้ (K)	คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ (A)	กระบวนการเรียนรู้/ ทักษะกระบวนการ (P)	
3. เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน บนพื้นฐาน ของการใช้ข้อมูล อย่างเป็นระบบ	- เข้าใจประวัติ ความเป็นมาของ ตนเอง ครอบครัว และชุมชนตาม ข้อมูลที่มีอยู่	- ภูมิใจในประวัติ ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน	- แสวงหาข้อมูล เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน - นำเสนอประวัติ ของตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน โดยใช้ วิธีการนำเสนอ ที่หลากหลาย	

ขั้นตอนที่ 2 การนำมาตรฐานช่วงชั้นมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น หรือสาระการเรียนรู้
ที่จะสอน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และ
สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์
เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3
1. เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินทั้งแบบไทยและสากลที่สัมพันธ์กับ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	1. วัน เดือน ปี 2. การนับช่วงเวลาตามปฏิทินแบบไทยที่สัมพันธ์กับ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต 3. การนับช่วงเวลาตามปฏิทินสากลที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3
2. เข้าใจลักษณะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน 3. เข้าใจประวัติ ความหมายของตนเอง ครอบครัว และชุมชน บนพื้นฐานการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ	1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ • ตนเอง • ครอบครัว • ชุมชน 2. การใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบในเรื่องประวัติ ความเป็นมาของ • ตนเอง • ครอบครัว • ชุมชน ฯลฯ 3. ประวัติ ความหมายของตนเอง ครอบครัว และชุมชน บนพื้นฐานการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ป.1-3	ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3		
	ชั้น ป.1	ชั้น ป.2	ชั้น ป.3
1. เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินทั้งแบบไทย และสากลที่สัมพันธ์กับ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	1.1 เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี 1.2 เข้าใจการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินสากล และปัจจุบัน	1.1 เข้าใจการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินสากล ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	1.1 เข้าใจการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินไทยและ สากลที่สัมพันธ์กับ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ป.1-3	ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3		
	ชั้น ป.1	ชั้น ป.2	ชั้น ป.3
2. เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน	2. เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	2. เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว	2. เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
3. เข้าใจประวัติความเป็นมาของตนเอง ครอบครัว และชุมชน บนพื้นฐานของการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ฯลฯ	3. เข้าใจการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบในเรื่องประวัติความเป็นมาของตนเอง ฯลฯ	3. เข้าใจการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบในเรื่องประวัติความเป็นมาของครอบครัว ฯลฯ	3. เข้าใจการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบในเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 4 การนำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นมาวิเคราะห์เป็นสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถวิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น ป.1-3	สาระการเรียนรู้รายปี		
	ชั้น ป.1	ชั้น ป.2	ชั้น ป.3
1.1 วัน เดือน ปี	1.1 วัน เดือน ปี	1. วัน เดือน ปี อดีต ปัจจุบัน อนาคต (สัปดาห์ เดือน ปี)	1. การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินไทย - วัน เดือน ปีเกิด - วัน เดือน ปี วันสำคัญ - เหตุการณ์สำคัญ - สุริยุคติ จันทรคติ - พ.ศ. ร.ศ. ค.ศ.

สาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น ป.1-3	สาระการเรียนรู้รายปี		
	ชั้น ป.1	ชั้น ป.2	ชั้น ป.3
1.2 การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบไทย ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน อนาคต	1.2 การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบไทย ที่สัมพันธ์กับศาสนา	2. การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบไทย - การนับข้างขึ้น ข้างแรม - การนับเดือนไทย	2. การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินสากล วัน/เหตุการณ์สำคัญ ในอดีต ปัจจุบัน อนาคต
1.3 การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินที่สัมพันธ์ กับอดีตปัจจุบัน อนาคต	1.3 การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบสากล ปัจจุบัน	3. การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบสากล ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต - วัน เดือน ปีเกิด - วัน เดือน ปี วันสำคัญ	3. การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบสากล ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต - เหตุการณ์สำคัญ ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ • ตนเอง • ครอบครัว • ชุมชน ฯลฯ	2. ข้อมูลตนเอง • ชื่อ-สกุลตน • วัน เดือน ปีเกิด • เพศ • สิ่งที่ชอบ/กลัว • อาชีพในอนาคต ฯลฯ	4. ข้อมูลเกี่ยวกับ ครอบครัว • ชื่อบิดา มารดา • พี่น้อง • จำนวนพี่น้อง • อาชีพ ศาสนา • บทบาททางศาสนา • ที่อยู่ ฯลฯ	4. ข้อมูลเกี่ยวกับ ชุมชน • ชื่อชุมชน • จำนวนประชากร • อาชีพ ศาสนา • บทบาททางศาสนา • ที่อยู่ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค กับสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ตามขั้นตอนที่ 4 และขั้นตอนที่ 5 ว่า ผลการเรียนรู้ที่กำหนดกับสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค ที่กำหนด มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันหรือไม่ และปรับปรุงให้สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค สอดคล้องสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3
1. เข้าใจเรื่อง วัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินสากล และปัจจุบัน 2. เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน ฯลฯ	1.1 วัน เดือน ปี (วานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้) 1.2 การนับช่วงเวลาตามปฏิทินแบบไทยที่สัมพันธ์กับศาสนา 1.3 การนับช่วงเวลาตามปฏิทินแบบสากล ปัจจุบัน 2. ข้อมูลตนเอง เช่น • ชื่อ-สกุลตน • วัน เดือน ปีเกิด • เพศ น้ำหนัก ส่วนสูง • ชื่อบิดา มารดา พี่น้อง • อาชีพของคนในครอบครัว • งานอดิเรก หรือกีฬาที่ชอบ ฯลฯ

เมื่อวิเคราะห์มาถึงขั้นตอนนี้ ผู้บริหารและครูผู้สอนที่พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ก็จะได้รายละเอียดของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ของมาตรฐานหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส 4.1 เรียบร้อยแล้ว ต้องวิเคราะห์มาตรฐาน ส 4.2 ต่อไป เมื่อจบการวิเคราะห์มาตรฐาน ส 4.2 เรียบร้อยแล้ว ก็จะได้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครบ

หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์มาตรฐานช่วงชั้นและสาระช่วงชั้นในสาระหลักอื่นและมาตรฐานอื่นตามกระบวนการที่นำเสนอตัวอย่างตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-5 ใน 4 สาระหลักอื่น คือ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ต่อไป เมื่อวิเคราะห์ครบทุกสาระหลัก ก็จะได้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครบทุกสาระหลัก 5 สาระ และครบทุกมาตรฐานทั้ง 12 มาตรฐาน ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนควรตรวจสอบความสอดคล้องหรือความซ้ำซ้อนของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สอดคล้องกันอย่างแน่นอนอีกครั้งหนึ่งก่อนดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาระหลักทั้ง 5 สาระ เขียนลงในตารางดังตัวอย่าง

รายละเอียดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	เศรษฐศาสตร์	ประวัติศาสตร์	ภูมิศาสตร์
มฐ. ส 1.1 1. รู้เข้าใจประวัติศาสดาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ฯลฯ	มฐ. ส 2.1 1. - รู้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียน - ยอมรับความสามารถ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นในฐานะ	มฐ. ส 3.1 1. รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ฯลฯ	มฐ. ส 4.1 1. เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี และเข้าใจการนับช่วงเวลาตามปฏิทินสากลและปัจจุบัน 2. เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว 3. เข้าใจประวัติความเป็นมาของตนเอง ครอบครัว	มฐ. ส 5.1 1. รู้ลักษณะทางกายภาพ หน้าที่และองค์ประกอบเชิงภูมิศาสตร์และเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในบริเวณบ้าน 2. รู้และเข้าใจการสร้างและการใช้แผนผัง แผนที่แสดงที่ตั้งของ

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	เศรษฐศาสตร์	ประวัติศาสตร์	ภูมิศาสตร์
สมาชิที่ดีของ ครอบครัว ฯลฯ มฐ. ส 1.2 1. ชื่นชมการทำ ความดีของตนเอง และบุคคลใน ครอบครัว 2. - เห็นคุณค่าและ ความตั้งใจทำ ความดี - บอกเหตุผล การทำความดี ของตนเองและ ผู้อื่นให้บุคคล ในครอบครัว โรงเรียน ได้รับรู้ และชื่นชม เพื่อ การอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข ฯลฯ	1. รู้และเข้าใจ บทบาท หน้าที่ โครงสร้าง และ ความสัมพันธ์ ของบุคคลใน ครอบครัว ห้องเรียน และ ชุมชนในระดับ หมู่บ้าน 2. เคารพและ ปฏิบัติตาม ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ การอยู่ร่วมกัน ในครอบครัว ฯลฯ	1. รู้และเข้าใจ สภาพ/อาชีพของ ผู้ปกครอง ฯลฯ	และชุมชน ฯลฯ มฐ. ส 4.2 1. บอกตำแหน่ง ที่ตั้ง ประวัติ ความเป็นมาของ ตนเอง ครอบครัว ฯลฯ	บ้าน โรงเรียน และสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนที่ตนอยู่ ฯลฯ มฐ. ส 5.2 1. บอกชื่อและรู้จัก ลักษณะสำคัญ ของสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ รอบตัวได้ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 7 นำผลการเรียนรู้ของสาระหลักทั้ง 5 สาระ เขียนลงในตาราง
ดังตัวอย่าง

รายละเอียดสาระการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	เศรษฐศาสตร์	ประวัติศาสตร์	ภูมิศาสตร์
มฐ. ส 1.1 1. ความรู้เบื้องต้น เรื่องความสำคัญ ของศาสนาหรือ ศาสนาที่ตน นับถือ 2. หลักธรรมเบื้องต้น ของศาสนาหรือ ศาสนาที่ตน นับถือ ฯลฯ	มฐ. ส 2.1 1. - การเป็น พลเมืองดีตามวิถี ชีวิตประชาธิปไตย - ยอมรับความ สามารถ เห็น คุณค่าในตนเอง และผู้อื่นในฐานะ สมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ฯลฯ	มฐ. ส 3.1 1. รายรับ รายจ่าย ของตนเองและ ครอบครัว ฯลฯ	มฐ. ส 4.1 1. - วัน เดือน ปี (วานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้) - การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบ ไทยที่สัมพันธ์กับ ศาสนา - การนับช่วงเวลา ตามปฏิทินแบบ สากลและปัจจุบัน 2. ข้อมูลตนเอง (ชื่อ-สกุล วัน เดือน ปีเกิด เพศ สิ่งที่ชอบ กลัว อาชีพฯ) 3. ประวัติความเป็นมา ของตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน ฯลฯ	มฐ. ส 5.1 1. ลักษณะทำเล ที่ตั้งของบ้าน โรงเรียน และ ชุมชนที่ตนอยู่ 2. การสร้างและการ ใช้แผนผัง แผนที่ แสดงที่ตั้งของ บ้าน โรงเรียน และสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนที่ตนอยู่ ฯลฯ

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	เศรษฐศาสตร์	ประวัติศาสตร์	ภูมิศาสตร์
มฐ. ส 1.2 1. การทำความดีของ ตนเองและผู้อื่น ให้บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียน ได้รับรู้ และชื่นชม เพื่อ การอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข ฯลฯ	มฐ. ส 2.2 1. บทบาท หน้าที่ โครงสร้าง และ ความสัมพันธ์ ของบุคคลใน ครอบครัว ห้องเรียน และ ชุมชนในระดับ หมู่บ้าน 2. ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ การอยู่ร่วมกัน ในครอบครัว ฯลฯ	มฐ. ส 3.2 1. รายรับ รายจ่าย ของตนเองและ ครอบครัว ฯลฯ	มฐ. ส 4.2 1. ตำแหน่ง ที่ตั้ง ประวัติความ เป็นมาของตนเอง ครอบครัว ฯลฯ	มฐ. ส 5.2 1. ลักษณะสำคัญ ของสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ รอบตัวได้ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 8 นำสาระการเรียนรู้มาจัดหมวดหมู่สาระที่มีเนื้อหาสอดคล้องและใกล้เคียงกัน จัดเป็น
กลุ่มเดียวกันเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะจัดได้เป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ หรือมากกว่านี้
ตามความเห็นของผู้พัฒนาหลักสูตรว่าจะจัดหมวดหมู่ของสาระเป็นหน่วยใหญ่หรือ
หน่วยย่อย ปกติการจัดหน่วยการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมที่จะจัดการเรียนรู้
แก่ผู้เรียน และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งควรจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ขนาดกลาง และ
บูรณาการสาระหลักทั้ง 5 สาระที่สอดคล้องกันเข้าด้วยกันแล้วตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้
ที่น่าสนใจ และบอกจุดเน้นของการจัดการเรียนรู้พอสมควร ดังตัวอย่างการจัดทำ
หน่วยการเรียนรู้ต่อไปนี้

ตัวอย่างการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
จำนวนหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 80 ชั่วโมง

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	ศาสนากับชีวิต 1.1 ความสำคัญ/ความหมาย 1.2 ความรู้พื้นฐาน 1.3 ประโยชน์ 1.4 ความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต 1.5 ศรัทธา/คุณค่าของศาสนา	15
2	ดินและครอบครัวของดิน 2.1 บ้านที่ฉันอยู่ 2.2 สมาชิกในครอบครัว 2.3 อาชีพของผู้ปกครอง 2.4 ความภาคภูมิใจของฉันต่อครอบครัว	25
3	หน้าที่ของเรา 3.1 หน้าที่ที่ปฏิบัติต่อศาสนา 3.2 หน้าที่ที่ปฏิบัติต่อครอบครัว 3.3 หน้าที่ที่ปฏิบัติต่อห้องเรียน 3.4 หน้าที่ที่ปฏิบัติต่อโรงเรียน	20
4	ถิ่นไทยวิถี 4.1 ความเป็นมาของชาติ 4.2 เอกลักษณ์และสถาบันหลักของชาติ 4.3 วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนไทย 4.4 ระบอบการปกครอง	20

ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 9 จัดทำรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้โดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และสาระการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สอดคล้องกัน และที่ตรงกับสาระที่นำมา จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 8 ดังตัวอย่าง

**ตัวอย่างรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้
หน่วยที่ 2 เรื่อง ฉันและครอบครัวของฉัน**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เวลา 25 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้น ป.1	สาระการเรียนรู้รายปี ชั้น ป.1	เวลา 25 ชั่วโมง
มฐ. ส 1.2 ข้อ 1 - ชื่นชมการทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว มฐ. ส 1.2 ข้อ 2 - เห็นคุณค่าและตั้งใจทำความดี - บอกเหตุผลการทำความดีของตนเองและผู้อื่นให้บุคคลในครอบครัว โรงเรียน ได้รับรู้และชื่นชม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มฐ. ส 2.1 ข้อ 1 - รู้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย - ยอมรับความสามารถ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว มฐ. ส 2.2 ข้อ 2 - เคารพและปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ การอยู่ร่วมกันในครอบครัว มฐ. ส 3.1 ข้อ 1 - รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่ายของตนเองและครอบครัว	- การทำความดีของตนเองและผู้อื่นให้บุคคลในครอบครัว โรงเรียน ได้รับรู้และชื่นชม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข - การเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย - การยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว - ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ การอยู่ร่วมกันในครอบครัว - รายรับ รายจ่ายของตนเองและครอบครัว	ในการนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องบูรณาการ ดังนั้นจึงไม่ได้แบ่งสาระหรือผลการเรียนรู้เป็นชั่วโมง จึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอนที่จะพิจารณาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดการบูรณาการโดยใช้ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ข้อมูลท้องถิ่น ตลอดจนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา มาพิจารณา

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้น ป.1	สาระการเรียนรู้รายปี ชั้น ป.1	เวลา 25 ชั่วโมง
มฐ. ส 3.2 ข้อ 1 - รู้และเข้าใจสภาพ/อาชีพของผู้ปกครอง มฐ. ส 4.1 ข้อ 1 - เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี - เข้าใจการนับช่วงเวลาตามปฏิทินสากล และปัจจุบัน มฐ. ส 4.1 ข้อ 2 - เข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว มฐ. ส 4.1 ข้อ 3 - เข้าใจประวัติความเป็นมาของตนเอง ครอบครัว และชุมชน มฐ. ส 5.1 ข้อ 1 - รู้ลักษณะทางกายภาพ หน้าที่ และ องค์กรประกอบเชิงภูมิศาสตร์ และ เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในบริเวณบ้าน มฐ. ส 5.1 ข้อ 2 - รู้และเข้าใจการสร้างและการใช้แผนผัง แผนที่แสดงที่ตั้งของบ้าน โรงเรียน และสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนที่ตนอยู่ ฯลฯ	- สภาพ/อาชีพของผู้ปกครอง - วัน เดือน ปี (วานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้) - การนับช่วงเวลาตามปฏิทินแบบไทย ที่สัมพันธ์กับศาสนา - การนับช่วงเวลาตามปฏิทินแบบสากล ปัจจุบัน - ข้อมูลตนเอง (ชื่อ-สกุล วัน เดือน ปีเกิด เพศ สิ่งที่ชอบ กลัว อาชีพฯ) - ประวัติความเป็นมาของตนเอง ครอบครัว และชุมชน - ลักษณะ ทำเลที่ตั้งของบ้าน โรงเรียน และชุมชนที่ตนอยู่ - การสร้างและการใช้แผนผัง แผนที่ แสดงที่ตั้งของบ้าน โรงเรียน และ สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนที่ตนอยู่ ฯลฯ	

ขั้นตอนที่ 10 นำรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ 9 มาจัดทำเป็นคำอธิบายรายหน่วย
การเรียนรู้
ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 3)
เรื่อง ดินและครอบครัวของดิน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

เวลา 25 ชั่วโมง

ศึกษาประวัติตนเอง ครอบครัว และบรรพบุรุษของตนเองในแต่ละช่วงเวลา หน้าที่
และสิทธิของตนเองที่มีต่อครอบครัว กฎ กติกาของตนเองและครอบครัว วิธีการดำเนินชีวิต
ของตนเองในครอบครัว วิธีการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของครอบครัว การประกอบอาชีพของ
ครอบครัว รายรับ รายจ่ายของตนเองและครอบครัว

เพื่อให้รู้จักตนเอง ครอบครัว และรู้ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเองในแต่ละ
ช่วงเวลา รู้จักหน้าที่และสิทธิของตนเองที่มีต่อครอบครัว รู้กฎ กติกา ในการปฏิบัติต่อตนเอง
และครอบครัว รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติตน เพื่อก่อให้เกิดการเป็นสมาชิกที่ดีของ
ครอบครัวและชุมชน และจำแนกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของสมาชิกในชุมชน สามารถจัดทำ
รายรับ รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ตลอดจนมีความภูมิใจในตนเองและครอบครัว

หมายเหตุ

ในการจัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม สถานศึกษาอาจจัดทำตามขั้นตอนที่ 6-10 ตามตัวอย่างนี้ ซึ่งจะได้คำอธิบาย
รายหน่วยการเรียนรู้ออกมาเป็นคำอธิบายแต่ละหน่วย 4 หน่วย ที่ยกตัวอย่าง คือ คำอธิบาย
หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับชีวิต ดินและครอบครัวของดิน หน้าที่ของเรา และถิ่นไทยวิไล
หลังจากนั้นจึงพิจารณาคำสำคัญและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำคัญจากแต่ละหน่วยมาเรียบเรียง
เขียนเป็นคำอธิบายรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อกำหนดไว้ในหลักสูตร
สถานศึกษาของโรงเรียนต่อไป

หรือเมื่อทำหลักสูตรสถานศึกษาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาถึงขั้นตอนที่ 6
และ 7 แล้ว สถานศึกษาอาจวิเคราะห์คำสำคัญของผลการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และสาระ

การเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาจัดทำเป็นคำอธิบายรายวิชาเพื่อบรรจุลงในสถานศึกษาของโรงเรียน แล้วนำคำอธิบายรายวิชามาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่ห้องเรียน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระดับห้องเรียน ครูผู้สอนควรนำคำอธิบายรายวิชาหรือรายหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำไว้มาพิจารณา เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนของตนเองต่อไป การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไปแล้วจะไม่มีแบบแผนหรือรูปแบบการจัดทำตายตัว ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการจัดทำและการนำไปใช้สอนของครูผู้สอน ในที่นี้ขอเสนอรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนเลือกนำไปใช้ หรือพิจารณาเพื่อปรับปรุงเป็นโครงสร้างการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมของตนเองต่อไป

ตัวอย่างโครงสร้างการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2
1. สารสำคัญ 2. จุดประสงค์การเรียนรู้ 3. สารการเรียนรู้ (เนื้อหา) 4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 6. การวัดและประเมินผล 7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ 7.1 ผลการจัดการเรียนรู้ 7.2 ปัญหาอุปสรรค 7.3 ข้อเสนอแนะ 8. ความคิดเห็นของผู้บริหารฯ	1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี 2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3. สารสำคัญ 4. จุดประสงค์การเรียนรู้ 5. สารการเรียนรู้ (เนื้อหา) 6. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้ 7. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 8. การวัดและประเมินผล 9. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ 9.1 ผลการจัดการเรียนรู้ 9.2 ปัญหาอุปสรรค 9.3 ข้อเสนอแนะ 10. ความคิดเห็นของผู้บริหารฯ

เมื่อครูผู้สอนออกแบบโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองแล้ว สามารถนำไปจัดทำเป็นรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ของตนเองต่อไป

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยเรียนและครอบครัวของฉัน ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 2 ชั่วโมง (ครั้งที่ 1)

1. สาระสำคัญ

การรู้จักตนเอง ครอบครัว จะทำให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 บอกสมาชิกในครอบครัวตนเองได้ (K)
- 2.2 วาดรูปสมาชิกในครอบครัวตนเองได้ (K, P)
- 2.3 ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดได้ (A)

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 สมาชิกในครอบครัว
- 3.2 หลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว
 - 1) ความมีระเบียบวินัย
 - 2) การรู้จักตนเอง

4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ร่วมกันร้องเพลง “บ้านของฉัน” และทำท่าทางประกอบเพลง
- 4.2 นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงสมาชิกในครอบครัว
- 4.3 นักเรียน วาดรูป สมาชิกในครอบครัวของฉัน
- 4.4 นักเรียนแต่ละคนนำเสนอผลงาน
- 4.5 ร่วมกันสรุปถึงสมาชิกในครอบครัวว่ามีใครบ้าง
- 4.6 ร่วมกันจัดแสดงผลงานของนักเรียนทุกคน จากกิจกรรมข้อ 4.3
- 4.7 นักเรียนแต่ละคนไปสอบถามผู้ปกครองที่บ้านเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษในครอบครัว

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- 5.1 แผนภูมิเพลงบ้านของฉัน หรือเพลงอื่นที่เหมาะสม
- 5.2 กระดาษ A4 สีเทียนหรือสีไม้
- 5.3 ผู้ปกครองนักเรียน

6. การวัดและประเมินผล

- 6.1 การสำรวจ
แบบสำรวจหน่วยฉันและครอบครัวของฉัน (จ 2.1, จ 2.3)
- 6.2 การตรวจผลงาน
แบบตรวจผลงานภาพวาดสมาชิกในครอบครัวของฉัน (จ 2.2)
- 6.3 การสัมภาษณ์
แบบสัมภาษณ์ (จ 2.2)

7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

- 7.1 ผลการจัดการเรียนรู้.....
- 7.2 ปัญหาและอุปสรรค.....
- 7.3 ข้อเสนอแนะ.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

8. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหารฯ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ภาคผนวก เพลง บ้านของฉัน

ฉัน ฉัน ฉัน บ้านฉันนั้นมีหลายคน

ทุกคนเป็นพี่น้องกัน เออว่าไยยาบาเล (ซ้ำ)

มี พ่อ มี แม่ ของฉัน (พ่อ แม่/ปู่ ย่า/ตา ยาย/ลุง ป้า/น้า อา....)

แบบตรวจสอบผลงาน

ภาพวาดสมาชิกในครอบครัวของฉัน

เกณฑ์การพิจารณา

วาดรูปสมาชิกในบ้านได้ครบ ถือว่า ผ่าน

วาดรูปสมาชิกในบ้านไม่ครบ ถือว่า ไม่ผ่าน

แบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้รับการสัมภาษณ์.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง บันทึกผลคำสัมภาษณ์ประกอบกับภาพที่นักเรียนวาด

1. บ้านของนักเรียนมีใครบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ภาพที่นักเรียนวาดมีใครบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนวาดภาพเสร็จทันเวลาหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยต้นและครอบครัวของต้น ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 2 ชั่วโมง (ครั้งที่ 2)

1. สาระสำคัญ

การรู้ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเองในแต่ละช่วงเวลา จะทำให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวได้ และมีความภูมิใจในครอบครัวของตนเองได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 เล่าประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเองได้ (K)
- 2.2 เขียนแผนภูมิบรรพบุรุษของตนเองได้ (K, P)
- 2.3 ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด (A)
- 2.4 ซักถามหาความรู้ ความเป็นมา จากผู้ปกครองได้ (A)

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเอง
- 3.2 หลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว
 - 1) ความใฝ่รู้
 - 2) ความมีระเบียบวินัย

4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 เล่นเกม “วัน เวลา” (อดีต ปัจจุบัน อนาคต)
- 4.2 นักเรียนและครูสนทนาถึงความหมายของคำว่า อดีต หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งที่ผ่านมา ปัจจุบัน หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งที่กำลังเป็นอยู่ อนาคต หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึง
- 4.3 นักเรียนแต่ละคนเล่าประวัติ ความเป็นมาของบรรพบุรุษ เช่น ความเป็นมาของบ้านเกิด ที่อยู่ ของปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น
- 4.4 ร่วมสนทนาถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

- 4.5 นักเรียนแต่ละคนทำแผนภูมิ “ครอบครัวของฉัน”
- 4.6 นักเรียนนำเสนอผลงาน พร้อมอธิบายแผนภูมิของตนเอง
- 4.7 ร่วมกันสรุปความเป็นมาของบรรพบุรุษในครอบครัว
- 4.8 นักเรียนแต่ละคนประเมินตนเอง
- 4.9 ร่วมกันจัดแสดงผลงานของนักเรียนทุกคนจากกิจกรรมข้อ 4.6

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- 5.1 เกม วัน เวลา
- 5.2 กระดาษ เอ4
- 5.3 ผู้ปกครองนักเรียน

6. การวัดและประเมินผล

- 6.1 การตรวจผลงาน
ประเมินผลงานตามแผนภูมิ ครอบครัวของฉัน (จ 2.2)
- 6.2 การสำรวจ
แบบสำรวจรายการหน่วยฉันและครอบครัวของฉัน (จ 2.1, 2.2, 2.3, 2.4)
- 6.3 การสัมภาษณ์
แบบสัมภาษณ์ (จ 2.1, 2.2)

7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

- 7.1 ผลการจัดการเรียนรู้
- 7.2 ปัญหาและอุปสรรค
- 7.3 ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

8. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหารฯ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบประเมินผลงาน แผนภูมิครอบครัวของฉัน

ชื่อ.....ชั้น.....โรงเรียน.....

ชื่อผลงาน	ระดับคุณภาพ			รายการประเมิน	เกณฑ์การพิจารณา ตามรายการประเมิน
	3	2	1		
แผนภูมิครอบครัวของฉัน				1. มี ปู่ ย่า ตา ยาย 2. มีพ่อ แม่ 3. มีลูก	มี 3 รายการระดับคุณภาพ 3 มี 2 รายการระดับคุณภาพ 2 มี 1 รายการระดับคุณภาพ 1

เกณฑ์การพิจารณา ได้ระดับ 3 ถือว่า ผ่าน

แบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง ใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบการใช้แบบประเมินที่ได้คำตอบไม่ชัดเจน

1. แผนภูมิครอบครัวของดิฉันมีใครบ้าง

ภาคผนวก
เกม วัน เวลา

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีสมาธิ
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ในกฎ กติกา
3. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย

จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัดจำนวน

วิธีเล่น

1. ให้ผู้เล่นฟังเสียงคำว่า อดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต ซึ่งจะเปล่งเสียงครั้งละ 1 คำ
2. ฟังเสียงคำที่เปล่งออกมาแล้วปฏิบัติดังนี้
ถ้าพูดคำว่า “อดีต” ให้กระโดดถอยหลัง 1 ก้าว
ถ้าพูดคำว่า “ปัจจุบัน” ให้หยุดนิ่งอยู่กับที่
ถ้าพูดคำว่า “อนาคต” ให้กระโดดไปข้างหน้า 1 ก้าว

กติกาการเล่น

1. ทุกคนมีคะแนนเป็นทุนเดิม 20 คะแนน
2. หากทำผิดตามข้อตกลง (วิธีเล่น ข้อ 2) นักเรียนหักคะแนนตนเองครั้งละ 1 คะแนน
3. สิ้นสุดการเล่น ให้นักเรียนนับคะแนนที่เหลือ
4. ใครเหลือคะแนนมากที่สุดเป็นผู้ชนะ

ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยเรียนและครอบครัวของฉัน ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 3 ชั่วโมง (ครั้งที่ 3)

1. สาระสำคัญ

การรู้จักหน้าที่และสิทธิของตนเองที่มีต่อครอบครัว ก่อให้เกิดการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชนได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 บอกหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้ (K)
- 2.2 ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในครอบครัวได้ (P)
- 2.3 ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดได้ (A)
- 2.4 ซักถามหาความรู้จากผู้อื่นได้ (A)
- 2.5 ปฏิบัติตามข้อตกลงขณะปฏิบัติกิจกรรมได้ (A, P)

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 หน้าที่ สิทธิ ของตนเองในครอบครัว
- 3.2 หลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว
 - 1) ความมีระเบียบวินัย
 - 2) ความใฝ่รู้
 - 3) ความรับผิดชอบ

4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ร้องเพลง “House”
- 4.2 ทบทวนถึงสมาชิกในบ้านว่ามีใครบ้าง
- 4.3 ให้นักเรียนไปสอบถามเพื่อน พี่ น้อง ครู นักการภารโรง ในโรงเรียนว่าได้รับมอบหมายหรือทำหน้าที่อะไรในบ้าน มาอย่างน้อย 5 คน

4.4 สร้างข้อตกลงและแนวปฏิบัติร่วมกันในการไปสอบถาม เช่น

- พุดจาสุภาพ
- ไม่ส่งเสียงดัง
- เดินนั่งอย่างมีระเบียบ
- งานเสร็จทันเวลา

4.5 สร้างแบบประเมินพฤติกรรมตามข้อตกลงร่วมกัน อธิบายการใช้แบบประเมิน และให้จับคู่เพื่อประเมินพฤติกรรมซึ่งกันและกัน

4.6 แต่ละคนรายงานผลจากการไปสัมภาษณ์ให้เพื่อนฟัง

4.7 นักเรียนล้อมวงกันเป็นวงกลมให้เวลานักเรียนแต่ละคนนึกถึงหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทางบ้าน

4.8 นักเรียนแต่ละคนแสดงท่าทางประกอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทางบ้าน โดยไม่ต้องพูด แล้วให้เพื่อนทายว่าทำหน้าที่อะไร เรียงไปที่ละคนรอบวงจนครบทุกคน

4.9 นักเรียนและครู ร่วมกันสรุปหน้าที่ สิทธิของตนเองในครอบครัว

4.10 ครูย้ำถึงความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายจากทางบ้านและประสานงานกับผู้ปกครองในการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะอยู่ที่บ้าน

4.11 นักเรียนนัดหมายผู้ปกครองในการไปเยี่ยมบ้านนักเรียนที่ผู้ปกครองพร้อมที่จะเป็นวิทยากรและตอบแบบสัมภาษณ์นักเรียน

4.12 ครูประสานงานกับผู้ปกครองที่พร้อมเป็นวิทยากรที่อยู่ใกล้บริเวณโรงเรียน

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 แผนภูมิเพลง House

5.2 บุคลากรในโรงเรียน

6. การวัดและประเมินผล

6.1 การสำรวจ

แบบสำรวจรายการหน่วยฉันและครอบครัวของฉัน (จ 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5)

6.2 การสังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติตามข้อตกลงในขณะปฏิบัติกิจกรรม (จ 2.5)

6.3 การสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (จ 2.1, 2.2)

7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

7.1 ผลการจัดการเรียนรู้

7.2 ปัญหาและอุปสรรค

7.3 ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

8. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหารฯ
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ตัวอย่าง

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติตามข้อตกลงขณะปฏิบัติกิจกรรม
(ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่ 3, 4, 5, 7)

ผู้รับการประเมินชื่อ.....ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้ประเมิน ☐ เพื่อน ☐ ตนเอง ☐ ครู

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ในรายการที่ได้ปฏิบัติ ☺

เขียนเครื่องหมาย ✕ ในรายการที่ไม่ได้ปฏิบัติ ☹

- เกณฑ์การพิจารณา (✓) ปฏิบัติได้ 3-4 รายการ หมายถึง ดี
 (✓) ปฏิบัติได้ 2 รายการ หมายถึง พอใช้
 (✓) ปฏิบัติได้ 1 รายการ หมายถึง ควรปรับปรุง

การสรุปผล การผ่าน ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน

ประเมิน ครั้งที่	วัน เดือน ปี	พูดจาสุภาพ		พูดเสียงเบา ไม่รบกวนผู้อื่น		เดิน นั่งอย่าง มีระเบียบ		งานเสร็จทันเวลา		สรุปผล ผ่าน ไม่ผ่าน
		ปฏิบัติ ☺	ไม่ปฏิบัติ ☹	ปฏิบัติ ☺	ไม่ปฏิบัติ ☹	ปฏิบัติ ☺	ไม่ปฏิบัติ ☹	ปฏิบัติ ☺	ไม่ปฏิบัติ ☹	

แบบสัมภาษณ์
หน่วยฉันและครอบครัวของฉัน

ชื่อผู้รับการสัมภาษณ์.....ชั้น.....

คำชี้แจง บันทึกผลการสัมภาษณ์นักเรียน ในการหาข้อมูลเพิ่มเติม

1. ในครอบครัวของนักเรียนมีใครบ้าง

.....
.....
.....

2. แต่ละคนทำหน้าที่อะไร

.....
.....
.....

3. อยู่บ้านนักเรียนทำอะไร

.....
.....
.....

ภาคผนวก

เพลง House

ทำนอง Are you Slepping

H O U S E

H O U S E

อ่านว่า เฮาส์ อ่านว่า เฮาส์

H O U S E

H O U S E

แปลว่า บ้าน แปลว่า บ้าน

ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยต้นและครอบครัวของต้น ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 4 ชั่วโมง (ครั้งที่ 4)

1. สาระสำคัญ

การรู้จักหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัว วิธีการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของครอบครัว รู้กฎ กติกาในการปฏิบัติต่อตนเองและครอบครัว ก่อให้เกิดการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชนได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 บอกลักษณะของสมาชิกที่ดีในครอบครัวได้ (K)
- 2.2 บอกผลดีของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวได้ (K, P)
- 2.3 บอกผลเสียของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ไม่ดีในครอบครัวได้ (K, P)
- 2.4 ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมได้ (A, P)

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
 - 1) หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
 - 2) ลักษณะของสมาชิกที่ดีในครอบครัว
 - 3) วิธีการปฏิบัติตนในการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว
- 3.2 หลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว
 - 1) ความกตัญญู
 - 2) ความมีระเบียบวินัย
 - 3) ความรับผิดชอบ
 - 4) การรู้จักตนเองและผู้อื่น

4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ร่วมกันร้องเพลง “House”
- 4.2 เล่นเกมต่อตัวอักษร HOUSE แล้วแบ่งกลุ่ม
- 4.3 ช่วยกันออกแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเตรียมอุปกรณ์สำหรับไปสัมภาษณ์
- 4.4 นัดหมายและสร้างข้อตกลงร่วมกันในขณะที่เดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
- 4.5 สัมภาษณ์ผู้ปกครองและเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำเสนอในการรายงานผล
- 4.6 อภิปรายผลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 4.7 อภิปรายผลดีของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว
- 4.8 อภิปรายผลเสียของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ไม่ดีในครอบครัว
- 4.9 อภิปรายถึงจุดเด่น จุดด้อย ในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ และหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- 5.1 แผนภูมิเพลง House
- 5.2 ตัวอักษร H O U S E
- 5.3 สมุด ดินสอ
- 5.4 ผู้ปกครอง
- 5.5 บ้านนักเรียน

6. การวัดและประเมินผล

- 6.1 การสังเกต
แบบสังเกตพฤติกรรมตามข้อตกลงในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม (จ 2.4)
- 6.2 การสำรวจ
แบบสำรวจรายการหน่วยฉันและครอบครัวของฉัน (จ 2.1, 2.2, 2.3, 2.4)
- 6.3 การสัมภาษณ์
 - 1) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
 - 2) แบบสัมภาษณ์นักเรียน (จ 2.2, 2.3)

7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

7.1 ผลการจัดการเรียนรู้.....

7.2 ปัญหาและอุปสรรค.....

7.3 ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

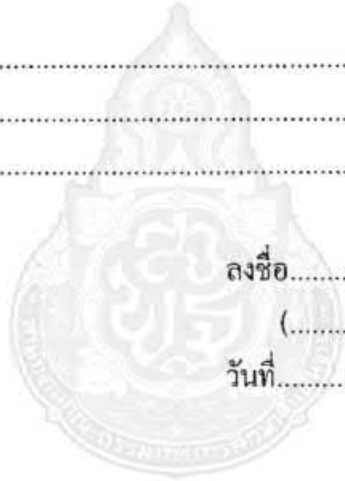
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

8. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหารฯ
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียน

ชื่อผู้รับการสัมภาษณ์.....ชั้น.....

คำชี้แจง บันทึกผลการสัมภาษณ์นักเรียน ในการหาข้อมูลเพิ่มเติม

1. สมาชิกที่ดีในครอบครัวมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

2. บอกผลดีของการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

.....
.....
.....
.....
.....

3. บอกผลเสียของการเป็นสมาชิกที่ไม่ดีในครอบครัว

.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยฉันและครอบครัวของฉัน ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 2 ชั่วโมง (ครั้งที่ 5)

1. สาระสำคัญ

การปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของครอบครัว ก่อให้เกิดการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชนได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 บอกวิธีปฏิบัติตนในการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวได้ (K)
- 2.2 จำแนกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี ในการเป็นสมาชิกในครอบครัวได้ (K, A)
- 2.3 ปฏิบัติตามข้อตกลงขณะปฏิบัติกิจกรรมได้ (A, P)
- 2.4 มีความพอใจ/ภูมิใจในผลงานที่ทำ (A)

3. สาระการเรียนรู้

- 3.1 การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
 - 1) หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
 - 2) ลักษณะของสมาชิกที่ดีในครอบครัว
 - 3) วิธีการปฏิบัติตนในการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว
- 3.2 หลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว
 - 1) ความกตัญญู
 - 2) ความมีระเบียบวินัย
 - 3) ความรับผิดชอบ
 - 4) การรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น

4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 เล่นเกม “บ้านเรา”
- 4.2 ทบทวนถึงสมาชิกในครอบครัว และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว

4.3 สทนพนชัฏถำนนักเรยนในประเด้นต่อไปนี

- บอความดีที่นักเรยนเคยทำมาคนละ 1 อย่าง
- นักเรยนทำความดีในที่ใดได้บ้าง
- นักเรยนทำความดีได้ในเวลาใด
- ทำไมนักเรยนจึงต้องทำความดี
- ลักษณะของสมาชิกที่ดีในครอบครัวเป็นอย่างไร

4.4 นักเรยนบอวิธีปฏิบัติตนในการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

4.5 นักเรยนเล่าหรือยกกรณีตัวอย่างการเป็นสมาชิกที่ไม่ดีในครอบครัว

4.6 นักเรยนยกตัวอย่างการกระทำของสมาชิกในบ้านแล้วให้เพื่อนบอว่าเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดี เพราะเหตุใด

4.7 นักเรยนแบ่งกลุ่ม 4-5 คน แสดงบทบาทสมมติ เรื่อง การเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

4.8 อธิบายการทำงานกลุ่ม และวิธีประเมินพฤติกรรมในขณะทำงานกลุ่ม

4.9 กำหนดเวลาในการวางแผนเพื่อเตรียมเรื่อง เตรียมงาน เตรียมอุปกรณ์ เตรียมการแสดง และการนำเสนอผลงาน

4.10 แต่ละกลุ่มเปลี่ยนกันเป็นผู้ประเมินผลการแสดงตามแบบประเมิน

4.11 ตัวแทนกลุ่มประเมินผลงาน วิพากษ์จุดเด่น จุดด้อย ในการแสดงผลงานในกลุ่มที่ได้รับการประเมิน

4.12 ร่วมกันสรุปหน้าที่ บทบาทการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว และการนำไปปฏิบัติจริงที่บ้าน

4.13 นักเรยนสำรวจตนเองในการเป็นสมาชิกที่ดีในบ้านและสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติต่อตนเองและครอบครัวกับผู้ปกครอง

4.14 ประสานกับผู้ปกครองในการสร้างข้อตกลงของนักเรยนในขณะที่อยู่ที่บ้านและร่วมตรวจสอบพฤติกรรมการปฏิบัติตนในขณะที่อยู่ที่บ้าน

4.15 นัดหมายกับนักเรยนให้ไปสอบถามค่าใช้จ่ายในครอบครัวของแต่ละคน และตรวจสอบการใช้จ่ายของตนเอง เพื่อเตรียมจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

4.16 ประสานกับผู้ปกครองในการประเมินพฤติกรรมนักเรยนขณะอยู่ที่บ้าน

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- 5.1 ไมค์ดีไฟหรือหลอดกาแฟ
- 5.2 กระดาษทราย
- 5.3 อุปกรณ์ สื่อในการจัดกระษะทราย
- 5.4 อุปกรณ์ สื่อในการแสดงบทบาทสมมติ

6. การวัดและประเมินผล

- 6.1 การสังเกต
แบบสังเกตพฤติกรรมตามข้อตกลงในขณะปฏิบัติกิจกรรม (2.3)
- 6.2 การสอบถาม
แบบสอบถามการประเมินพฤติกรรมตนเองในการปฏิบัติงานที่บ้าน (2.3)
- 6.3 การสำรวจ
1) แบบสำรวจการแสดงบทบาทสมมติ (2.1, 2.2, 2.4)
2) แบบสำรวจรายการหน่วยฉันและครอบครัวของฉัน
- 6.4 การสัมภาษณ์ (2.2, 2.4)
แบบสัมภาษณ์

7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

- 7.1 ผลการจัดการเรียนรู้
- 7.2 ปัญหาและอุปสรรค
- 7.3 ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

8. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหารฯ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบสอบถามการประเมินพฤติกรรมตนเองในการปฏิบัติงานที่บ้าน
(สรุปในแบบสำรวจข้อ 6.2)

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่นักเรียนได้ปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติในเวลา 5 วัน

☺ ปฏิบัติ

☹ ไม่ปฏิบัติ

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ปฏิบัติทุกวัน

ผู้ประเมิน นักเรียน

เกณฑ์การพิจารณา ปฏิบัติเป็นประจำ 6-7 ข้อ อยู่ในระดับ ดี

ปฏิบัติเป็นประจำ 4-5 ข้อ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ปฏิบัติเป็นประจำ 1-3 ข้อ อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

รายการประเมิน	วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....		วันที่.....	
	☺	☹	☺	☹	☺	☹	☺	☹	☺	☹
1. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่บ้าน										
2. ช่วยทำงานบ้าน										
3. ตั้งใจทำงานสำเร็จไม่ทิ้งงาน										
4. งานเสร็จตามเวลาที่กำหนด										
5.										
6.										
7.										
รวม										

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

การสรุปผล การผ่าน ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง

แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในการปฏิบัติงานที่บ้าน
(ใช้สรุปในแบบสำรวจข้อ 6.3)

ชื่อผู้รับการประเมิน.....เลขที่.....ชั้น.....โรงเรียน.....
ชื่อผู้ประเมิน (ผู้ปกครอง).....
ประเมินวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมตามความเป็นจริงในเวลา 5 วัน

ผู้ประเมิน ผู้ปกครอง

เกณฑ์การประเมิน ปฏิบัติเป็นประจำ 6-7 ข้อ อยู่ในระดับ ดี
ปฏิบัติเป็นประจำ 4-5 ข้อ อยู่ในระดับ ปานกลาง
ปฏิบัติเป็นประจำ 1-3 ข้อ อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

รายการประเมิน	พฤติกรรม		
	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
1. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่บ้าน			
2. ช่วยทำงานบ้าน			
3. ตั้งใจทำงานสำเร็จไม่ทิ้งงาน			
4. งานเสร็จตามเวลาที่กำหนด			
5.			
6.			
7.			
ฯลฯ			

การสรุปผล การผ่าน ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง

ภาคผนวก
เกม บ้านเรา

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ในกฎ กติกาการเล่น
3. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย

จำนวนผู้เล่น

แบ่งเป็นกลุ่มตามจำนวนไม้ขีดไฟหรือหลอดกาแฟที่สามารถสร้างบ้านได้ 1 หลัง

วิธีเล่น

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน
2. แจกไม้ขีดไฟหรือหลอดกาแฟเท่ากับจำนวนคนในกลุ่มคนละ 1 ชิ้น
3. แต่ละกลุ่มเข้าแถวตอนลึก เริ่มต้นที่จุดเริ่มต้น
4. เมื่อได้ยินเสียงสัญญาณให้แต่ละกลุ่มวิ่งไปสร้างบ้านในจุดที่กำหนด โดยใช้ไม้ขีดไฟหรือหลอดกาแฟต่อกันเป็นบ้านทีละคน
5. เมื่อคนหนึ่งต่อเสร็จ ให้วิ่งมาแตะมือเพื่อนในกลุ่มที่จุดเริ่มต้นทีละคน
6. เมื่อสร้างบ้านเสร็จ ทุกคนในกลุ่มนั่งลง

กติกาการเล่น

1. ใช้ไม้ขีดไฟ หรือหลอดกาแฟต่อกันให้สนิท สภาพเรียบร้อย เป็นรูปบ้าน 1 หลัง
2. ใครเสร็จก่อนเป็นผู้ชนะ

ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 2)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยต้นและครอบครัวของต้น ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 3 ชั่วโมง (ครั้งที่ 8)

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เพื่อให้รู้จักตนเอง ครอบครัว และรู้ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเองในแต่ละช่วงเวลา รู้จักหน้าที่และสิทธิของตนเองที่มีต่อครอบครัว รู้กฎ กติกา ในการปฏิบัติต่อตนเองและครอบครัว รู้จักวิถีการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติตน เพื่อก่อให้เกิดการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว และชุมชน และจำแนกพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีของสมาชิกในชุมชน สามารถจัดทำรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ตลอดจนมีความภูมิใจในตนเองและครอบครัว

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 5.1 เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

3. สาระสำคัญ

การจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวได้ ก่อให้เกิดการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวและชุมชนได้

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

4.1 บอกหรือแสดงรายรับ-รายจ่ายของตนเองได้ (K, P)

4.2 ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด (A)

4.3 ซักถามเพื่อหาความรู้ได้ (A)

5. สาระการเรียนรู้

5.1 การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเอง

5.2 หลักระบวนทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในครอบครัว

- 1) ความมีระเบียบวินัย
- 2) ความประหยัค
- 3) การรู้จักตนเอง

6. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

6.1 เล่นเกม “รวมเงิน”

6.2 อภิปรายถึงการใช้จ่ายเงินแต่ละวันในครอบครัวที่ได้จากการให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

6.3 ซักถามนักเรียนถึงการรับ-การจ่ายของนักเรียนแต่ละวัน

6.4 สนทนาถึงความจำเป็นในการทำบัญชีรับ-จ่าย

6.5 ร่วมกันจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายประจำวัน

6.6 นักเรียนแต่งโจทย์ปัญหาปากเปล่าเกี่ยวกับการรับ-การจ่ายในชีวิตประจำวันของนักเรียน

6.7 นักเรียนทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายในเวลา 2 วัน (หรือทำความเข้าใจกับนักเรียน)

6.8 ร่วมกันสรุปผลการทำงานของนักเรียนในข้อ 6.7

7. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

7.1 แผนภูมิเพลงรวมเงิน

7.2 บัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายของนักเรียน

7.3 ผู้ปกครอง

8. การวัดและประเมินผล

8.1 การสำรวจ

แบบสำรวจรายการหน่วยเงินและครอบครัวของเงิน (จ 4.1, 4.2, 4.3)

8.2 ตรวจผลงาน

บัญชีแสดงการรับ-การจ่ายของนักเรียน (จ 4.1)

9. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

9.1 ผลการจัดการเรียนรู้.....

9.2 ปัญหาและอุปสรรค.....

9.3 ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

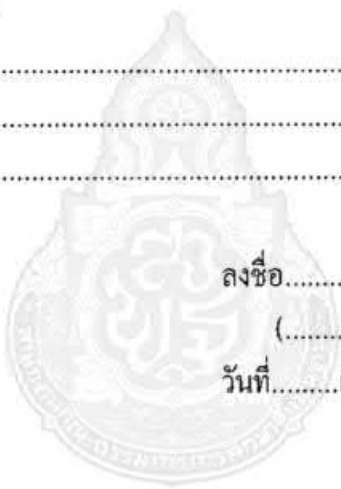
10. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหาร

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

บัญชีแสดงรายรับ-รายจ่ายประจำวัน

ชื่อ.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง เขียนบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย ตามความเป็นจริงในเวลา 2 วัน

ผู้ประเมิน นักเรียน

เกณฑ์การประเมิน ทำได้ถูกต้อง 2 วัน อยู่ในระดับ ดี

ทำได้ถูกต้อง 1 วัน อยู่ในระดับ พอใช้

ทำไม่ถูกต้อง อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

วัน เดือน ปี	รับเงิน	จ่ายเงิน	คงเหลือ

การสรุปผล การผ่าน ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน

ภาคผนวก

เพลง รวมนเงิน

รวมนเงิน รวมนเงินให้ดี รวมนเงินวันนี้อย่าให้มีผิดพลาด

ผู้หญิงให้เป็นเหรียญบาท (ซ้ำ)

ผู้ชายเก่งกาจเป็นห้าสิบบาท

วิธีการเล่น

1. ร้องเพลงรวมนเงิน
2. สั่งให้ผู้เล่นรวมนเงินตามจำนวนเงินที่บอกตามค่าของเพลงรวมนเงิน คือ
ผู้หญิงมีค่า 1 คนต่อ 1 บาท
ผู้ชายมีค่า 1 คนต่อห้าสิบบาท
3. รวมนเงินตามจำนวนเงินให้ถูกต้อง
4. เมื่อถูกต้องแล้วให้นั่งลงทั้งกลุ่ม

ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ (รูปแบบที่ 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หน่วยฉันและครอบครัวของฉัน ภาคเรียนที่ 1

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
เวลา 3 ชั่วโมง (ครั้งที่ 7)

1. สาระสำคัญ

การจัดทำหนังสือเล่มเล็ก เป็นการสะท้อนความคิดในการรู้จักตนเอง การรู้จักหน้าที่ วิถีการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของครอบครัวและสังคมได้ ตลอดทั้งแสดงถึงความภูมิใจในตนเองและครอบครัวได้

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1 สามารถจัดทำหนังสือเล่มเล็กที่แสดงถึงการรู้จักหน้าที่ของสมาชิกที่ดีในครอบครัวได้ (K, A, P)
- 2.2 สามารถจัดทำหนังสือเล่มเล็กที่แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นคนดีของครอบครัวและสังคมได้ (K, A, P)
- 2.3 บอกหรือแสดงความรู้สึกที่มีความภูมิใจในตนเองและครอบครัวได้ (P, A)
- 2.4 ปฏิบัติตามข้อตกลงขณะปฏิบัติกิจกรรมได้ (A)

3. สาระการเรียนรู้

การรู้จักหน้าที่และการเป็นคนดีของสมาชิกในครอบครัวและสังคม

4. กิจกรรม/กระบวนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ร่วมกันร้องเพลง “บ้านของฉัน” เพลง “House”
- 4.2 เล่นเกม “บ้านแสนสุข” แล้วแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน
- 4.3 สุ่มนักเรียนออกมาเล่าเรื่อง “บ้านของฉัน” “ความดีที่ฉันทำ”
- 4.4 แต่ละกลุ่มจัดทำหนังสือเล่มเล็กเรื่อง “ครอบครัวของฉัน”
- 4.5 สนทนาร่วมกันถึงการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ต้องเตรียมการวางแผนการทำงาน ออกแบบงาน มอบหมายผู้รับผิดชอบแต่ละงาน เตรียมอุปกรณ์และร่วมมือกันทำงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด

4.6 นำเสนอผลงานแต่ละกลุ่ม

4.7 แต่ละกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันประเมินผลงาน

4.8 ร่วมกันสรุปผลการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก “ครอบครัวของฉัน” วิเคราะห์จุดเด่น
จุดด้อย และปรับปรุงงาน

4.9 นำผลงานมาจัดนิทรรศการในห้องเรียน

5. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

5.1 แผนภูมิเพลงบ้านของฉัน

5.2 แผนภูมิเพลง House

5.3 กระดาษหนังสือพิมพ์

5.4 นกหวีด

5.5 กระดาษ A 4

5.6 สีเทียนหรือสีไม้

6. การวัดและประเมินผล

6.1 การสังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรมตามข้อตกลงในขณะปฏิบัติกิจกรรม (จ 2.4)

6.2 การสำรวจ

แบบสำรวจรายการหน่วยฉันและครอบครัวของฉัน (จ 2.1, 2.2, 2.3)

6.3 การตรวจผลงาน

แบบตรวจผลงานการจัดทำหนังสือเล่มเล็ก (จ 2.1, 2.2, 2.3)

7. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

7.1 ผลการจัดการเรียนรู้

7.2 ปัญหาและอุปสรรค

7.3 ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

8. ความคิดเห็นของผู้บริหาร

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้บริหาร

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

แบบตรวจผลงานการทำหนังสือเล่มเล็ก

กลุ่ม.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง พิจารณาผลงานผู้เรียนตามเกณฑ์การพิจารณา

รายการพิจารณา

1. เนื้อเรื่อง/ภาพวาด ปรากฏถึงหน้าที่หรือการปฏิบัติเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ปฏิบัติได้อย่างน้อย 2 ภาพ
2. บ่งบอกถึงความภูมิใจในตนเองและครอบครัว

เกณฑ์การพิจารณา

- ปฏิบัติได้ 3 รายการ อยู่ในระดับ ดี
- ปฏิบัติได้ 2 รายการ อยู่ในระดับ พอใช้
- ปฏิบัติได้ 1 รายการ อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

**แบบสรุปผลการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติตามข้อตกลงในขณะปฏิบัติกิจกรรม
(หน่วยฉันและครอบครัวของฉัน)**

ชื่อ.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ในครั้งที่ผ่านเกณฑ์

ข้อ	รายการประเมิน	พฤติกรรมขณะปฏิบัติกิจกรรมครั้งที่				จำนวนครั้งที่ผ่าน	ระดับคุณภาพ
		1 แผน 3	2 แผน 4	3 แผน 5	4 แผน 7		
1	พูดจาสุภาพ	✓	✓	✓	✓	4	
2	พูดเสียงเบา ไม่รบกวนผู้อื่น	✓	✓	✓	-	3	
3	เดิน นั่ง อย่างมีระเบียบ	✓	✓	-	✓	3	
4	งานเสร็จทันเวลา	✓	✓	-	-	2	
สรุปรวม						12	ระดับ 3

เกณฑ์การประเมินในภาพรวม (กำหนดเกณฑ์ไว้ก่อน)

- ผ่าน 12-16 ครั้ง ได้ระดับคุณภาพ 3 (ดี)
- ผ่าน 7-11 ครั้ง ได้ระดับคุณภาพ 2 (พอใช้)
- ผ่าน 1-6 ครั้ง ได้ระดับคุณภาพ 1 (ปรับปรุง)

การสรุปผล การผ่าน ให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน

ภาคผนวก
เกม บ้านแสนสุข

จุดประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ในกฎกติกา

จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัดจำนวน

วิธีเล่น

1. นำกระดาษหนังสือพิมพ์มาพับกับพื้นกำหนดเป็นบ้านที่สามารถยืนเกาะกันในบริเวณกระดาษหนังสือพิมพ์ได้ประมาณ 5 คน จำนวนเท่ากับกลุ่มที่ต้องการ
2. ร้องเพลง รำวงไปรอบ ๆ บ้านหนังสือพิมพ์
3. เมื่อได้ยินเสียงสัญญาณนกหวีด และฟังคำสั่งให้อยู่บ้านหลังละกี่คน ให้ปฏิบัติตามโดยไม่ให้หนังสือพิมพ์ฉีก และให้เท้าอยู่ในบริเวณบ้านหนังสือพิมพ์

กติกาการเล่น

กลุ่มใดที่มีจำนวนคนครบตามคำสั่ง หนังสือพิมพ์อยู่ในสภาพเรียบร้อยที่สุด เป็นผู้ชนะ

1. แนวคิดและหลักการการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

จากการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสภาพจริง มีการบูรณาการการเรียนรู้จากสาระหลักในกลุ่มวิชาและต่างกลุ่มสาระรวมไปถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ ทำให้การเรียนรู้หลักต้องวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งหมายถึง กระบวนการสังเกต การบันทึก และการรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่ผู้เรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบต่อผู้เรียน เน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริงจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินสภาพจริงจึงมีความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (กรมวิชาการ, 2540 : 11) โดยทั่วไปการประเมินผลตามสภาพจริง มีหลักการสำคัญดังนี้

1. เน้นความก้าวหน้าในตัวผู้เรียนมากกว่าผลงานที่สำเร็จ โดยจะทำการประเมินครบทั้งกระบวนการ ซึ่งการประเมินควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาควบคู่ไปกับการเรียนการสอน
2. พิจารณาจากงานหลาย ๆ ชิ้น ให้มีผู้ประเมินหลาย ๆ ฝ่าย (เพื่อน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น) โดยมีการประชุมระหว่างกลุ่มผู้ประเมิน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน
3. การประเมินผลควรประเมินผลอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อที่ผู้สอนจะได้ใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการสอน และเน้นการวัดและการประเมินร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน โดยให้นักเรียนได้ให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. การประเมินผลต้องกระทำให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพแต่ละบุคคล โดยให้ผู้เรียนได้แสดงผลการเรียนรู้ในหลายลักษณะความรู้ แบบการเรียนรู้ และความต้องการพัฒนาให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

5. ให้มีการประเมินตนเอง เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผล ควรมีการประเมินทั้ง 2 ลักษณะ คือ

5.1 ประเมินจากแฟ้มสะสมงาน

5.2 ใช้แบบทดสอบที่มีลักษณะแบบเน้นการปฏิบัติ

วิธีการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงประเมินโดยวิธีใดบ้าง

วิธีการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงมีหลายวิธีดังนี้

- การสังเกต
- การสัมภาษณ์
- การตรวจผลงาน
- การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- การรายงานตนเอง
- การประเมินผลการปฏิบัติจริง
- การสอบถาม
- การเยี่ยมบ้าน
- ระเบียนสะสม
- การจัดทำแฟ้มสะสมงาน

ซึ่งในแต่ละวิธีดังกล่าวข้างต้นผู้สอนต้องเลือกวิธีการประเมินให้เหมาะสม ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น ต้องการทราบว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์อย่างไร และกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยชี้ว่า ควรใช้วิธีการใดประเมินบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างวิธีการประเมิน เครื่องมือ และกิจกรรมการวัดประเมินผล

วิธีการ/เครื่องมือ	กิจกรรมที่วัด	ตัวอย่างกิจกรรม
1. การสังเกต - แบบสำรวจรายการ - ระเบียบพฤติกรรม - แบบมาตราส่วนประมาณค่า	- ใช้วัดกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ แล้วสังเกตความสามารถและ ร่องรอยของการปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติตามคำสั่ง การทำงาน ร่วมกันอย่างมีขั้นตอนการปฏิบัติ กิจกรรมประจำวัน การเข้าร่วม กิจกรรม - ใช้วัดความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ฯลฯ - ใช้วัดกิจกรรมที่เน้นลักษณะนิสัย และความรู้สึก เช่น ครูสังเกต พฤติกรรมเด็กแล้วจดบันทึก การรายงานหน้าชั้น	- ฟังคำสั่ง ประกาศ แล้วให้ปฏิบัติ ตาม - ฟังนิทาน ข่าว เหตุการณ์ เรื่องสั้น บทความ เพลง โฆษณา การอภิปราย ฯลฯ แล้วให้จับใจความสำคัญ เลียนแบบตัวละคร แสดงบทบาท สมมติ - พูดแนะนำตนเอง เล่าข่าว นิทาน เรื่องสั้น พูดในโอกาสต่าง ๆ แสดง ละคร บทบาทสมมติ สถานการณ์ จำลอง เล่นเกม อภิปราย ได้อาชีพ แสดงความรู้สึก การร้องเพลง ฯลฯ - ให้นักเรียนประเมินตนเองในเรื่อง ของการฟัง พูด อ่าน และเขียน และให้เพื่อนมีส่วนร่วมประเมิน ด้วย
2. การสัมภาษณ์ - แบบบันทึกการสัมภาษณ์	- สอบถามเพื่อให้ทราบถึงความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ และการกระทำ ด้านต่าง ๆ เช่น กล้าแสดง ความคิดเห็น บอกข้อเท็จจริง บอกแนวความคิด อธิบายสิ่งที่ เชื่อถือ นิยมชมชอบ ฯลฯ	- การสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้าน ในช่วงวันหยุด
3. การสอบถาม - แบบสอบถาม	- ใช้วัดความต้องการ ความสนใจ แสดงความรู้สึกเป็นอิสระเสรี การตั้งคำถามมีความสำคัญมาก ทำให้ทราบข้อเท็จจริง แนวคิด สิ่งที่เชื่อถือ ลักษณะนิสัย และความรู้สึก	- การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

วิธีการ/เครื่องมือ	กิจกรรมที่วัด	ตัวอย่างกิจกรรม
4. การทดสอบ - การเขียนตอบ - แบบทดสอบปฏิบัติจริง	- ทดสอบทักษะ รวมทั้งความเข้าใจในการอ่านและเขียน - วัดความเร็วในการอ่าน - ทดสอบความสามารถในการอ่านสรุปความ - กิจกรรมที่วัดความรู้ ความสามารถที่มีอยู่จริงในตัวนักเรียนเกี่ยวกับทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน - กิจกรรมที่ไม่อาจสังเกตได้ตลอดเวลา และสังเกตได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งพฤติกรรมบางอย่างจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยเงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งเงื่อนไขบางอย่างเกิดขึ้นไม่บ่อยนักทำให้การสังเกตในสถานการณ์จริงค่อนข้างกระทำได้ยากและเสียเวลารอนาน	- ให้นักเรียนอ่านบทความจากหนังสือพิมพ์ วัดความเข้าใจที่ได้จากการอ่าน - กำหนดข้อความช่วงละ 25-30 คำ เมื่ออ่านแล้วหาคำจำนวนคำต่อหน้าที่ - เขียนเรื่องจากภาพจากของจริง บันทึกประจำวัน วิชาภาษาอังกฤษ - การอ่านออกเสียง วลี ประโยค แผนภูมิ แผนผัง สถิติ นิทาน โฆษณา ฯลฯ - การพูดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย ฯลฯ - การแสดงละคร - อ่านออกเสียงและแยกส่วนประกอบของคำ - อ่านออกเสียงวลี ประโยค แผนภูมิ แผนผัง สัญลักษณ์ สถิติ กราฟ บทประพันธ์ เรื่องสั้น นิทาน โฆษณา หนังสือพิมพ์
5. แฟ้มสะสมงาน	- กิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นชิ้นงานออกมา ซึ่งผู้เรียนได้ค้นคว้า จัดทำ อาจเป็นรายงาน แบบบันทึก เทปบันทึกเสียง ฯลฯ และประเมินโดยผู้เรียนเอง เพื่อนร่วมชั้น และครูผู้สอน ลักษณะสำคัญคือนเน้นการให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ทบทวนและประเมินตนเอง	- วาดภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่ตนอาศัยอยู่ - เขียนลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่ฟัง - พูดแนะนำตนเอง เล่าข่าว นิทาน เรื่องสั้น พูดในโอกาสต่าง ๆ แสดงละคร อภิปราย ได้ว่าที่แสดงความรู้สึก ซึ่งได้บันทึกเทป วิดีทัศน์ - ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นเรื่องที่อ่าน - สรุปเรื่องที่อ่าน - บันทึกเรื่องที่อ่าน

วิธีการ/เครื่องมือ	กิจกรรมที่วัด	ตัวอย่างกิจกรรม
		- เขียนประวัติส่วนตัว เรื่องจากภาพ หรือของจริง หรือหุ่นจำลอง รายงาน นิทาน บันทึกประจำวัน บทสัมภาษณ์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ โฆษณา บทประพันธ์ แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ประเมินค่า เขียนเรื่องเสรีและสร้างสรรค์ - เขียนกระบวนการทำงาน การวางแผนการทำงาน ฯลฯ

การวางแผนการสอนและการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

การวางแผนการสอน เป็นกระบวนการเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ ตามขั้นตอนของระบบ การเรียนการสอนล่วงหน้าก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา และออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน มีเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี จึงต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะและกระบวนการ และด้านเจตคติและค่านิยม

การวางแผนการสอนจึงมีแนวทางที่คล้ายคลึงกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือ การจัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการสอนมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค โดยให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะและกระบวนการ เจตคติและค่านิยม

2. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังด้านความรู้ โดยเลือกและขยาย สาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น และสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

3. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมที่เป็น การปฏิบัติ สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เน้นการทำงานเป็นทีม และสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี สอดแทรกในกลุ่มเนื้อหาและการสอนทุกครั้ง

4. วิเคราะห์กระบวนการวัดและประเมินผล มุ่งให้ใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ แปรผลการวัดและประเมินผลไปสู่การพัฒนาและปรับปรุง

5. วิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ ให้ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ตามธรรมชาติ ความงาม ความจริง ความดี จินตนาการ และสภาพจริงของท้องถิ่น และวิถีชีวิต ของชุมชน เป็นต้น

วิธีการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

วิธีการประเมินตามสภาพที่แท้จริงของครูผู้สอน เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถ ทักษะ ความคิดขั้นสูงที่ซับซ้อน ตลอดจนความสามารถในการแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้วิชาต่าง ๆ ของนักเรียนที่ปรากฏออกมาได้อย่างแท้จริงต้องอาศัยวิธีการที่หลากหลายวิธี

1. การสังเกต การสังเกตเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลนักเรียนโดยการเฝ้าดูพฤติกรรมของ นักเรียน ซึ่งจากการสังเกตของครูผู้สอนจะสามารถเห็นพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม สะท้อนความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึก และคุณลักษณะ ได้อย่างชัดเจน

การสังเกตมี 2 วิธี คือ

1. การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตพฤติกรรมที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเล่น ระหว่างการเล่านิทาน หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดคะเน โดยหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมครูสามารถจดบันทึกสั้น ๆ ไว้ได้

2. การสังเกตอย่างเป็นทางการ เป็นการสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายและได้วางแผน กำหนดการไว้ก่อนการสังเกต มีเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตที่ได้เตรียมการไว้แล้ว เช่น แบบสำรวจรายการ แบบมาตราประมาณค่า ระเบียนพฤติกรรม หรือเครื่องมืออื่น ๆ สำหรับการบันทึกอย่างเป็นระบบ

หลักการสังเกต

1. ควรวางแผนเป็นขั้นตอนในการสังเกต โดยยึดจุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์
2. การสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ ควรสังเกตเพียงบุคคลเดียวในแต่ละสถานการณ์
3. ควรสังเกตสถานการณ์แวดล้อมที่เกิดขึ้น เพื่อประกอบการพิจารณาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วย

4. ควรสังเกตในหลาย ๆ สถานการณ์ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมโดยละเอียด

5. การสังเกตนักเรียนในสถานการณ์เดียว ควรสังเกตหลาย ๆ ครั้ง

6. การสังเกตที่ดีควรมีการบันทึกทุกครั้ง

7. ในขณะที่สังเกตควรทำให้เป็นกลาง

ระเบียบพฤติกรรม

ในการวัดพฤติกรรมด้านความรู้สึกลักษณะนิสัย การปฏิบัติ ครูผู้สอนสามารถใช้การสังเกต การปฏิบัติงาน การเล่น การปฏิบัติกิจวัตรในแต่ละวันในโรงเรียนของนักเรียน โดยใช้ระเบียบพฤติกรรมเป็นเครื่องมือในการสังเกตได้

ตัวอย่างระเบียบพฤติกรรม

ชื่อผู้ถูกสังเกต วันที่ เวลา น.

ชื่อผู้สังเกต สถานที่

เหตุการณ์ที่เกิด

.....
.....
.....

การแปลความหมาย

.....
.....
.....

2. การสัมภาษณ์ ความหมายของการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้

1. เป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์
2. การพูดคุยหรือสนทนานั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือเนื้อหาสาระที่แน่ชัด
3. การพูดคุยหรือสนทนาจะมีการนัดหมายหรือกำหนดการล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้

การสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1. การเตรียมการสัมภาษณ์

1.1 กำหนดจุดประสงค์ให้แน่ชัดว่าอะไรที่ต้องการรู้ เพื่ออะไร จะช่วยให้เตรียมคำถามได้รัดกุม

1.2 การเตรียมคำถาม คำถามที่มุ่งจะให้คำตอบตามจุดมุ่งหมาย และคำถามที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้รับการสัมภาษณ์ตอบได้อย่างไม่ติดขัด

1.3 เลือกสถานที่หรือจัดสถานที่ให้เหมาะสม ต้องไม่มีเสียงอึกทึก มีลักษณะเป็นสัดส่วน ไม่มีบุคคลภายนอกมารบกวน

1.4 จัดเวลาให้เหมาะสมแก่การสัมภาษณ์

1.5 ผู้สัมภาษณ์ต้องทำตัวให้ปลอดจากการกิจ

2. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับการสัมภาษณ์

2.1 ควรเตรียมบรรยากาศที่เหมาะสม ให้การต้อนรับด้วยความอบอุ่น สร้างความเป็นกันเอง โดยเริ่มสนทนาในหัวข้อทั่ว ๆ ไปก่อน จึงเริ่มคำถามที่เตรียมไว้

2.2 ผู้สัมภาษณ์ควรแสดงความเป็นมิตร ให้เกียรติ มีลักษณะท่าทางเปิดเผย ใช้คำพูดที่เหมาะสม ไม่พูดย่ำคำพูดที่ดูรุนแรง แสดงความสนใจและตั้งใจฟัง และสรุปการสัมภาษณ์ไปในทางบวก

3. การยุติการสัมภาษณ์ พยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สรุปสิ่งที่เขารู้สึกและคิด ขณะให้สัมภาษณ์ เมื่อยุติการสัมภาษณ์ควรพูดแบบนุ่มนวลให้รู้สึกมีความจริงใจต่อกัน และเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ต้องรีบบันทึกผลทันที หากทิ้งไว้นานอาจจะลืม ข้อมูลอาจผิดพลาดได้

บุคคลที่ควรสัมภาษณ์

1. **ครูในโรงเรียน** เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนตลอดเวลาขณะอยู่ในโรงเรียน ครูบางท่านสามารถที่จะรู้ถึงประวัติความเป็นมาของผู้เรียนเป็นอย่างดี ดังนั้นการสัมภาษณ์เพื่อนครูจึงเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ การสัมภาษณ์นั้นอาจจะออกแบบสัมภาษณ์หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เวลาในการสัมภาษณ์จะขึ้นอยู่กับเวลาว่าง เวลารับประทานอาหารกลางวัน ฯลฯ

2. **เพื่อนนักเรียน** เป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน เพื่อนจะมีความสนิทสนมกันมาก จะรู้ข้อมูลที่หลากหลาย ข้อมูลที่สัมภาษณ์จากกลุ่มเพื่อนนักเรียนสามารถรู้จุดเด่นจุดด้อย ส่วนใดควรแก้ไข นักเรียนมีความบกพร่องด้านใดบ้าง ครูสามารถสัมภาษณ์ในช่วงโมงสอนหรือเวลาที่เหมาะสมได้

3. **ผู้ปกครอง** เป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด ครูผู้สอนควรสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบในการประเมินได้เป็นอย่างดี

ข้อควรระวังในการสัมภาษณ์

1. ต้องทำใจให้เป็นกลาง ไม่มีอคติต่อผู้ถูกสัมภาษณ์
2. ต้องไม่ถือประสบการณ์ของตนเองเป็นสำคัญ
3. การสัมภาษณ์ต้องไม่รบกวนในการพูดและถาม
4. ต้องอดทน เพราะการสัมภาษณ์อาจไม่เกิดขึ้นครั้งเดียว
5. ใช้คำถามที่ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจได้ง่าย

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับการบันทึกการสัมภาษณ์
การสัมภาษณ์ ครั้งที่.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....อายุ.....ปี เลขประจำตัว.....
ชั้น.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
สถานที่.....เวลา.....น.

จุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์

1.
2.
3.

สรุปผลการสัมภาษณ์

.....
.....
.....

ความคิดเห็น

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

นัดสัมภาษณ์ครั้งต่อไป วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....น.
สถานที่

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์
ตำแหน่ง.....

3. การตรวจผลงาน เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ผู้สอนใช้เป็นประจำและใช้บ่อยที่สุดอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และข้อมูลที่ได้จากการตรวจผลงานนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน

การวัดประเมินผลจากการตรวจผลงาน ครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลา เช่น การตรวจแบบฝึก ผลการปฏิบัติตามโครงการ โครงการต่าง ๆ ผลงานต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมทุกกิจกรรม ครูสามารถประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

หลักการและเกณฑ์ในการตรวจผลงาน

1. ครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องนำผลงานทุกชิ้นมาประเมินอาจเลือกเฉพาะชิ้นงานที่ดีที่สุดของผู้เรียน และบอกความสามารถของผู้เรียนได้ เป็นการรู้จักจุดอ่อนของผู้เรียน เพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามผลิตงานที่ดี ๆ ออกมา

2. ชิ้นงานแต่ละชิ้นที่นำมาประเมินไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเดียวกัน

3. อาจจะประเมินชิ้นงานที่ผู้เรียนทำขึ้นเองนอกเหนือจากที่ครูกำหนดให้ ผลงานที่หลากหลายจะทำให้ครูผู้สอนรู้จักผู้เรียนมากขึ้น และประเมินความสามารถของผู้เรียนตามสภาพที่แท้จริงได้แม่นยำยิ่งขึ้น

4. เกณฑ์ในการประเมิน ต้องใช้วิธีที่หลากหลายและบอกความหมายของเกณฑ์การประเมินแก่ผู้ถูกประเมินทราบด้วย

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์การตรวจผลงาน
การสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ครั้งที่.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....อายุ.....ปี วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
สถานที่.....เวลา.....น.

จุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์

1.
2.
3.

ข้อความที่สัมภาษณ์

1. งานชิ้นใดในแฟ้มที่ให้ข้อมูลเรื่องการเรียนของลูกท่านมากที่สุด

.....
.....
.....

2. งานชิ้นนั้นบอกอะไรบ้าง

.....
.....
.....

3. “จุดเด่น” ในชิ้นงานของลูกท่านคืออะไร

.....
.....
.....

4. ท่านเห็นว่า ลูกของท่านควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษในเรื่องอะไรบ้าง

.....
.....
.....

4. การรายงานตนเอง เป็นการให้นักเรียนเขียนบรรยายหรือตอบคำถามนั้น ๆ หรือตอบแบบสอบถามที่ครูสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนถึงการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งความรู้ ความเข้าใจ วิถีคิด วิถีทำงาน ความพอใจในผลงาน ความต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

ตัวอย่างการเขียนรายงานตนเอง

ให้นักเรียนเลือกงานเขียนชิ้นที่นักเรียนต้องการให้ครูประเมินแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. ทำไมนักเรียนจึงเลือกงานชิ้นนี้

.....
.....

2. จุดเด่นของงานนี้คืออะไร

.....
.....

3. จากงานชิ้นนี้นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน

.....
.....

4. ถ้าได้ทำงานชิ้นนี้ต่อ นักเรียนจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร

.....
.....

5. จะให้ระดับคะแนนผลงานนี้เท่าไร พร้อมทั้งบอกเหตุผลด้วย

.....
.....

5. การประเมินผลการปฏิบัติจริง การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง เน้นการรวบรวมความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริง สถานการณ์จริง ตามความเป็นจริง เพื่อให้ตรงตามความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ดังนั้นการวัดประเมินผลในแนวทางนี้จึงไม่เน้นให้ใช้การทดสอบเพื่อวัดความรู้ ความสามารถของนักเรียน แต่ในกรณีที่ครูผู้สอนต้องการใช้ตรวจสอบเพื่อวัดประเมินผลนักเรียน ขอเสนอแนะให้ครูผู้สอนได้ใช้ข้อทดสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง หรือการใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งจะสามารถวัดความรู้ ความสามารถ และทักษะในระดับสูงของนักเรียนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน และยอมรับได้ว่าเป็นความรู้ที่แท้จริง

การใช้การทดสอบภาคปฏิบัติ แบ่งได้ตามระดับความเป็นจริง 3 ระดับ ดังนี้

ระดับการรับรู้ เป็นการทดสอบว่านักเรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติมากน้อยเพียงใด นักเรียนยังไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง แต่เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ หรือทดสอบพื้นฐานที่จำเป็นของนักเรียน

ตัวอย่างการประเมินภาคปฏิบัติ

ตัวอย่างที่ 1 การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้จัดทำโครงการ เพื่อศึกษาสภาพของแหล่งเรียนรู้ และแบ่งกลุ่มออกไปศึกษาสภาพจริง และสรุปผลการศึกษาตามแบบที่ร่วมกันคิดขึ้น

ประเด็นคำถามประกอบการศึกษาภาคปฏิบัติของผู้เรียน

1. เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิบัติงานเพียงใด
2. ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน มีประเภทใดบ้าง
3. การศึกษาข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน จะทำได้อย่างไรบ้าง
4. การที่จะได้รับรู้ข้อมูลแหล่งการเรียนรู้อย่างชัดเจน ถูกต้อง จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล จะใช้เวลามากน้อยเพียงใด
6. การรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการอย่างไร ใช้แบบเก็บข้อมูลประเภทใด มีรายละเอียด

อะไรบ้าง

7. การเตรียมตัวเพื่อไปศึกษาข้อมูล เตรียมอะไรบ้าง ใช้ระยะเวลาเท่าไร แสดงผลการเก็บข้อมูลอย่างไร แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันอย่างไร

การแสดงความรู้ของผู้เรียนโดยการเขียนรายงานตามรายการแต่ละข้อ การนำเสนอผลในรูปของคณะทำงาน ในรูปของการอภิปราย การเสนอผลงานของกลุ่ม การเขียนขั้นตอนของการปฏิบัติงานที่สามารถปฏิบัติได้ จะได้ข้อมูลครบถ้วนตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

**ตัวอย่างแบบประเมินการปฏิบัติงานกลุ่ม
ด้านวิธีการทำงานและผลงาน**

โรงเรียน.....ชั้น.....
ภาคเรียนที่.....ประเมินครั้งที่.....กลุ่มที่.....
สมาชิกในกลุ่ม 1. 2.
3. 4.

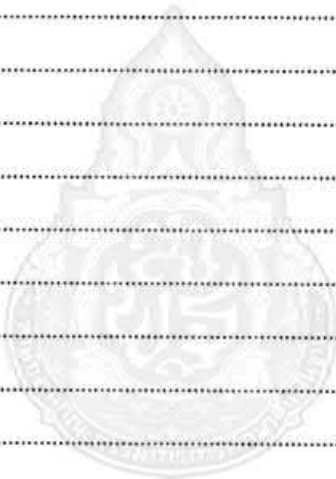
คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานของกลุ่ม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่วงรายการที่กลุ่มปฏิบัติ

รายการ	พฤติกรรม		ระดับคุณภาพ		
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
1. วิธีการทำงานกลุ่ม					
1.1 การเลือกผู้นำกลุ่ม					
1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของงาน					
1.3 การกำหนดขั้นตอนและวิธีการทำงาน					
1.4 การสร้างข้อตกลงในการทำงาน					
1.5 การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก					
1.6 การแบ่งงานกันรับผิดชอบ					
1.7 การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย					
1.8 การประเมินผลงาน					
1.9 การปรับปรุงงาน					
1.10 ความรับผิดชอบของกลุ่ม					
2. ผลงาน					
2.1 ผลงานตรงตามวัตถุประสงค์					
2.2 คุณภาพของผลงาน (ความสมบูรณ์ถูกต้อง)					
2.3 ร่วมประเมินผลงานตามความเป็นจริง					
2.4 มีการแสดงความคิดเห็นต่อผลงาน					
สรุปผล					

ตัวอย่างที่ 2 ครูผู้สอนต้องการประเมินผลการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จงเขียนเรียงความเรื่อง “ชุมชนของฉัน”

ความยาวอย่างน้อย 1 หน้ากระดาษ (30 คะแนน)

โดยครูต้องตั้งเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน

- การเน้นที่ประโยคแรก	5 คะแนน
- ประโยคหลักให้แนวคิดหลักที่สำคัญของย่อหน้า	5 คะแนน
- เขียนประโยคที่สมบูรณ์	5 คะแนน
- คำสะกดผิดพลาดไม่เกิน 5 คำ	5 คะแนน
- สรุปอย่างมีเหตุผล	6 คะแนน
- ลายมืออ่านออก	4 คะแนน

ระดับการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง เป็นการทดสอบโดยกำหนดสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพื่อวัดความสามารถในการปฏิบัติของนักเรียน เช่น การจัดสถานการณ์จำลอง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์

ตัวอย่างการประเมินภาคปฏิบัติจากสถานการณ์จำลอง

ครูผู้สอนจำลองสถานการณ์ร้านค้าโดยให้สหกรณ์โรงเรียน เพื่อทดสอบความรู้ในเรื่อง การทอนเงิน (การบวก-ลบ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยครูต้องตั้งเกณฑ์ในการประเมินขึ้น

เกณฑ์การประเมิน

1. การรู้ค่าของเงินเหรียญ ธนบัตร	5 คะแนน
2. รู้ค่าของราคาสินค้า	5 คะแนน
3. รับ-จ่าย (ทอนเงิน) ได้ถูกต้อง	5 คะแนน
4. สรุปรายรับได้ถูกต้อง	5 คะแนน

ระดับการปฏิบัติงานจริงโดยใช้ตัวอย่างงาน เป็นการทดสอบโดยให้นักเรียนปฏิบัติงาน ซึ่งนำมาเป็นตัวอย่างในการสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นการวัดที่มีสภาพความเป็นจริงมากที่สุด การกำหนดตัวอย่างงานให้ทำจะต้องเลือกตัวอย่างงานที่มีขั้นตอนการปฏิบัติซึ่งเป็นตัวแทนของการปฏิบัติทั้งหมดที่ได้เรียนมา

ตัวอย่างการปฏิบัติงานจริงโดยใช้ตัวอย่างงาน

ครูผู้สอนเตรียมอุปกรณ์การทำบายศรีให้แก่นักเรียน โดยมีตัวอย่างงานให้นักเรียนดูและลงมือปฏิบัติตามเวลาที่กำหนด และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

เกณฑ์การประเมิน

1. ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง	4 คะแนน
2. ความประณีตสวยงาม	4 คะแนน
3. ส่วนประกอบของบายศรีครบถ้วน	4 คะแนน
4. เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด	4 คะแนน
5. เก็บอุปกรณ์และสถานที่สะอาดเรียบร้อย	4 คะแนน

6. การสอบถาม การสอบถามเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้ที่ต้องการสอบถามเป็นผู้ตอบเองในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนสามารถใช้การสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน ผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก ความสนใจ ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ซึ่งการสอบถามอาจใช้เครื่องมือประกอบในหลายลักษณะ เช่น แบบสอบถามปลายเปิด

ตัวอย่างแบบสอบถามสภาพครอบครัว

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามสั้น ๆ

1. ชื่อนักเรียน.....
2. ชื่อบิดา..... อาชีพ.....
3. ชื่อมารดา..... อาชีพ.....
4. ที่อยู่ของนักเรียนในปัจจุบัน.....
5. ปัจจุบันอาศัยอยู่กับ.....
6. จำนวนพี่น้อง (รวมทั้งตัวนักเรียน).....คน
ชาย.....คน หญิง.....คน

ฯลฯ

ตัวอย่างแบบสอบถาม ความสนใจและประสบการณ์

ชื่อ.....ชั้น.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความที่กำหนดแล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ใน □ ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติของนักเรียน

1. ข้าพเจ้าชอบใช้เวลาว่างด้วยการ

☐ นอน

☐ อ่านหนังสือ

☐ ดูโทรทัศน์

☐ เล่นกีฬา

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือประเภท

☐ นวนิยาย	☐ การ์ตูน
☐ ชอบทุกประเภท	☐ ไม่ชอบเลย

3. ข้าพเจ้าเล่นดนตรี

☐ เป็น	☐ ไม่เป็น

ดนตรีที่ชอบเล่น คือ.....

ฯลฯ

7. การเยี่ยมบ้าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงและสภาพที่แท้จริงของผู้เรียนเมื่ออยู่ทางบ้าน เช่น สภาพแวดล้อมของบ้าน สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงบางประการที่เกี่ยวกับผู้เรียน ในกรณีที่ไม่สามารถทำได้ด้วยวิธีการอื่น

3. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง

เทคนิคในการเยี่ยมบ้าน

1. การสังเกต เช่น สังเกตสภาพทั่วไปของบ้าน สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว สภาพแวดล้อมรอบ ๆ บ้าน ฯลฯ

2. การสัมภาษณ์ เช่น สัมภาษณ์บิดามารดา ญาติพี่น้อง ฯลฯ

ขั้นตอนในการเยี่ยมบ้าน

1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนเยี่ยมบ้าน ผู้ไปเยี่ยมบ้านควรกำหนดจุดมุ่งหมายให้แน่นอนว่า ต้องการทราบอะไร เช่น สภาพบ้าน สัมพันธภาพภายในครอบครัว ฯลฯ หลังจากนั้นควรมีการนัดหมาย กำหนดวัน เวลา อาจทำเป็นจดหมายจากทางโรงเรียน เพื่อเป็นการขออนุญาตผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะได้เตรียมตัว และที่สำคัญจะทำให้ได้พบผู้ปกครองด้วย

2. ขั้นตอนขณะเยี่ยมบ้าน ควรพยายามสังเกต จุดจำสิ่งที่พบเห็นให้ได้มากที่สุด แต่ควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ในระหว่างการสนทนาควรหาโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ตลอดจนเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ในส่วนที่ต้องกล่าวที่เป็นข้อมูลเกี่ยวข้องกับผู้เรียน ควรกล่าวถึงในด้านที่ดีและเป็นจริง ผู้เยี่ยมบ้านไม่ควรทำอะไรให้เป็นพิธีให้มาก ควรทำให้เป็นธรรมชาติ และประการสุดท้าย ต้องไม่ใช่เวลานานเกินไปจนเจ้าของบ้านรู้สึกรำคาญ

3. ขั้นตอนหลังการเยี่ยมบ้าน ควรมีการจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ทันที

การบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ในการบันทึกการเยี่ยมบ้าน ควรบันทึกข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยอาจจะเขียนแบบอิสระ ไม่มีรูปแบบตายตัว

การเยี่ยมบ้านเป็นวิธีการและเป็นเครื่องมือการประเมินตามสภาพจริงอีกรูปแบบหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้สอนรู้และเข้าใจในสภาพที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมและบริบทอื่น ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตหรือการสัมภาษณ์ สามารถนำมาประกอบวิธีการ และเครื่องมือการประเมินประเภทอื่น ๆ ในการวินิจฉัยผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่ง

8. ระเบียบสะสม ระเบียบสะสมเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญมากเกี่ยวกับความสามารถทางการเรียนของผู้เรียน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับสูงสุดของการศึกษา ระเบียบสะสม นอกจากจะรายงานผลการเรียนและพฤติกรรมการเรียนแต่ละวิชา ครูประจำชั้นยังบรรยายสรุป พฤติกรรมที่เด่น ๆ หรือพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไขไว้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ ระเบียบสะสม เป็นเอกสารที่รวบรวม รายละเอียดของบุคคลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา ประวัติสุขภาพและประวัติการปรับตัวในสังคม ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ได้จากวิธีการต่าง ๆ คือ

1. เจ้าของประวัติเป็นผู้บันทึก
2. ครูประจำชั้นหรือครูแนะแนวเป็นผู้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ ผลการทดสอบ ผลการตีความจากแบบสอบถามต่าง ๆ ฯลฯ

ระเบียบสะสมจะทำให้มองเห็นภาพของการพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน และจัดเป็นข้อมูลหนึ่งประกอบการประเมินตามสภาพจริง

ประโยชน์ของระเบียบสะสม

1. ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน หลักฐานที่บันทึกในระเบียบสะสมได้ใช้เวลาในการรวบรวมเป็นปี ๆ จะช่วยให้เห็นแนวโน้มในการพัฒนาและการเจริญเติบโตของผู้เรียน ในด้านต่าง ๆ ระเบียบสะสมจะช่วยให้เห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ ความพร้อม ทางด้านร่างกาย ความมั่นใจและคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน นอกจากนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ ที่ถูกต้องในตัวของเขา และจะช่วยให้เขาได้เจริญเติบโตไปในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

2. ใช้ในการศึกษาความสามารถพิเศษของผู้เรียน ระเบียบสะสมช่วยให้ผู้สอนรู้จัก ผู้เรียนแต่ละคน และจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง

3. ใช้ในการช่วยผู้เรียนในการแก้ปัญหาส่วนตัว ระเบียบสะสมจะช่วยให้มองเห็นปัญหา และสาเหตุของปัญหาของผู้เรียน

ในการบันทึกข้อมูลจะต้องรวบรวมและสะสมไว้ในรูปของการบันทึกที่แสดงถึงพัฒนาการและความเจริญเติบโตของผู้เรียนทุก ๆ ด้าน เป็นระยะ ๆ ซึ่งจะแสดงให้เห็นแนวโน้มของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนในอนาคต ฉะนั้นระเบียบสะสมจึงเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ใช้ในการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

9. การจัดทำแฟ้มสะสมงาน การจัดทำแฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการหนึ่งที่กำลังนิยมใช้แพร่หลายในการวัดประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง การจัดทำแฟ้มสะสมงานเป็นกระบวนการรวบรวมผลงานนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวนักเรียนเองมาสะสมไว้อย่างเป็นระบบและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นข้อมูลสารสนเทศที่ได้แสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ การเจริญงอกงามสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของนักเรียนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบ โดยที่ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสร้างและประเมินแฟ้มสะสมงานร่วมกัน

หลักการสำคัญในการจัดทำแฟ้มสะสมงานนักเรียน

ขั้นที่ 1 วางแผนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน โดยการเตรียมตัวครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.1 การเตรียมตัวของครูผู้สอน ควรเตรียมตัวโดยการศึกษาทำความเข้าใจหลักการ จุดมุ่งหมายโครงสร้างของหลักสูตร แล้ววิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนจัดการเรียนรู้ เพื่อวางแผนกำหนดชิ้นงานสู่แฟ้มสะสมงาน

1.2 การเตรียมตัวนักเรียน

1.2.1 แจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ รูปแบบและวิธีดำเนินการสอน วิธีการวัดและประเมินผล

1.2.2 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

1.2.3 การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ กิจกรรม และการกำหนดชิ้นงาน

1.2.4 บทบาทของนักเรียนในการทำงานกลุ่ม

1.3 การเตรียมตัวผู้ปกครอง ครูผู้สอนควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับแนวทางการประเมิน โดยใช้แฟ้มสะสมงานของนักเรียนว่า ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนครูผู้สอน นักเรียนในการประเมินอย่างไรได้บ้าง

ขั้นที่ 2 เก็บรวบรวมงานหรือหลักฐาน การเก็บรวบรวมงานหรือหลักฐาน เป็นขั้นตอนที่นักเรียนเก็บรวบรวมผลงานทั้งหมดเก็บไว้ ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน (Working Portfolio) ประเด็นที่ควรพิจารณาในขั้นตอนนี้ คือ

2.1 งานหรือหลักฐานที่เก็บรวบรวมไว้นั้น จะเก็บไว้ในที่ใด เช่น จัดใส่แฟ้มใส่ช่อง ตู้ชั้นวางของ เป็นต้น

2.2 จะจัดระเบียบในการจัดเก็บงานหรือหลักฐานอย่างไร เช่น แยกตามวัตถุประสงค์ประเภทของงาน เป็นต้น

2.3 แผนหรือระยะเวลาในการจัดเก็บ คัดเลือก ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ของการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

แนวการจัดเก็บผลงาน การจัดเก็บผลงานสามารถทำได้ดังนี้

1. จัดเก็บตามแนวทางที่มีผู้กำหนดไว้แล้ว เช่น กรณีใช้แฟ้มเพื่อสมัครงาน บริษัทที่รับสมัครอาจกำหนดไว้แล้วว่า ผู้สมัครจะต้องนำเสนอแฟ้มสะสมงานเรื่องใดบ้าง

2. จัดเก็บตามลำดับ วัน เวลา ที่สร้างผลงานขึ้นมา

3. จัดเก็บตามลำดับความซับซ้อนของผลงาน โดยจัดให้เริ่มต้นแฟ้มด้วยงานง่ายไปสู่ผลงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ เช่น นักเรียนต้องการแสดงพัฒนาการของทักษะ หรือความสามารถในการเขียนบทกวี ในแฟ้มเริ่มต้นโดยมีเขียนบทกวีชิ้นแรกที่นักเรียนเขียนในตอนต่อไปก็นำเสนอบทกวีที่เขียนขึ้นในระยะหลัง ๆ เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการด้านการเขียนของนักเรียน

4. จัดเก็บตามพรสวรรค์ ทักษะ หรือเนื้อหา เช่น แฟ้มสะสมงานดีเด่นเกี่ยวกับงานอดิเรก สิ่งที่ได้ใจอาจจำแนกตามประเภทของงานอดิเรก เช่น งานศิลปะ ทักษะเกี่ยวกับช่างไฟฟ้า งานก่อสร้าง เป็นต้น

5. จัดเก็บตามหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำเสนอ เช่น แฟ้มสะสมงานเรื่องสิ่งแวดล้อม ในชุมชนอาจจัดเก็บผลงานดีเด่นเป็นหัวข้อเรื่องย่อย คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในชุมชน และผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

6. จัดเก็บในลักษณะผสมผสาน โดยนำวิธีการข้างต้นมาจัดในแฟ้มเดียวกัน เช่น ต้องการจัดทำแฟ้มผลงานดีเด่นเกี่ยวกับพรสวรรค์ของตน การจัดเก็บเริ่มต้นโดยจัดแบ่งผลงานตามหัวข้อเรื่อง เช่น การบริการสังคม การเตรียมเข้าสู่งานอาชีพ และการใช้เวลาว่าง ต่อจากนั้นจึงจัดระบบในแต่ละหัวข้อเรื่องตามพรสวรรค์

งานหรือหลักฐานที่รวบรวมไว้นั้น ต้องเป็นสิ่งที่สามารถจัดเก็บได้ ซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น งานเขียนต่าง ๆ เทปบันทึกเสียง คะแนนเสียง แบบสังเกต แบบบันทึกแบบรายงาน แผ่นดิสก์ คอมพิวเตอร์ ภาพถ่าย เป็นต้น

ในขั้นตอนนี้ นักเรียนเก็บงานหรือหลักฐานทุกอย่าง โดยก่อนที่จะเก็บควรทำการประเมินผลงานหรือหลักฐานทุกอย่างนั้นก่อน กรณีพบข้อบกพร่องก็ควรทำการแก้ไขปรับปรุง นอกจากนี้ นักเรียนควรจัดทำทะเบียนคุมผลงานนำเข้า-เอาออก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ

ขั้นที่ 3 คัดเลือกงานหรือหลักฐาน หลังการเก็บรวบรวมงานหรือหลักฐานต่าง ๆ ไประยะหนึ่ง ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการคัดเลือกงานหรือหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถของนักเรียนตามจุดประสงค์ของการประเมิน

งานหรือหลักฐานที่เลือกมานั้น ต้องเป็นชิ้นงานที่ดีที่สุด ครอบคลุมเนื้อหาวัตถุประสงค์ ซึ่งปกติแล้วควรทำตกลงวางแผนกันในช่วงขั้นตอนการเก็บรวบรวมก่อนว่าจะคัดเลือกงานหรือหลักฐานประเภทใด จำนวนเท่าไร ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถอธิบายความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนให้ถูกต้องมากที่สุด

การคัดเลือกงานหรือหลักฐานควรกระทำหลังจากที่มีงานไม่น้อยกว่า 4-5 ชิ้น หรือหลังจากเรียนไปแล้วประมาณ 1 เดือน ในการเลือกนั้นในภาคเรียนหนึ่ง ๆ อาจคัดเลือกงานประมาณ 2-4 ครั้ง โดยในการเลือกครั้งแรกเป็นการเลือกงานที่ดีที่สุดที่มีอยู่มาเก็บไว้ในที่เก็บอีกที่หนึ่ง หรือใส่อีกแฟ้มหนึ่งซึ่งเรียกว่า แฟ้มผลงานดีเด่น หลังจากการเลือกครั้งแรกประมาณ 1 เดือน หรือมีชิ้นงานเพิ่มขึ้น 4-5 ชิ้น นักเรียนสามารถทบทวนดูว่างานหรือหลักฐานที่เลือกไว้กับผลงานใหม่ที่สร้างขึ้นมานั้นชิ้นใดเป็นชิ้นที่ดีที่สุดก็ทำการเลือกมาเก็บไว้ในแฟ้มผลงานที่คัดเลือกแล้ว

ขั้นที่ 4 จัดระบบของแฟ้มสะสมงาน ขั้นตอนการจัดระบบแฟ้มสะสมงานเป็นการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ในแฟ้มให้เป็นระเบียบ มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

องค์ประกอบสำคัญของแฟ้มสะสมงาน มีดังต่อไปนี้

1. ส่วนนำ ประกอบด้วย ปก ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน สารบัญ
2. ส่วนเนื้อหาของแฟ้มสะสมงานเป็นส่วนที่รวบรวมงานหรือหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้เลือกไว้ในการจัดระบบส่วนนี้ อาจจัดจำแนกตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือลักษณะธรรมชาติของงานก็ได้

3. ส่วนข้อมูลเพิ่มเติม เช่น แผนการสะสมงาน แผนการนำเสนอแฟ้มสะสมงาน ข้อมูลคะแนนการทดสอบหรือแบบสังเกตต่าง ๆ เป็นต้น

ในการจัดระบบแฟ้มสะสมงาน นักเรียนจะมีโอกาสนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสะท้อนบุคลิกภาพของตนออกมาอย่างเต็มที่ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกแบบ ตกแต่งปก จัดวางหน้ากระดาษ และองค์ประกอบต่าง ๆ โดยอิสระ

ขั้นที่ 5 สะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่องานหรือหลักฐาน การสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่องานหรือหลักฐานเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการคัดเลือกชิ้นงาน ในการนี้ นักเรียนจะได้คิดย้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานหรือการเรียนการสอนของตนเอง ซึ่งนักเรียนจะได้รับความคิดระดับสูงในการมองผลงานของนักเรียน จะได้มีโอกาสประเมินผลงานตนเอง อย่างไม่เป็นทางการในขั้นตอนนี้

ในการสะท้อนความคิดเห็นนั้น ควรเริ่มต้นโดยการให้นักเรียนตอบคำถามนำของครูในใจหรือโดยการพูด ต่อจากนั้นจึงให้เขียนสะท้อนความคิดออกมาตามตัวอย่างคำถามต่อไปนี้

1. ในการทำงานชิ้นนี้นักเรียนใช้เวลานานเท่าใด
2. ให้บรรยายกระบวนการในการทำงานนี้
 - 2.1 ได้แนวคิดในการทำงานนี้มาจากไหน
 - 2.2 นักเรียนใช้ยุทธศาสตร์อะไรในการเรียนรู้เรื่องนี้และเขียนผลงานชิ้นนี้
 - 2.3 นักเรียนมีปัญหาอะไรในขณะเขียนผลงานฉบับร่าง ครั้งที่ 1
 - 2.4 นักเรียนใช้วิธีการใดในการปรับปรุงงานของนักเรียน
3. ในการวิจารณ์ของกลุ่ม เริ่มต้นโดยการให้กลุ่มวิจารณ์ผลงานของนักเรียน จากนั้นนักเรียนแสดงความรู้สึกต่อคำวิจารณ์นั้น เช่น
 - 3.1 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่กลุ่มวิจารณ์
 - 3.2 จากการที่กลุ่มวิจารณ์ นักเรียนได้ทำอะไรบ้าง

ให้ทำเช่นนี้ 2-3 ประเด็น วิจารณ์โดยเริ่มเขียนตามรูปแบบดังนี้

ก. วิจารณ์ของกลุ่ม.....

คำตอบหรือความเห็นของนักเรียน.....

ข. วิจารณ์ของกลุ่ม.....

คำตอบหรือความเห็นของนักเรียน.....
4. อะไรเป็นจุดเด่นของผลงานนักเรียน
 - มีประเด็นใดที่ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกไม่ค่อยสบายใจ
5. เมื่อส่งให้ครูประเมิน นักเรียนต้องการให้ครูดูที่จุดใด
 - นักเรียนต้องการให้ครูถามอะไรบ้าง

6. นักเรียนจะให้คะแนนงานชิ้นนี้เท่าใด เพราะอะไร

7. เหตุผลที่นักเรียนเลือกงานชิ้นนี้ เพราะอะไร

เทคนิคในการพัฒนาความสามารถด้านการสะท้อนความคิดเห็น คือ การฝึกให้นักเรียนคิดจินตนาการถึงภาพของงานที่สมบูรณ์ มีคุณภาพ และการให้นักเรียนพิจารณาว่าสิ่งที่เลือกมานั้น เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน

ควรให้นักเรียนได้เขียนสะท้อนความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่องาน หรือหลักฐานทุกชิ้น กรณีที่ผลงานเป็นกระดาษอาจให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของกระดาษ หรืออาจใช้ด้านหลังของกระดาษนั้นก็ได้

ขั้นที่ 6 การตรวจสอบความสามารถของตนเอง การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตรวจสอบความสามารถของตนเองเกี่ยวกับผลงาน ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียน วิธีการตรวจสอบความสามารถของตนเองอาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การพิจารณาตามเกณฑ์ย่อย ๆ ที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องนิสัยรักการทำงานอาจกำหนดเกณฑ์ย่อยในการทำงานเสร็จทันเวลา การขอความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

2. การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยในการทำงานเกี่ยวกับผลงานของตนเอง

ขั้นที่ 7 การประเมินผลงานหรือหลักฐาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินผลงานของผู้เรียน ซึ่งเป็นการประเมินผลระหว่างเรียน

ส่วนการประเมินหลังการเรียนหรือการประเมินผลปลายปี จะเป็นการประเมินผลที่เป็นภาพรวมของผู้เรียน ซึ่งอาจประเมินได้ทั้งด้านความรู้ (K) ด้านปฏิบัติหรือกระบวนการ (P) และด้านค่านิยม เจตคติ (A) รวมกัน การประเมินแฟ้มสะสมงานที่เป็นภาพรวมอาจถึงเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนหลังการเรียนได้

ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับงานหรือหลักฐาน ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเพื่อนนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอนอื่น ๆ วิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลงานต่าง ๆ นั้น สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น สนทนาตัวต่อตัวระหว่างนักเรียนกับผู้เกี่ยวข้อง การส่งแฟ้มให้ผู้เกี่ยวข้องเสนอแนะ การจัดประชุมพิจารณาแฟ้มสะสมงานของนักเรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 9 การคัดเลือกชิ้นงานที่แสดงความสามารถหรือพัฒนาการของผู้เรียน
เนื่องจากการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานต้องการให้นักเรียนแสดงหลักฐานที่ดีที่สุดในการแสดงความสามารถของตนเอง ดังนั้นหลังจากการเลือกชิ้นงานผ่านไประยะหนึ่งนักเรียนได้สร้างผลงานเพิ่มเติม จึงควรให้นักเรียนได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนงานโดยเลือกชิ้นงานที่ดีกว่าเดิมมาเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน

ขั้นที่ 10 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่นักเรียนมีความภาคภูมิใจและชื่นชมในผลงานหรือความสามารถของตน การจัดนิทรรศการผลงานนักเรียนเป็นการนำแฟ้มสะสมงานของนักเรียนทุกคนมานำเสนอร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน นักเรียนทั่วไป ได้มาชื่นชมความสำเร็จของนักเรียน การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนนี้ นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำแฟ้มสะสมงานมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ในการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงในปัจจุบัน ครูผู้สอนมักนิยมใช้วิธีการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ผลงานที่รวบรวมในแฟ้มสะสมงานนั้นมีหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในขณะนี้การจัดการเรียนการสอนในแนวปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นได้กำหนดการจัดการเรียนรู้โดยโครงงาน ครูผู้สอนส่วนใหญ่จึงจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยโครงงานและเก็บโครงงานเป็นชิ้นงานในแฟ้มสะสมงานของนักเรียน แต่ยังไม่ได้นำเสนองานในแฟ้มสะสมงานมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้อย่างแท้จริง จึงมีแนวทางในการนำชิ้นงานมาใช้ในการประเมินผลให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นดังนี้

1. การนำชิ้นงานในแฟ้มสะสมงานมาประเมินการผ่านผลการเรียนรู้แต่ละข้อ โดยในขั้นตอนการวางแผนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน ครูผู้สอนต้องศึกษา ทำความเข้าใจผลการเรียนรู้ที่กำหนดหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อกำหนดชิ้นงานที่จะนำเข้าสู่แฟ้มสะสมงาน และครูต้องทำความเข้าใจหรือร่วมกันเลือกชิ้นงานใดบ้างที่จะนำไปประเมินการผ่านผลการเรียนรู้ ซึ่งสามารถประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงมากกว่าการใช้แบบทดสอบโดยทั่วไป

2. โครงงานเป็นชิ้นงานหนึ่งในแฟ้มสะสมงานของนักเรียนที่สามารถนำมาใช้ประเมินแทนการประเมินภาคปฏิบัติได้ โดยนำโครงงานในแฟ้มสะสมงานที่ได้ทำมาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขหรือจัดทำเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ในหัวข้อเดิมแทนการสอบภาคปฏิบัติ หรือให้นักเรียนจัดทำโครงงานชิ้นใหม่ก็ได้

แนวทางการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงด้วยโครงการ

ความรู้เรื่อง ความคิดหลากหลายเกี่ยวกับโครงการ

- โครงการ
- เป็นวิธีการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักสูตรกับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างกลมกลืนกัน
 - เป็นการหาคำตอบข้อสงสัย โดยใช้ทักษะการเรียนรู้และปัญหาหลายด้าน
 - เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต
 - เป็นวิธีการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง มีระบบเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง
 - เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้คำตอบของผู้เรียนเอง
 - เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง

โครงการกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการ เป็นหลักการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายใต้หลักการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสอดคล้องกับสภาพจริงในท้องถิ่นดังนี้

- ผู้เรียนได้เลือกเรื่อง/ประเด็น/ปัญหาที่ต้องการจะศึกษาด้วยตนเอง
- ผู้เรียนเลือกและหาวิธีการ ตลอดจนแหล่งของข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเอง
- ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- ผู้เรียนได้บูรณาการทักษะ/ประสบการณ์/ความรู้/สิ่งแวดล้อมตามสภาพจริง
- ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น
- ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้จริง
- การเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวอย่างลึกซึ้ง และเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ ทำให้เด็กเกิดความรู้ที่หลากหลาย และนำไปใช้ได้จริง

การเรียนรู้ด้วยโครงการ แบ่งเป็น 3 ระยะ

1. เริ่มต้นที่ความสนใจ
2. พัฒนาไปเป็นโครงการ
3. สรุปเป็นข่าวสารแล้วประเมิน

หลักการจัดการเรียนรู้โดยโครงงาน

1. ความยากง่ายของเรื่องที่เรียนควรเหมาะสมกับวัย ประสบการณ์ วุฒิภาวะ
2. เวลาในการทำโครงงานไม่ควรยาวนานเกินไป สามารถยืดหยุ่นได้คุ้มค่า และสัมฤทธิ์ผล
3. ควรเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนได้
4. เรียนรู้ในเรื่องที่หาวัสดุอุปกรณ์ได้ง่าย มีแหล่งความรู้เพียงพอที่จะศึกษาค้นคว้าจัดทำเป็นห้องศูนย์วิทยาการ
5. เรียนรู้ในเรื่องที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สัมพันธ์กับชีวิตจริงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
6. โครงงานสามารถทำได้ทุกสาระการเรียนรู้ ทำได้ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียนแต่ควรจะให้เรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่
7. การให้ความรู้ควรเริ่มทีละน้อย จากง่ายไปมาก
8. ควรใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ให้ทุกคนมีโอกาสคิดและพูด ทำและสรุปความรู้ร่วมกัน
9. การเรียนรู้โดยโครงงานควรมีวิธีการศึกษา มีการใช้แหล่งความรู้และรูปแบบในการนำเสนอโครงงานที่หลากหลาย
10. ควรคำนึงถึงความปลอดภัยในการทำงาน
11. ประเมินผลทั้งด้านคุณภาพของชิ้นงานและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้เรียนแสวงหาความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน องค์กร และท้องถิ่น ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากโครงงานอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

แนวทางประเมินโครงงาน

1. ความสำคัญของการจัดทำโครงงาน
 - 1.1 เป็นงานเดี่ยวและงานกลุ่ม
 - 1.2 นักเรียนริเริ่มเองหรือครูช่วยแนะนำแนวทาง
 - 1.3 มีการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม
 - 1.4 มีการพัฒนาตนเอง
 - 1.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 1.6 มีความสอดคล้องกับเนื้อหา
 - 1.7 มีประโยชน์ในชีวิตจริง

2. เนื้อหาโครงการ

- 2.1 ความถูกต้องของเนื้อหา
- 2.2 ใช้แนวคิดได้เหมาะสม
- 2.3 ใช้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม
- 2.4 มีการสรุปได้เหมาะสม
- 2.5 มีการขยายงานที่จะต้องทำต่อเนื่องอีกต่อไป

3. กระบวนการทำงาน

- 3.1 มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
- 3.2 มีการดำเนินงานตามแผน
- 3.3 มีการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงาน

4. การนำเสนอโครงการ

- 4.1 การรายงานสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน
- 4.2 ความสมบูรณ์ของข้อมูล
- 4.3 ความเหมาะสมของรูปแบบที่ใช้ในการนำเสนอ
- 4.4 ข้อสรุปของโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. แนวคิดและหลักการประเมินด้านทักษะและกระบวนการ

ในการวัดและประเมินผลด้านทักษะกระบวนการต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ประเมินอย่างต่อเนื่องและวัดหลาย ๆ ครั้ง ใช้การวัดเป็นช่วงเวลาเพื่อให้มีการสังเกตพฤติกรรมและได้แสดงออกตามสภาพจริง จะทำให้ผลการวัดมีคุณค่ามากขึ้น

การที่จะประเมินสิ่งใดก็ตามต้องคำนึงถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนและเป็นเป้าหมายที่คาดว่าผู้เรียนจะบรรลุสิ่งที่ตั้งไว้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังบางข้อเป็นด้านความรู้ ด้านทักษะ หรือการปฏิบัติ หรือด้านคุณลักษณะ ซึ่งอาจดำเนินการได้ดังนี้

กระบวนการประเมินด้านทักษะและกระบวนการ

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าเมื่อเรียนจบแล้ว ควรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติจริง

2. กำหนดงานให้ผู้เรียนปฏิบัติ วางแผนให้มีการปฏิบัติทุกขั้นตอน ต้องคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถ

3. กำหนดวิธีดำเนินการว่าทำที่ไหน ทำในลักษณะใดเป็นรายบุคคล หรืองานกลุ่ม และกำหนดขอบข่ายของการปฏิบัติงานที่ต้องการให้ทำให้ชัดเจน

4. กำหนดสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่ใช้ในการปฏิบัติงานควรเป็นสถานการณ์จริงเป็นหลัก

5. กำหนดวิธีการวัดหลาย ๆ วิธี เช่น การให้เขียนตอบ การสร้างสถานการณ์จำลอง การวัดผลงานที่ได้จากการปฏิบัติงานจริง

6. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวัดหลาย ๆ แบบ เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินพฤติกรรม แบบบันทึกพฤติกรรม เป็นต้น และการสอบอาจใช้เครื่องมือมากกว่า 1 รายการ

7. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน เช่น สัดส่วนคะแนนของกระบวนการและผลผลิต กำหนดรายละเอียดสิ่งที่ให้คะแนน

8. การกำหนดวิธีการประเมินผล เช่น ดูว่าการปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่พึงพอใจหรือไม่

9. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัด เช่น การวางแผนการสร้างเครื่องมือดำเนินการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ สร้างคู่มือการใช้เครื่องมือ เป็นต้น

เครื่องมือวัดด้านทักษะและกระบวนการ เช่น การทดสอบ ทั้งข้อเขียน ปากเปล่า การสังเกต แบบสำรวจรายการ มาตราส่วนประมาณค่า การประมาณค่าโดยการจัดอันดับฯ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือด้านทักษะและกระบวนการ

1. ศึกษาหลักสูตรและกำหนดวัตถุประสงค์ในรายวิชาที่สอน
2. วิเคราะห์ธรรมชาติของงานที่ให้ปฏิบัติ โดยยึดกระบวนการ และผลงาน
3. การวิเคราะห์คุณลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการวัด เพื่อทราบตัวบ่งชี้สิ่งที่ต้องการวัด
4. กำหนดน้ำหนักความสำคัญของคุณลักษณะที่ต้องการวัด สร้างเครื่องมือ

การวัดด้านเจตคติและค่านิยม

เป็นการวัดพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของจิตใจ อารมณ์ และคุณธรรมของบุคคล พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านเจตคติและค่านิยม สามารถจำแนกได้ 5 ระดับ คือ

1. การรับรู้
2. การตอบสนอง
3. การสร้างคุณค่า
4. การจัดระบบคุณค่า
5. การสร้างลักษณะนิสัย

ธรรมชาติของการวัดด้านเจตคติและค่านิยม

1. เป็นการวัดทางอ้อม การวัดด้านจิตใจไม่สามารถวัดได้โดยตรงจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 อาจวัดโดยการสังเกตจากการแสดงความรู้สึกหรือการสะท้อนอารมณ์ เป็นต้น
2. เป็นนามธรรม ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น
3. การวัดมีความคาดเคลื่อนโดยง่ายเนื่องจากอารมณ์หรือความรู้สึกอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เงื่อนไข ภูมิภาวะ หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดให้
4. การวัดด้านเจตคติและค่านิยมไม่มีถูก-ผิด เหมือนข้อสอบวัดด้านความรู้ คำตอบของผู้ถูกวัดเพียงแต่บอกให้ทราบว่าผู้ถูกวัดได้ประสบกับเหตุการณ์ตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ สิ่งทีเลือกอาจเป็นตัวแทนความคิดเท่านั้น
5. แหล่งข้อมูลในการวัดด้านเจตคติและค่านิยม วัดได้จากหลายฝ่าย อาจได้จากบุคคลที่ต้องการวัดจากผู้อยู่ใกล้ชิด และจากการสังเกตของผู้วัดเอง
6. การวัดด้านเจตคติและค่านิยม ต้องใช้สถานการณ์จำลองเป็นเงื่อนไขให้ผู้ถูกวัดตอบ
7. แบบทดสอบด้านเจตคติและค่านิยม มีจุดอ่อนที่ผู้ตอบสามารถบิดเบือน หรือหลอกผู้ถามได้ ทำให้ผลการวัดไม่เที่ยงตรง
8. การวัดด้านเจตคติและค่านิยม อาจวัดด้วยแบบวัดประเภทต่างๆ โดยใช้ประเมินตนเองตามหัวข้อคำถามนั้น ๆ และประเมินโดยผู้อื่น
9. พฤติกรรมการแสดงออกของคุณลักษณะด้านเจตคติและค่านิยม มีลักษณะแสดงออกได้สองทางตรงกันข้าม เช่น ชอบ-ไม่ชอบ ชื่น-ชังเกลียด ฯลฯ และมีความเข้มของระดับความรู้สึกลดหลั่นไปตามลำดับ

หลักการประเมินผลด้านเจตคติและค่านิยม

1. วัดให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการวัด เพราะเป็นคุณลักษณะส่วนตัว พฤติกรรมที่แสดงเหมือนกัน ไม่จำเป็นว่าจะมาจากอารมณ์ หรือความรู้สึกอย่างเดียวกัน จึงต้องวัดให้ครอบคลุมและใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง เพื่อวัดคุณลักษณะเดียวกัน
2. วัดหลาย ๆ ครั้ง เพราะคุณลักษณะและจิตใจอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เวลาที่เปลี่ยนไป บางครั้งสถานการณ์เดียวกัน แต่ต่างเวลา ก็จะมีความรู้สึกไม่เหมือนกัน
3. วัดผลอย่างต่อเนื่อง การวัดที่ดีไม่ควรเชื่อข้อมูลวัดเพียงครั้งเดียว การวัดต่อเนื่องหลาย ๆ ครั้งด้วยเทคนิควิธีหลาย ๆ วิธี เพื่อให้ได้คุณลักษณะด้านจิตใจและอารมณ์ที่เป็นลักษณะถาวร

4. ความร่วมมือจากผู้ที่ถูกวัดเป็นสิ่งสำคัญ การวัดเจตคติและค่านิยมเป็นการวัดเรื่องส่วนตัว บางคนอาจไม่เปิดเผยความจริง กลัวเกิดผลเสียกับตนเอง จึงต้องการการตอบข้อมูลที่เป็นจริง และจึงต้องใช้เทคนิคที่หลากหลายให้ผู้ตอบสบายใจในการตอบ

5. ใช้ผลการวัดให้ถูกต้อง เนื่องจากการวัดเจตคติและค่านิยมไม่มีถูก-ผิด เหมือนแบบทดสอบทั่วไป จึงไม่สามารถนำไปตัดสิน ได้-ตก ได้ แต่เป็นการวัดเพื่อทราบข้อมูล เพื่อนำไปใช้พัฒนาบุคคล ไม่ใช่เพื่อการตัดสิน เพื่อรู้จักนักเรียนดีขึ้นและหาทางช่วยเหลือต่อไป

เครื่องมือวัดด้านเจตคติและค่านิยม ประกอบด้วยหลากหลายประเภท เช่น เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีส่วนที่เป็นข้อความหรือสถานการณ์และส่วนที่เป็นคำตอบ แบบสำรวจรายการ แบบวัดเชิงสถานการณ์ การสังเกต เป็นต้น

หลักการสร้างเครื่องมือวัดด้านเจตคติและค่านิยม มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัด
2. กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้
3. กำหนดวิธีการวัดหรือเครื่องมือวัด
4. สร้างเครื่องมือวัด
5. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรม

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกพฤติกรรมของตนเองในแบบโดยแยกเป็นพฤติกรรมที่ดีและพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไขแล้วแยกเป็นพฤติกรรมที่ดี และควรปรับปรุงประเภทละ 5 รายการ พร้อมบันทึกถึงผลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมนั้น ๆ ในตอนท้ายแต่ละรายการ

พฤติกรรมที่ดี	พฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไข
1.	1.
2.	2.
3.	3.

- พฤติกรรมที่ดีที่ควรรักษาไว้ (เรียงลำดับความสำคัญ)

พฤติกรรมที่ดี	เหตุผลที่เลือก
1.	1.
2.	2.
3.	3.

- พฤติกรรมที่ควรปรับปรุง (เรียงลำดับ 5 รายการ)

พฤติกรรมที่ควรปรับปรุง	วิธีการปฏิบัติ
1.	1.
2.	2.
3.	3.

- พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดได้แก่เรื่องใด

.....

ตัวอย่างแบบบันทึกผลการเรียนรู้

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....โรงเรียน.....
ผู้สอน (ชื่อ-สกุล).....กลุ่มสาระ.....
หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง.....
สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....

1. สามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดในเรื่อง
.....
.....
2. สิ่งที่ต้องการความรู้เพิ่มเติมมากที่สุดในเรื่อง
.....
.....
3. สิ่งที่ต้องการให้ผู้สอนได้ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมากที่สุดในเรื่องใด
.....
.....
4. การเตรียมตัวเพื่อการเรียนในครั้งต่อไปอย่างไร
.....
.....
5. ความสำเร็จในการเรียนเรื่องนี้ใช้วิธีการเรียนอย่างไร
.....
.....

ตัวอย่างแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการอภิปรายของนักเรียน

ชั้น.....หน่วย.....กลุ่มสาระ.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย “✓” ลงในช่องรายการพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติ
ใส่เครื่องหมาย “x” ลงในช่องที่ไม่มีการปฏิบัติ

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการพฤติกรรม									รวมคะแนน	ระดับคุณภาพ		
		คิดแก้ปัญหาโดยใช้ข้อเท็จจริง	ไม่เอาเปรียบเพื่อนในการทำงาน	ร่วมเสนอความคิดเห็น	รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	ให้ความช่วยเหลือกลุ่ม	นำมติไปปฏิบัติ	ร่วมปรับปรุงงานด้วยความเต็มใจ	เคารพข้อตกลงของกลุ่ม	ตัดสินใจด้วยเหตุผล		ทำตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย	2	1

- หมายเหตุ 1. การให้คะแนน ✓ ให้ 1 คะแนน x ให้ 0 คะแนน
2. การสรุปผลการประเมินให้เป็นระดับคุณภาพ 0, 1, 2 กำหนดเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสมหรืออาจใช้เกณฑ์ดังนี้
ปฏิบัติ 8	รายการขึ้นไปให้ระดับคุณภาพ	2 (ดีเยี่ยม)
ปฏิบัติ 6-7	รายการให้ระดับคุณภาพ	1 (ดี)
ปฏิบัติ 5	รายการลงมาให้ระดับคุณภาพ	0 (ควรปรับปรุง)

ตัวอย่างแบบบันทึกผลการสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน

ชั้น.....หน่วย.....กลุ่มสาระ.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย “✓” ลงในรายการที่ปฏิบัติ และใส่เครื่องหมาย “x” ลงในช่องที่ไม่มี
การปฏิบัติ

เลขที่	ชื่อ-สกุล	รายการพฤติกรรม										รวมคะแนน	ระดับคุณภาพ		
		ร่วมแบ่งกลุ่มด้วยความเต็มใจ	ร่วมกันเลือกผู้นำด้วยความเต็มใจ	รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกด้วยความเต็มใจ	มีกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน	ร่วมกันแสดงความคิดเห็น	ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มอบหมาย	ร่วมปรับปรุงงานด้วยความเต็มใจ	พอใจกับความสำเร็จของงาน	มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ	นำดีของกลุ่มไปปฏิบัติ		2	1	0
														</	

หมายเหตุ 1. การให้คะแนน ✓ ให้ 1 คะแนน x ให้ 0 คะแนน

2. การสรุปผลการประเมินให้เป็นระดับคุณภาพ 0, 1, 2 กำหนดเกณฑ์ได้ตามความเหมาะสมหรืออาจใช้เกณฑ์ดังนี้

ปฏิบัติ 8 รายการขึ้นไปให้ระดับคุณภาพ 2 (ดีเยี่ยม)

ปฏิบัติ 6-7 รายการให้ระดับคุณภาพ 1 (ดี)

ปฏิบัติ 5 รายการลงมาให้ระดับคุณภาพ 0 (ควรปรับปรุง)

ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลบุคคลที่ควรยกย่องในห้องเรียน

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
ที่อยู่.....โทรศัพท์.....

1. พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่พบเห็นโดยทั่วไป

.....
.....
.....

2. คุณธรรม/หลักการปฏิบัติตนที่ควรยกย่องในเรื่อง

.....
.....
.....

3. คุณธรรม/แนวคิดหลักการปฏิบัติตนที่นำมาเป็นแนวทางของตนเอง

คุณธรรม/แนวคิด/หลักปฏิบัติ ของบุคคลที่ควรยกย่อง	พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่จะนำมาใช้ และใช้อย่างไร

4. ประโยชน์ที่ได้รับและผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเองในด้านใดบ้าง

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้บันทึกข้อมูล

ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลแหล่งการเรียนรู้

ชื่อแหล่งข้อมูล.....ประเภทข้อมูลด้าน.....
สถานที่ตั้ง/ที่ติดต่อได้.....
.....โทรศัพท์.....
หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ.....
วิธีการติดต่อ.....ระยะทางจากโรงเรียนถึงแหล่งการเรียนรู้.....กม.

- ☐ แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ
☐ ศิลปวัฒนธรรม
☐ โบราณสถาน/วัตถุ
☐ สถานประกอบการ

1. ความรู้ที่ได้จากแหล่งข้อมูล

.....
.....

2. ผลของความรู้จากแหล่งข้อมูลนั้นได้นำมาใช้ในเรื่องใดบ้าง

.....
.....

3. คุณค่าหลักการ แนวคิด และความรู้ได้นำมาใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเรื่องการเรียนรู้ของนักเรียนในเรื่องใดบ้าง

.....
.....

4. การนำความรู้ แนวคิดไปสู่คนอื่น ๆ ได้ทำในสิ่งใดบ้าง

.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ชั้น.....โรงเรียน.....

ผู้สำรวจและบันทึกข้อมูล

ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูลแหล่งการเรียนรู้

ประเภทข้อมูลการเรียนรู้ ☐ อาชีพ ☐ การเล่นพื้นบ้าน
☐ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

ชื่อเรื่องของข้อมูล.....ผู้ให้ข้อมูล.....

ระยะเวลาที่เก็บข้อมูลวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

การเก็บข้อมูลโดย.....ชื่อผู้เก็บข้อมูล.....

หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ.....

วิธีการติดต่อ.....ระยะทางจากโรงเรียนถึงแหล่งการเรียนรู้.....กม.

1. วิธีการ/ความรู้/ขั้นตอนการปฏิบัติของข้อมูล

.....

.....

.....

2. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบข้อมูล

.....

.....

.....

3. เทคนิค/วิธีการ/หลักการเฉพาะ/ลักษณะเด่น/คำอธิบายที่จะให้มีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลนั้น ๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

4. วิธีการอนุรักษ์เผยแพร่ให้คงอยู่หรือให้ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ มีการดำเนินการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ข้อคิดเห็นต่อข้อมูลความรู้จากการสำรวจ

.....

.....

.....

3. แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพของผู้เรียน และจุดเน้นดังกล่าวนี้กระจายเป็นมาตรฐานการเรียนรู้อยู่ในสาระที่เป็นองค์ความรู้ทั้ง 5 สาระดังได้กล่าวมาแล้ว ทำให้การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติแสวงหาความรู้ และจัดทำแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ด้วย ดังนั้นการวัดประเมินผลการเรียนดังกล่าวจะเป็นการประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment) อันเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอันเป็นแนวทางที่พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนด ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยการประเมินควรครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้อาจพิจารณาจากความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมงาน ซึ่งสะท้อนการสั่งสมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการวัดและประเมินผลจะต้องกระทำในหลายบริบท อันได้แก่ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน รวมทั้งผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน และแสดงความคิดเห็น

สำหรับแนวทางในการวัดและประเมินผล กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อไปสู่การพิจารณาตัดสินผลการเรียนของแต่ละปี/แต่ละช่วงชั้นนั้นมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ก่อนสร้างเครื่องมือวัดและประเมินควรพิจารณาว่าพฤติกรรมที่ระบุไว้ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแต่ละปี/ภาคนั้นเป็นพฤติกรรมด้านใดบ้าง เช่น

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3)

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

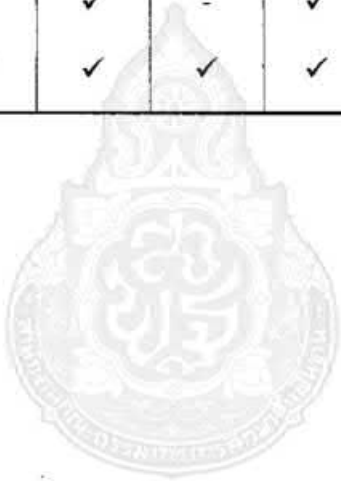
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1-3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปี (ชั้น ป.1)	พฤติกรรมด้าน		
		ความรู้ (K)	เจตคติ (A)	ปฏิบัติ (P)
1. รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติ ศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	1. รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติ ศาสนา และศาสดา ที่ตนนับถือ	✓		

2. การพิจารณาวิธีวัด/เครื่องมือวัด เมื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีว่าเป็นพฤติกรรมที่ควรเน้นด้านความรู้หรือด้านปฏิบัติหรือด้านเจตคติแล้ว นำมาพิจารณาว่าพฤติกรรมที่ควรเน้นนั้นควรใช้วิธีวัด/เครื่องมือวัดประเภทใด ทั้งนี้มีแนวทางพิจารณาดังนี้

พฤติกรรมด้าน	วิธีวัด	เครื่องมือวัด
ความรู้ (K)	- ทดสอบ - สัมภาษณ์ - สอบถาม	- แบบทดสอบความรู้ (บรรยาย เลือกตอบ เต็มคำ จับคู่) - แบบสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม
การปฏิบัติ (P)	- สังเกต - สอบถาม - ตรวจสอบผลงาน	- แบบสังเกตการปฏิบัติงาน - แบบสอบถาม - แบบสำรวจรายการ
เจตคติ (A)	- สังเกต - สัมภาษณ์ - สอบถาม - ตรวจสอบผลงาน - ประเมิน	- แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์ - แบบสอบถามความคิดเห็น - แบบรายงาน/แบบสำรวจ - แบบประเมินความรู้สึก - แบบประเมินโดยการบรรยาย

- อย่างไรก็ตาม เครื่องมือประเมินประเภทเดียวกันอาจใช้วัดพฤติกรรมได้หลายพฤติกรรมในครั้งเดียวได้ ดังตารางวิเคราะห์ต่อไปนี้

พฤติกรรมด้าน	เครื่องมือวัด						
	แบบสังเกต	แบบสัมภาษณ์	แบบสอบถามความคิดเห็น	แบบตรวจผลงาน (แบบสำรวจ)	แบบทดสอบภาคความรู้ หนีคเลือกตอบ เคมีคำ จับคู่ๆ	แบบทดสอบ หนีคบรรยาย	แบบประเมิน ความรู้สีก
ความรู้ (K)	-	✓	✓	✓	✓	✓	-
ปฏิบัติ (P)	✓	✓	-	✓	-	✓	-
เจตคติ (A)	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓

จากตารางวิเคราะห์จะพบว่า แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบหรือแบบสำรวจรายการ และแบบประเมินแบบบรรยาย เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินพฤติกรรมได้ทุกด้าน หรืออาจกล่าวได้ว่า เครื่องมือวัดประเภทใดประเภทหนึ่งก็สามารถใช้วัดพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัดในครั้งหนึ่ง ๆ ว่ามีกี่จุดประสงค์

เมื่อพิจารณาจากหลักการและแนวทางที่กล่าวข้างต้นแล้ว สามารถนำไปพิจารณาวิธีวัด และวิเคราะห์เพื่อสร้างเครื่องมือวัดจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดังตัวอย่าง

2.1 การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้

ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปี (ป.1)	จุดประสงค์การเรียนรู้	พฤติกรรมด้าน			วิธีวัด	เครื่องมือวัด
		K	A	P		
รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติ ศาสนาและศาสนา ที่ตนนับถือ	1. บอกชื่อศาสนาของศาสนา ที่ตนนับถือได้	✓	-	-	ซักถาม (สัมภาษณ์)	แบบ สำรวจ รายการ
	2. ระบุแหล่งกำเนิดศาสนา ที่ตนนับถือได้	✓	-	-	ซักถาม (สัมภาษณ์)	
	3. เล่าประวัติ ศาสนาของ ศาสนาที่ตนนับถือได้	✓	-	✓	สัมภาษณ์ ตรวจสอบผลงาน	
	ฯลฯ					

การวิเคราะห์ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อจะใช้วิธีวัดและเครื่องมือวัดประเภทใด นอกจากคำนึงถึงพฤติกรรมด้านนั้น ๆ แล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีก 2 ประการก็คือกลุ่มเป้าหมายที่จะวัดและประเมิน ซึ่งหมายถึงผู้เรียน อันได้แก่ ศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เช่น ในกรณี que ผู้เรียนมีศักยภาพต่างกัน หรือมีความถนัดต่างกัน แม้จะวัดในจุดประสงค์เดียวกันและอยู่ในระดับเดียวกัน วิธีวัดและเครื่องมือวัดก็อาจไม่จำเป็นต้องเหมือนกันก็ได้ ดังตัวอย่างที่ใช้วัดผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้เรียนยังไม่สามารถอ่านและเขียนได้มากนัก ดังนั้นวิธีวัดในเรื่องหรือจุดประสงค์นี้ ซึ่งเป็นความรู้ก็อาจใช้วิธีตรวจสอบผลงานควบคู่กับวิธีซักถาม หรือสัมภาษณ์ก็ได้

2.2 การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี เป็นขั้นตอนแรกทีนำไปสู่การวัดและประเมินผลปลายภาค/ปลายปี สามารถปฏิบัติได้ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง: การสร้างเครื่องมือวัดหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยที่ 1 “หน้าที่ของเรา”

มาตรฐาน/สาระที่	มาตรฐานช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
1. ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มฐ. ส 1.1	1. รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และ คัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	- รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญของศาสนาและ ประโยชน์ของศาสนาในชีวิต ประจำวัน - รู้หลักการปฏิบัติตนในฐานะเป็น ศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ
2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มฐ. ส 2.1	1. รู้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ยอมรับในความสามารถ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน	- รู้วิธีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย - ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตาม วิถีชีวิตประชาธิปไตยในฐานะ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียน
3. เศรษฐศาสตร์ มฐ. ส 3.1	1. รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่าย ของตนเองและครอบครัว	- รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่าย ของตนเอง
4. ประวัติศาสตร์ มฐ. ส 4.1	1. เข้าใจเรื่องวัน เดือน ปี และ การนับช่วงเวลาตามปฏิทิน ทั้งแบบไทยและสากล ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	- เข้าใจการแบ่งช่วงเวลาตามปฏิทิน ลำดับเวลา ความหมายของคำว่า เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต
5. ภูมิศาสตร์ มฐ. ส 5.1	1. รู้ลักษณะทางกายภาพ หน้าที่ และองค์ประกอบเชิงภูมิศาสตร์ และสรรพสิ่ง เข้าใจความ สัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ ใกล้ตัว	- รู้องค์ประกอบของบ้าน โรงเรียน และตำแหน่งที่ตั้ง

จากตาราง แสดงให้เห็นว่าหน่วยที่ 1 “หน้าที่ของเรา” ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาจากการบูรณาการทั้ง 5 สาระ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อันประกอบด้วย มาตรฐาน ส 1.1 มาตรฐาน ส 2.1 มาตรฐาน ส 3.1 มาตรฐาน ส 4.1 และมาตรฐาน ส 5.1 ดังนั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเครื่องมือวัดผลปลายปี คือ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีดังกล่าวแล้ว

3. การกำหนดสัดส่วนโครงสร้างเครื่องมือวัด

3.1 การกำหนดสัดส่วนโครงสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลระหว่างเรียน
การกำหนดสัดส่วนโครงสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลระหว่างเรียน สามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังนี้

- 1) วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ทุกจุดประสงค์ที่มีอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ ว่าเป็นจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นพฤติกรรมด้านใด (ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติ หรือด้านเจตคติ)
- 2) เลือกวิธีวัดและเครื่องมือวัด โดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนและความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่จะวัด
- 3) รวบรวมพฤติกรรมที่ต้องการวัดแต่ละด้าน (ด้านความรู้ ด้านปฏิบัติ หรือด้านเจตคติ) ว่ามีด้านใดบ้าง แล้วกำหนดสัดส่วน

ตัวอย่าง : จุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1. บอกความหมายของศาสนาได้
2. บอกความสำคัญของศาสนาได้
3. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือได้
4. แสดงบทบาทสมมติการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือได้

จากตัวอย่าง สามารถนำมาดำเนินการตามขั้นตอน คือ วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เลือกวิธีวัด เครื่องมือวัด และกำหนดสัดส่วนเครื่องมือวัดได้ดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้	พฤติกรรมที่ต้องการวัด			วิธีวัด	เครื่องมือวัด	ผู้วัด
	K	A	P			
1. บอกความหมายของศาสนาได้	✓	-	-	สัมภาษณ์	{ แบบสัมภาษณ์ หรือ แบบสำรวจ รายการ	ครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน และนักเรียน ประเมินตนเอง
2. บอกความสำคัญของศาสนาได้	✓	-	-	สัมภาษณ์		
3. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือได้	✓	✓	-	สัมภาษณ์		
4. แสดงบทบาทสมมติการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือได้	✓	✓	✓	ตรวจผลงาน	แบบสำรวจ การปฏิบัติงาน	ครูผู้สอน เพื่อนนักเรียน นักเรียน
สรุป	4	2	1	สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน	- แบบสัมภาษณ์ - แบบสำรวจ	- ครูผู้สอน - เพื่อนนักเรียน - นักเรียน

จากตัวอย่าง พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้พฤติกรรมที่ต้องการเน้นมากที่สุด คือ ด้านความรู้ (K) = 4 รองลงมาคือ ด้านเจตคติ (A) = 2 และด้านปฏิบัติ (P) = 1 สำหรับกิจกรรมที่เป็นจุดเน้นการวัดผลในที่นี้ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ (จุดประสงค์ที่ 4)

ดังนั้นการจัดทำเครื่องมือวัดของแผนการจัดการเรียนรู้นี้อาจมี 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจการปฏิบัติงาน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำนั้นมี 3 จุดประสงค์การเรียนรู้อยู่ในเครื่องมือเดียวกัน คือ บอกความหมายของศาสนาได้ บอกความสำคัญของศาสนาได้ และยกตัวอย่างการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือได้สำหรับแบบสำรวจการปฏิบัติงานมีจุดประสงค์เดียว คือ แสดงบทบาทสมมติการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือได้

เมื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือวัดได้ 2 แบบ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว หากต้องการกำหนดคะแนนเต็มก็สามารถทำได้โดยการเทียบอัตราส่วนจากตัวอย่างที่กล่าวข้างต้น มีน้ำหนักทั้งหมด = 7 ถ้าต้องการกำหนดเป็นคะแนนเต็มเท่ากับ 70 คะแนน เครื่องมือวัดทั้ง 2 ฉบับ ก็จะปรากฏคะแนน คือ

แบบสัมภาษณ์หรือแบบสำรวจรายการมีคะแนนเต็มเป็น 40 คะแนน ส่วนแบบสำรวจการปฏิบัติงานมีคะแนนเต็มเป็น 30 คะแนน เป็นต้น

3.2 การกำหนดสัดส่วนโครงสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลปลายภาค/ปลายปี
 สำหรับการสร้างเครื่องมือวัดเพื่อนำไปพิจารณาประเมินปลายภาค/ปลายปีของผู้เรียน ตามเกณฑ์การประเมินของสถานศึกษานั้น มีขั้นตอนในการปฏิบัติเช่นเดียวกับการจัดทำเครื่องมือวัดในแผนการจัดการเรียนรู้ แต่มีข้อแตกต่างคือ การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่นำมาวิเคราะห์นั้น ควรเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการเน้น หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ผ่านหรือได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือควรเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาคในชั้นนั้น ๆ ทั้งนี้สามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนเช่นเดียวกับข้อ 3.1 คือ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี เลือกวิธีวัด เครื่องมือวัดดังนี้

1) พิจารณาวิธีวัด/เครื่องมือวัด และกำหนดสัดส่วนโครงสร้างเครื่องมือวัด

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1)	พฤติกรรมที่ต้องการวัด			วิธีวัด	เครื่องมือวัด	ผู้วัด
	K	A	P			
- รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญของศาสนา และประโยชน์ของศาสนา ในชีวิตประจำวัน	✓	-	-	- สัมภาษณ์ - สอบถาม	- แบบสำรวจ - แบบสอบถาม - ความคิดเห็น	ครูผู้สอน
- รู้หลักการปฏิบัติตนในฐานะ เป็นศาสนิกชนของศาสนา ที่ตนนับถือ	✓	-	-	- สัมภาษณ์ - สอบถาม	- แบบสำรวจ - แบบสอบถาม - ความคิดเห็น	ครูผู้สอน
- รู้หน้าที่การเป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย	✓	-	-	- สัมภาษณ์ - สอบถาม	- แบบสำรวจ - แบบสอบถาม - ความคิดเห็น	ครูผู้สอน
- ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในฐานะเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียน	✓	✓	✓	- สังเกต - ตรวจผลงาน - สอบถาม	- แบบสังเกต - การปฏิบัติงาน - แบบสำรวจ - แบบสอบถาม - ความคิดเห็น	- ครูผู้สอน - ผู้ปกครอง - เพื่อนนักเรียน - นักเรียน
- รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่าย ของตนเอง	✓	-	-	- สัมภาษณ์ - สอบถาม	- แบบสัมภาษณ์ - แบบสำรวจ	- ครูผู้สอน - ผู้ปกครอง - นักเรียน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1)	พฤติกรรมที่ต้องการวัด			วิธีวัด	เครื่องมือวัด	ผู้วัด
	K	A	P			
- เข้าใจแบ่งช่วงเวลาตามปฏิทินลำดับเวลา ความหมายของคำว่า เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	✓	-	-	- สัมภาษณ์ - ตรวจผลงาน	- แบบสัมภาษณ์ - แบบสำรวจ รายการ	- ครูผู้สอน - ผู้ปกครอง
- ร้องคำประกอบของบ้าน โรงเรียน และตำแหน่งที่ตั้ง	✓	-	-	- ตรวจผลงาน	- แบบสำรวจ รายการ	ครูผู้สอน
สรุป	7	1	1	- สังเกต - สัมภาษณ์ - สอบถาม - ตรวจผลงาน	- แบบสังเกต การปฏิบัติงาน - แบบสำรวจ รายการ - แบบสอบถาม ความคิดเห็น	- ครูผู้สอน - ผู้ปกครอง - นักเรียน - เพื่อนนักเรียน

จากการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สามารถสรุปวิธีวัด เครื่องมือวัด ได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งผู้วัดซึ่งมีทั้งครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น ดังนั้นการกำหนด กิจกรรมการวัดผลประเมินผล หรือการกำหนดสถานการณ์เพื่อนำไปสู่การวัดผลประเมินผลปลายปี หากมีการวิเคราะห์ไว้ก่อน ครูผู้สอนก็จะสามารถวางแผนร่วมกับนักเรียนในการกำหนดกิจกรรม การวัดผลประเมินผล โดยอาจกำหนดเป็นกิจกรรมรวมหรือการปฏิบัติตลอดภาค/ปี แล้วให้ผู้เรียน เลือก 1 หรือ 2 กิจกรรมก็ได้ ทั้งนี้อาจทำได้ตามขั้นตอนดังนี้

2) วิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการประเมิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ตัวอย่าง : หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน้าที่ของเรา”

ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปี	กิจกรรม (เงื่อนไข/ สถานการณ์)	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	ผู้วัด
- รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญของศาสนา และประโยชน์ของ ศาสนาในชีวิตประจำวัน	1. ให้นักเรียนเล่าเรื่อง 1.1 บ้านของฉัน 1.2 โรงเรียนของฉัน 1.3 หน้าที่ของฉัน	สัมภาษณ์	- แบบสำรวจ รายการ (Checklist)	- ครูผู้สอน - เพื่อนนักเรียน
- รู้หลักการปฏิบัติตน ในฐานะเป็นศาสนิกชน ของศาสนาที่ตนนับถือ	2. ให้นักเรียนเล่ากิจกรรม ที่นักเรียนปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันหรือ ข่าวเหตุการณ์ที่พบเห็น ได้แก่ 2.1 ความดีที่ฉันทำ 2.2 คนดีที่ฉันชอบ 2.3 ข่าวหรือเหตุการณ์ สำคัญ	สัมภาษณ์	- แบบสำรวจ รายการ (Checklist)	- ครูผู้สอน - เพื่อนนักเรียน
- รู้หน้าที่การเป็น พลเมืองดีตามวิถีชีวิต ประชาธิปไตย	3. ให้นักเรียนทำงานกลุ่ม โดยจัดทำหนังสือ เล่มเล็ก เรื่อง “หน้าที่ของเรา”	- ตรวจสอบผลงาน - สัมภาษณ์	- แบบตรวจ ผลงาน	- นักเรียน - ครูผู้สอน
- ปฏิบัติเป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในฐานะเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียน	4. การปฏิบัติตนของ นักเรียนในฐานะเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัว และโรงเรียนในเรื่อง ต่อไปนี้ 4.1 ความมีวินัย 4.2 ความรับผิดชอบ 4.3 การประหยัด 4.4 ความซื่อสัตย์	- สังเกต - สอบถาม	- แบบสังเกต - แบบสอบถาม (Rating Scale)	- ครูผู้สอน - ผู้ปกครอง - นักเรียน
- รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่ายของตนเอง				
- เข้าใจแบ่งช่วงเวลา ตามปฏิทินลำดับเวลา ความหมายของคำว่า เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ อดีต ปัจจุบัน และ อนาคต				
- รู้องค์ประกอบของบ้าน โรงเรียน และตำแหน่ง ที่ตั้ง				

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

รายการ	การปฏิบัติ			
	1	2	3	4
1. อ่านหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน				
2. อ่านหนังสือการ์ตูน				
3. อ่านหนังสือเรียน				
4. ดูข่าวจากโทรทัศน์				
5. อ่านหนังสือพิมพ์				
รวม				
ระดับเฉลี่ย				

เกณฑ์การประเมิน

ได้ระดับเฉลี่ย 3.50-4.00 = ดีมาก

ได้ระดับเฉลี่ย 2.50-3.49 = ดี

ได้ระดับเฉลี่ย 1.50-2.49 = พอใช้

ได้ระดับเฉลี่ย 1.00-1.49 = ควรปรับปรุง

4.2 แบบสอบถามความคิดเห็น : ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมด้านเจตคติหรือความรู้สึก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย “✓” ลงในช่องระดับความคิดเห็นของตัวนักเรียน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	0	1	2	3	4
1. ควรปิดไฟเมื่อออกจากห้องทุกครั้ง					
2. เมื่อเห็นก๊อกน้ำเสียควรรีบซ่อม					
3. เวลารับประทานอาหารควรตักให้พอดี					
4. ควรเก็บเงินไว้วันละ 1 บาท					
5. ควรใช้เวลาให้คุ้มค่า					
รวม					
ระดับเฉลี่ย					

เกณฑ์การประเมิน

ได้ระดับเฉลี่ย 3.00-4.00 = ดีมาก

ได้ระดับเฉลี่ย 2.00-2.99 = ดี

ได้ระดับเฉลี่ย 1.00-1.99 = พอใช้

ได้ระดับเฉลี่ยต่ำกว่า 1 = ควรปรับปรุง

4.3 แบบทดสอบภาคความรู้/ความรู้สึก : ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมด้านความรู้

และเจตคติ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอธิบายแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับ “กินของไทย ใช้ของไทย ร่วมใจประหยัด” ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

วิธีประเมิน : แจกเกณฑ์การประเมินให้นักเรียนทุกคนทราบ หรือตกลงเกณฑ์กับนักเรียนก่อนลงมือทำ

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อพิจารณา	กินของไทย	ใช้ของไทย	ร่วมใจประหยัด	รวมคะแนน
1. ข้อมูลหรือตัวอย่าง	1	1	1	3
2. เปรียบเทียบหรือแสดงให้เห็น ผลดี ผลเสียของการปฏิบัติ ตามคำขวัญ	2	2	2	6
3. แสดงให้เห็นวิธีหรือแนวทาง ปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตาม คำขวัญ	2	2	2	6

เกณฑ์การประเมิน

ได้คะแนน 13-15 คะแนน = ดีมาก

ได้คะแนน 10-12 คะแนน = ดี

ได้คะแนน 7-9 คะแนน = พอใช้

ได้คะแนนต่ำกว่า 6 คะแนน = ควรปรับปรุง

4.4 แบบวัดความรู้สึก : ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมด้านเจตคติ เช่น ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย “x” ตรงตัวอักษร ก ข ค หรือ ง ที่ใกล้เคียงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด เพียง 1 เครื่องหมายเท่านั้น

นักเรียนชอบคำพูดของวินัยตามข้อใด

- ก. มะม่วงคงจะดกนะ
- ข. ทำแบบนั้นไม่ดีแน่ ๆ
- ค. เธออย่าทำเช่นนั้นนะ
- ง. ไม่ไปหรอก กลัวถูกตำรวจจับ

จากตัวอย่าง อาจพิจารณาจัดระดับคะแนนตามลำดับขั้นตอนของการแสดง

เจตคติ เช่น

ระดับ 1 หมายถึง การรับรู้

ระดับ 2 หมายถึง การตอบสนองเรื่องราวหรือเหตุการณ์/สิ่งนั้น ๆ

ระดับ 3 หมายถึง การเห็นคุณค่าของเรื่องราว/สิ่งนั้น ๆ

ระดับ 4 หมายถึง เกิดความศรัทธาต่อเรื่องราว/บุคคลหรือสิ่งนั้น ๆ

ตัวอย่าง : จากแบบทดสอบวัดความรู้สึก อาจให้คะแนนตามเกณฑ์ได้ดังนี้

- ระดับ 1 - ข้อ ก. มะม่วงคงจะดกนะ
- ระดับ 2 - ข้อ ง. ไม่ไปหรอก กลัวถูกตำรวจจับ
- ระดับ 3 - ข้อ ข. ทำแบบนั้นไม่ดีแน่ ๆ
- ระดับ 4 - ข้อ ค. เธออย่าทำเช่นนั้นนะ

แบบทดสอบประเภทนี้ นักเรียนจะได้คะแนนทุกข้อ แต่ไม่เท่ากัน ตามที่กล่าวข้างต้น

ดังนั้นจากตัวอย่าง ถ้านักเรียนเลือก ข้อ ข. ก็จะได้ระดับคะแนน 3 ถ้าเลือกข้อ ค. ก็จะได้ระดับคะแนน 4 เป็นต้น

4.5 แบบสังคมมิติ : ใช้วัดพฤติกรรมด้านเจตคติและด้านการปฏิบัติของนักเรียน

ตัวอย่าง : ทดสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

คำชี้แจง : 1. อ่านคำถามในช่องรายการที่ละข้อ

2. พิจารณาว่าเพื่อนคนใดมีลักษณะตรงกับคำถามนั้นที่สุด

3. เขียนชื่อเพื่อนที่มีลักษณะดังกล่าวนั้นเพียง 1 ชื่อ ในช่องคำตอบ

ข้อ	รายการ	คำตอบ (ชื่อเพื่อน)
1	ใครที่เอารั้วของมาให้เพื่อนยืมหรือให้มากที่สุด	
2	ใครช่วยเพื่อนทำงานมากที่สุด	
3	ใครที่แสดงความห่วงใยเพื่อนมากที่สุด	
4	ใครที่ไม่เคยแสดงอาการโกรธเพื่อน	
5	ใครที่อาสาช่วยเพื่อนที่ประสบความเดือดร้อนมากที่สุด	

เกณฑ์การพิจารณา

นำคำตอบของนักเรียนมาแจกแจงความถี่ คนที่ได้ความถี่มากที่สุด แสดงว่าเป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

การใช้แบบสังคมมิติควบคู่กับเครื่องมือวัดแบบอื่น ๆ ด้วย เช่น แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการประเมินได้เที่ยงตรงมากขึ้น

นอกจากนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้นการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง ซึ่งมีวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาได้มากขึ้น การสร้างเครื่องมือวัดที่เรียกว่า แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ของนักเรียน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำไปพิจารณา ซึ่งจะมีรายละเอียดอยู่ในตอนที่ 2 แล้ว ในที่นี้จึงขอเสนอเฉพาะขั้นตอนการวัดและประเมินผลที่อาจจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการนำไปใช้มากขึ้น

5. การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ภายหลังจากที่กำหนดกิจกรรมและพิจารณาวิธีวัด เครื่องมือวัด ตลอดจนกำหนดสัดส่วนจากโครงสร้างเครื่องมือ หรือกำหนดจากสัดส่วนความสำคัญของจุดประสงค์ที่ต้องการวัดโครงสร้างเครื่องมือวัดเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ซึ่งมีแนวทางดังนี้

5.1 การกำหนดเกณฑ์การประเมินระหว่างเรียน การกำหนดเกณฑ์การประเมินระหว่างเรียน สามารถทำได้จากการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้จากทุกหน่วยการเรียนรู้ดังนี้

ตัวอย่าง : การประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

จุดประสงค์การเรียนรู้	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน	หมายเหตุ
1. บอกความหมายของศาสนาได้	แบบสัมภาษณ์	ระดับการปฏิบัติ ระดับ 3 = ดีมาก ระดับ 2 = ดี ระดับ 1 = พอใช้	อาจวัดและประเมินผลหลาย ๆ ครั้งแล้วสรุปผล
2. บอกความสำคัญของศาสนาได้	แบบสัมภาษณ์		
3. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือได้	แบบสัมภาษณ์		
4. แสดงบทบาทสมมติการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือได้	แบบประเมินภาคปฏิบัติ	ปฏิบัติได้ 24-30 คะแนน = ดีมาก ปฏิบัติได้ 17-23 คะแนน = ดี ปฏิบัติได้ 10-16 คะแนน = พอใช้ ปฏิบัติได้น้อยกว่า 10 คะแนน = ควรปรับปรุง	

ตัวอย่างที่ 1 แบบสัมภาษณ์แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยที่ 1 “หน้าที่ของเรา” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรักเด็ก

วันที่.....มิถุนายน 2545 ผู้ประเมิน.....

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่วัด/ประเมิน

1. บอกความหมายของศาสนาได้ (K)
2. บอกความสำคัญของศาสนาได้ (K)
3. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือได้ (K, A, P)

จุดประสงค์การเรียนรู้	คำถาม	การพิจารณา		
		ดีมาก	ดี	พอใช้
1. บอกความหมายของศาสนาได้	ศาสนาคืออะไร	ศาสนา คือ คำสอนของ ศาสดาให้คนเป็นคนดี	ศาสนา คือ คำสอนให้คนเป็นคนดี	ศาสนา คือ คำสั่งสอน
2. บอกความสำคัญของศาสนาได้	ศาสนามีความสำคัญอย่างไร	ศาสนาทำให้คนเป็นคนดีมีความสุข	ศาสนาทำให้คนเป็นคนดี	ศาสนาทำให้คนมีความสุข
3. ยกตัวอย่างการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือได้	ให้นักเรียนยกตัวอย่างว่าทำอะไรบ้างตามศาสนาที่นับถือ	สวดมนต์ ทำความดี ไม่กล่าวเท็จ	สวดมนต์ ทำความดี	สวดมนต์

หมายเหตุ : ระดับ 3 = ดีมาก

ระดับ 2 = ดี

ระดับ 1 = พอใช้

ตัวอย่างที่ 2 แบบสำรวจการปฏิบัติงานของนักเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้ : แสดงบทบาทสมมติการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตน
นับถือได้

คำชี้แจง : เขียนเครื่องหมาย “✓” ในช่องผลการปฏิบัติที่นักเรียนปฏิบัติตามความเป็นจริง
เพียงช่องละ 1 เครื่องหมาย
(คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

ชื่อ-สกุล	ขั้นเตรียม		ขั้นปฏิบัติ			ขั้นสรุปเวลา ในการปฏิบัติ			รวม คะแนน
	แต่งกายสอดคล้องกับกิจกรรมทางศาสนาทุกคน	จัดเตรียมสื่อ/อุปกรณ์สอดคล้องกับกิจกรรมทางศาสนา	มีการใช้ภาษาตามหลักธรรมของศาสนา	มีการสำรวจบาท	มีการปฏิบัติตามขั้นตอนของพิธีกรรม	ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จภายในเวลา 30 นาที	ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จภายในเวลา 35 นาที	ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จภายในเวลา 35 นาที	
	(2)	(2)	(10)	(5)	(5)	(2)	(2)	(2)	(30)

หมายเหตุ ขั้นสรุปเวลาในการปฏิบัติ ให้เลือกรายการปฏิบัติเพียง 1 ช่อง ตามเวลาที่นักเรียนปฏิบัติจริง

เกณฑ์การประเมิน

ปฏิบัติได้ 24-30 คะแนน = ดีมาก

ปฏิบัติได้ 17-23 คะแนน = ดี

ปฏิบัติได้ 10-16 คะแนน = พอใช้

ปฏิบัติได้น้อยกว่า 10 คะแนน = ควรปรับปรุง

5.2 การกำหนดเกณฑ์การประเมินปลายภาค/ปลายปี สำหรับการกำหนดเกณฑ์การประเมินปลายภาค/ปลายปี นั้น เมื่อเลือกกิจกรรมการวัด เครื่องมือวัด และสัดส่วนโครงสร้างของเครื่องมือวัดเรียบร้อยแล้ว ก็นำมาพิจารณาว่าจะกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลเป็นคะแนนหรือระดับคะแนน หรือตัวอักษร เช่น A B C D E หรือระดับคุณภาพ เช่น ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดการผ่านการประเมินตามเกณฑ์ของสถานศึกษาต่อไป

ขั้นตอนนี้หากให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ด้วย ก็จะทำให้เป็นการวัดและประเมินตามสภาพที่แท้จริงมากขึ้น

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างจากการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการประเมินปลายภาค/ปลายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมี 4 กิจกรรมข้างต้น และสมมติว่านักเรียนเลือกกิจกรรมที่ 3 และกิจกรรมที่ 4 และครูร่วมกับนักเรียนกำหนดเกณฑ์การประเมินดังนี้

กิจกรรมที่ 3 ให้นักเรียนทำงานกลุ่ม โดยจัดทำหนังสือเล่มเล็ก เรื่อง หน้าที่ของเรา

วิธีวัด ตรวจผลงาน

เครื่องมือวัด แบบตรวจผลงาน (Rubric)

ผู้วัดและประเมินผล ครูผู้สอนควรพิจารณาผลงานแบบแยกส่วน (Analytic Rubric) โดยกำหนดเป็นระดับคะแนน

คะแนนเต็ม 25 คะแนน

สรุปผลการประเมิน (เกณฑ์การผ่าน หมายถึง ได้ระดับดีขึ้นไป)

ได้คะแนน 21-25 คะแนน = ดีมาก

ได้คะแนน 16-20 คะแนน = ดี

ได้คะแนน 11-15 คะแนน = พอใช้

ได้คะแนน 0-10 คะแนน = ควรปรับปรุง

อนึ่ง การประเมินโดยตั้งเกณฑ์ในลักษณะนี้ เพื่อต้องการเน้นในผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ซึ่งเป็นจุดเน้นที่ต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่คงทน ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่สถานศึกษากำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

แบบตรวจผลงานการทำหนังสือเล่มเล็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน้าที่ของเรา”
กิจกรรมที่ 3 (สำหรับการประเมินปลายภาค/ปลายปี)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนเต็ม 25 คะแนน	การพิจารณาคะแนน		
			3	2	1
- รู้และเข้าใจความหมาย ความสำคัญของศาสนา และประโยชน์ของศาสนา ในชีวิตประจำวัน - รู้หลักกาปฏิบัติตน ในฐานะเป็นศาสนิกชน ของศาสนาที่ตนนับถือ - รู้หน้าที่การเป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย - ปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดี ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในฐานะเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียน	1. แสดงถึงหน้าที่ที่ตนนักเรียน มีต่อศาสนาที่ตนนับถือ	3	กล่าวถึงการปฏิบัติ ทางศาสนาในชีวิต ประจำวันโดยใช้ หลักธรรมทางศาสนา อย่างน้อย 3 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติ ทางศาสนาในชีวิต ประจำวันโดยใช้ หลักธรรมทางศาสนา อย่างน้อย 2 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติ ทางศาสนาในชีวิต ประจำวันโดยใช้ หลักธรรมทางศาสนา อย่างน้อย 1 กิจกรรม
	2. แสดงถึงการปฏิบัติหน้าที่ ของนักเรียนที่มีต่อ ครอบครัว	3	กล่าวถึงการปฏิบัติ หน้าที่หรือกิจกรรมใน ครอบครัวอย่างน้อย 3 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติ หน้าที่หรือกิจกรรมใน ครอบครัวอย่างน้อย 2 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติ หน้าที่หรือกิจกรรมใน ครอบครัวอย่างน้อย 1 กิจกรรม
	3. แสดงถึงการปฏิบัติหน้าที่ ของนักเรียนที่มีต่อ ห้องเรียน	3	กล่าวถึงการปฏิบัติ หน้าที่หรือกิจกรรม ในห้องเรียนอย่างน้อย 3 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติ หน้าที่หรือกิจกรรม ในห้องเรียนอย่างน้อย 2 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติ หน้าที่หรือกิจกรรม ในห้องเรียนอย่างน้อย 1 กิจกรรม

แบบตรวจผลงานการทำหนังสือเล่มเล็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน้าที่ของเรา”
กิจกรรมที่ 3 (สำหรับการประเมินปลายภาค/ปลายปี) (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนเต็ม 25 คะแนน	การพิจารณาคะแนน			
			3	2	1	
- รู้และเข้าใจรายรับ รายจ่ายของตนเอง - เข้าใจการแบ่งช่วงเวลาดำเนิน ตามความหมายของคำว่า วันนี้ พรุ่งนี้ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	4. แสดงถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อโรงเรียน	3	กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือกิจกรรมที่มีต่อโรงเรียนอย่างน้อย 3 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือกิจกรรมที่มีต่อโรงเรียนอย่างน้อย 2 กิจกรรม	กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือกิจกรรมที่มีต่อโรงเรียนอย่างน้อย 1 กิจกรรม	
	5. ผลการปฏิบัติตนของนักเรียนตามหน้าที่ที่มีผลต่อผู้เกี่ยวข้องในครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียน	3	แสดงถึงผลดีและหรือผลเสียของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียนอย่างน้อย 3 ประการ	แสดงถึงผลดีและหรือผลเสียของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว ห้องเรียน และโรงเรียนอย่างน้อย 2 ประการ	แสดงถึงผลดีและหรือผลเสียของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว ห้องเรียนและโรงเรียนได้ 1 ประการ	
	6. การลำดับขั้นตอน/เหตุการณ์ของเรื่อง	3	แสดงการลำดับเรื่องราว เหตุการณ์ที่แสดงถึงเมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	แสดงการลำดับเรื่องราว เหตุการณ์ที่แสดงถึงเมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ ปัจจุบัน และอนาคต	แสดงการลำดับเรื่องราว เหตุการณ์ที่แสดงถึงเมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ และปัจจุบัน	

แบบตรวจผลงานการทำหนังสือเล่มเล็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน้าที่ของเรา”
กิจกรรมที่ 3 (สำหรับการประเมินปลายภาค/ปลายปี) (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	เกณฑ์การประเมิน	คะแนนเต็ม 25 คะแนน	การพิจารณาคะแนน			
			3	2	1	
- รู้องค์ประกอบของบ้าน โรงเรียน และตำแหน่ง ที่ตั้ง	7. การแสดงภาพประกอบ	3	แสดงที่ตั้ง หรือ องค์ประกอบของบ้าน ห้องเรียน โรงเรียน ทั้ง 3 แห่ง	แสดงที่ตั้ง หรือ องค์ประกอบของบ้าน ห้องเรียน โรงเรียน ไม่น้อยกว่า 2 แห่ง	แสดงที่ตั้ง หรือ องค์ประกอบของบ้าน ห้องเรียน โรงเรียน เพียงแห่งเดียว	
	8. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน	4	แสดงถึงความมีวินัย การประหยัด ความรับ- ผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ทั้ง 4 คุณลักษณะ	แสดงถึงความมีวินัย การประหยัด ความรับ- ผิดชอบ ความซื่อสัตย์ รวม 3 คุณลักษณะ	แสดงถึงความ มีวินัย การประหยัด ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ เพียง 1 คุณลักษณะ	

กิจกรรมที่ 4 การปฏิบัติตนของนักเรียนในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว และโรงเรียน

วิธีวัด สังเกต/สอบถาม

เครื่องมือวัด แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแบบสอบถาม

ผู้วัดและประเมินผล ครูผู้สอน และผู้ปกครอง

เนื่องจากกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เน้นการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้เรียนซึ่งมีผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน ดังนั้นอาจสร้างเครื่องมือเพื่อนำไปสู่
การประเมินเป็น 2 ฉบับ คือ ฉบับของครูผู้สอนเป็นผู้วัด/ประเมิน ซึ่งวัดและประเมินผู้เรียนตาม
กิจกรรมที่มักจะปรากฏที่โรงเรียน และฉบับของผู้ปกครองหรือผู้เรียน ซึ่งวัดและประเมินตามกิจกรรม
ที่มักจะปรากฏที่บ้าน แต่ทั้งนี้กิจกรรมที่ปรากฏที่บ้านและโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่เป็นคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ด้านเดียวกัน ดังนั้นกิจกรรมทั้ง 4 นี้ จึงมีเครื่องมือวัด 2 ฉบับ และกำหนดเกณฑ์
การประเมินไว้ทั้ง 2 ฉบับ ดังนี้

ตัวอย่าง

แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน้าที่ของเรา”

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตนี้ใช้สำหรับครูผู้สอน สังเกตพฤติกรรมนักเรียนขณะอยู่ที่โรงเรียนเกี่ยวกับการมีวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัด และความซื่อสัตย์ มีทั้งหมด 15 ข้อ
2. ครูผู้สอนควรวัด/ประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลทุกข้อโดยประเมินภาคเรียนละ 1 ครั้ง
3. นำผลการประเมินทุกครั้งมาสรุปรวมเป็นผลการประเมินปลายภาค/ปลายปี โดยนำผลการประเมินจากผู้ปกครองในเรื่องเดียวกันนี้มาสรุปด้วย
4. สำหรับวิธีการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และการสรุปผล ได้ระบุไว้ในแบบประเมินและแบบบันทึกแนบท้ายนี้แล้ว

คำชี้แจง

1. การใช้แบบประเมินนี้อาจใช้การประเมิน 1 แผ่น สำหรับนักเรียน 1 คน โดยเขียนเครื่องหมาย “✓” ในช่องผลการปฏิบัติท้ายรายการแต่ละข้อเพียงช่องใดช่องหนึ่งที่ปรากฏตามความเป็นจริง หรืออาจนำผลการสังเกตไปบันทึกในการบันทึก แบบทำนองนี้ได้

2. สรุปผลการประเมินตามเกณฑ์ แบบทำนองนี้

รายการ	ผลการปฏิบัติ	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. ความมีวินัย		
1.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม		
1.2 เข้าแถวส่งงาน		
1.3 ยกมือก่อนพูด		
1.4 แต่งกายตามข้อตกลงของโรงเรียน		
2. ความรับผิดชอบ		
2.1 ทำงานตามที่ครูมอบหมายจนสำเร็จ		
2.2 ทำงานที่กลุ่มมอบหมายจนสำเร็จ		
2.3 เข้าเรียนตามเวลาที่กำหนด		
2.4 เลิกเรียนตามเวลาที่กำหนด		
3. การประหยัด		
3.1 รับประทานอาหารจนหมดจาน		
3.2 ดื่มน้ำหมดโดยไม่มีเททิ้ง		
3.3 ใช้สมุด ดินสอ หรืออุปกรณ์การเขียนจนหมดโดยไม่มีทิ้งขว้าง		
3.4 มีการออมทรัพย์		
4. ความซื่อสัตย์		
4.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม		
4.2 ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน		
4.3 เล่าเรื่องหรือรายงานตามความเป็นจริง		
4.4 ขออนุญาตเจ้าของก่อนนำของไปใช้		

ข้อเสนอแนะการสรุปผล

1. การสรุปผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละเรื่อง

เรื่องที่ประเมิน	ผลการประเมิน			
	ระดับ 4	ระดับ 3	ระดับ 2	ระดับ 1
1. ความมีวินัย	ปฏิบัติได้ 4 ข้อ	ปฏิบัติได้ 3 ข้อ	ปฏิบัติได้ 2 ข้อ	ปฏิบัติได้ 1 ข้อ
2. ความรับผิดชอบ	ปฏิบัติได้ 4 ข้อ	ปฏิบัติได้ 3 ข้อ	ปฏิบัติได้ 2 ข้อ	ปฏิบัติได้ 1 ข้อ
3. การประหยัด	ปฏิบัติได้ 4 ข้อ	ปฏิบัติได้ 3 ข้อ	ปฏิบัติได้ 2 ข้อ	ปฏิบัติได้ 1 ข้อ
4. ความซื่อสัตย์	ปฏิบัติได้ 4 ข้อ	ปฏิบัติได้ 3 ข้อ	ปฏิบัติได้ 2 ข้อ	ปฏิบัติได้ 1 ข้อ

2. การสรุปผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้

1) นำระดับที่ได้แต่ละเรื่องมารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ย เช่น

ความมีวินัย = 4 ความรับผิดชอบ = 3 การประหยัด = 3

ความซื่อสัตย์ = 3 ดังนั้นนักเรียนคนนี้มีระดับเฉลี่ย = $13/4 = 3.25$

2) นำระดับเฉลี่ยที่ได้มาสรุปผลตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับเฉลี่ย 3.11-4.0 = ดีมาก

ระดับเฉลี่ย 2.11-3.0 = ดี (ผ่านเกณฑ์)

ระดับเฉลี่ย 1.11-2.0 = พอใช้

ระดับเฉลี่ย 0-1.0 = ควรปรับปรุง

3) ดังนั้นนักเรียนตามตัวอย่างในข้อ 1 จะมีคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก

3. การสรุปผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์นี้ อาจสรุปได้อีกลักษณะหนึ่ง เช่น

1) ผู้เรียนต้องได้ ระดับ 3 ขึ้นไปทุกเรื่อง = ผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจ

2) ถ้าผู้เรียนได้ ระดับ 2 เรื่องใดเรื่องหนึ่ง = ต้องซ่อมเสริม

แบบบันทึกผลการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ของเรา

- คำชี้แจง : 1. แบบบันทึกผลนี้ใช้ควบคู่กับแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน
 2. เขียนเครื่องหมาย “✓” ตรงช่องที่นักเรียนมีการปฏิบัติในแต่ละเรื่อง และเขียนเครื่องหมาย “✗” ในช่องที่นักเรียนไม่ปฏิบัติ
 ในแต่ละเรื่อง
 3. สรุปผลการปฏิบัติแต่ละเรื่องและสรุปผลการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ข้อ-แถว	1. ความมีวินัย				2. ความรับผิดชอบ				3. การประหยัด				4. ความซื่อสัตย์				สรุปผลการประเมิน	หมายเหตุ			
	1.1	1.2	1.3	1.4	ได้ ระดับ	2.1	2.2	2.3	2.4	ได้ ระดับ	3.1	3.2	3.3	3.4	ได้ ระดับ	4.1			4.2	4.3	4.4
1.																					
2.																					
3.																					
4.																					
5.																					
6.																					
7.																					
8.																					
9.																					
10.																					
11.																					
12.																					
รวม																					

**แบบสอบถามผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
หน่วยการเรียนรู้ “หน้าที่ของเรา” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**

- คำชี้แจง :** 1. แบบสำรวจนี้ใช้สำหรับผู้ปกครองในการสำรวจพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขณะอยู่ที่บ้าน เกี่ยวกับความมีวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัด และความซื่อสัตย์ มีทั้งหมด 16 ข้อ
2. ขอความร่วมมือผู้ปกครองประเมินนักเรียนทุกข้อ โดยอ่านข้อความตามรายการแต่ละเรื่อง แล้วเขียนเครื่องหมาย “✓” ในช่องผลการปฏิบัติท้ายรายการแต่ละข้อ เพียงช่องใดช่องหนึ่งที่ปรากฏผลตามความเป็นจริง

รายการ	ผลการปฏิบัติ	
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. ความมีวินัย		
1.1 นักเรียนตื่นนอนเองโดยไม่ต้องปลุก		
1.2 นักเรียนทำความสะอาดพ่อบุคคลผู้ปกครองก่อนออกจากบ้าน		
1.3 นักเรียนไปโรงเรียนตรงเวลา		
1.4 นักเรียนกลับบ้านตรงเวลา		
2. ความรับผิดชอบ		
2.1 นักเรียนทำการบ้าน โดยไม่ต้องเตือน		
2.2 นักเรียนช่วยงานพ่อบุคคลผู้ปกครอง		
2.3 นักเรียนทำงานบ้าน โดยไม่ต้องเตือน		
2.4 ไปโรงเรียนโดยไม่ต้องเตือน		
3. การประหยัด		
3.1 ปิดน้ำเมื่อไม่ใช้		
3.2 ปิดไฟเมื่อไม่ใช้		
3.3 ตักอาหารมาพอรับประทาน โดยไม่ให้เหลือทิ้ง		
3.4 รู้จักออมทรัพย์		
4. ความซื่อสัตย์		
4.1 พูดหรือเล่าเรื่องที่พบเห็นตามความเป็นจริง		
4.2 ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเองโดยไม่ได้รับอนุญาต		
4.3 ทำตามที่สัญญาไว้		
4.4 ทอนเงินครบตามความเป็นจริง		

3. สรุปผลตามเกณฑ์ดังนี้

รายการ	ผลการปฏิบัติ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
1. ความมีวินัย	ทำได้ 4 ข้อ	ทำได้ 3 ข้อ	ทำได้ 2 ข้อ	ทำได้ 1 ข้อ
2. ความรับผิดชอบ	ทำได้ 4 ข้อ	ทำได้ 3 ข้อ	ทำได้ 2 ข้อ	ทำได้ 1 ข้อ
3. การประหยัด	ทำได้ 4 ข้อ	ทำได้ 3 ข้อ	ทำได้ 2 ข้อ	ทำได้ 1 ข้อ
4. ความซื่อสัตย์	ทำได้ 4 ข้อ	ทำได้ 3 ข้อ	ทำได้ 2 ข้อ	ทำได้ 1 ข้อ

4. เมื่อประเมินเสร็จแล้วส่งแบบสำรวจนี้กลับคืนครูผู้สอนภายในวันที่กำหนด

6. การดำเนินการวัดและประเมินผล เมื่อสร้างเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว ในการดำเนินการวัดและประเมินผลนั้นมีข้อเสนอแนะ หรือแนวทางดังนี้

6.1 การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน ในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลควรดำเนินการควบคู่กันไปด้วย อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมการวัดผลประเมินผล ก็คือส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นการเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนในแผน การจัดการเรียนรู้ ควรออกแบบให้มีกิจกรรมการวัดผลประเมินผลไว้ด้วย โดยนำเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้น มาใช้ควบคู่กันแล้วมีการบันทึกผล ทั้งนี้ครูผู้สอนอาจจัดทำสมุดบันทึกผลไว้เป็นรายแผน แล้วนำมา สรุปผลการประเมินปลายภาค/ปลายปีต่อไป ซึ่งในกรณีนี้ครูผู้สอนอาจออกแบบได้เองตามความ ต้องการ

อนึ่ง สำหรับการวัดและประเมินผลด้านเจตคติ (Affective Domain) หรือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และวิสัยทัศน์สถานศึกษา ครูผู้สอนควร ดำเนินการวัดและประเมินผลหลาย ๆ ครั้ง รวมทั้งให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน และครูคนอื่น มีส่วนร่วมในการประเมินหลาย ๆ ครั้งเช่นกัน แล้วครูผู้สอนนำผลจาก ทุกฝ่ายมาประเมินสรุปช่วงปลายภาค/ปลายปีอีกครั้งหนึ่ง ก็จะทำได้ผลที่ตรงกับความเป็นจริง มากขึ้น

6.2 การวัดและประเมินผลปลายภาค/ปลายปี สำหรับการวัดและประเมินผล ปลายภาค/ปลายปี ดังกล่าวข้างต้นแล้วว่า เป็นการวัดผลจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (สำหรับชั้นสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, ชั้นประถม ศึกษปีที่ 6, มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6) ดังนั้นพฤติกรรมที่ต้องการวัดบางพฤติกรรม

หรือบางด้านที่ต้องการทราบความคงทนของพฤติกรรม หรือต้องการวัดตามสภาพที่แท้จริง จึงต้องมีการวัดผลหลาย ๆ ครั้ง หลาย ๆ วิธี ครูผู้สอนควรดำเนินการโดยใช้เครื่องมือวัดผลให้เป็นตามระยะเวลา และหลากหลายวิธีตามที่ระบุไว้ในเครื่องมือเหล่านั้นด้วย โดยเฉพาะการวัดและประเมินผลปลายภาค/ปลายปี ที่ต้องนำไปสู่การสรุปตามมาตรฐานโรงเรียนหรือการนำไปใช้ในการประเมินต่าง ๆ ยิ่งเป็นสิ่งที่ผู้ประเมินจะต้องศึกษาทำความเข้าใจขั้นตอน และการดำเนินการอย่างละเอียด มีความยุติธรรมเพื่อให้ได้ผลที่เชื่อถือได้ รวมทั้งมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

7. การประเมินและสรุปผล สำหรับการประเมินและสรุปผลนั้น มีแนวทางดังนี้

7.1 การประเมินและสรุปผลระหว่างเรียน

1) ครูผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของสถานศึกษา นำผลการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี และจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กัน โดยให้มีส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค และจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้

2) ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวัดผลประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน แล้วนำผลการประเมินบันทึกไว้ในแบบบันทึกผลของทุกแผนฯ

3) ครูผู้สอนนำผลการบันทึกผลการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียนมาสรุปลงในแบบสรุปผลการผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

4) นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีไปประเมินรวมกับผลการประเมินปลายภาค/ปลายปี

7.2 การประเมินและสรุปผลปลายภาค/ปลายปี

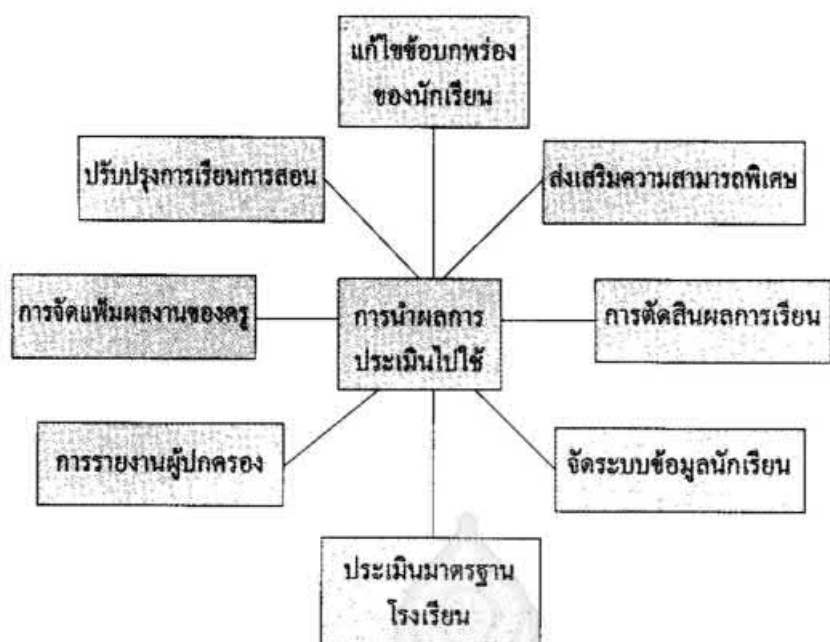
1) ครูผู้สอนประเมินผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่จัดทำไว้แล้วในขั้นตอนที่ 4
2) นำผลการประเมินมาบันทึกแล้วสรุปผลการประเมินปลายภาค/ปลายปี
3) นำผลการประเมินไปประเมินรวมกับผลการประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

4) สรุปผลให้ระดับการเรียน ตามที่สถานศึกษากำหนด

5) บันทึกผลส่งผู้รับผิดชอบ ตามที่สถานศึกษากำหนด

อนึ่ง การนำผลการประเมินระหว่างเรียนและผลการประเมินปลายภาค/ปลายปีมาประเมินเพื่อสรุปผลการเรียนรู้นั้น ควรให้สัดส่วนของการประเมินระหว่างเรียนมากกว่าการประเมินปลายภาค/ปลายปี ทั้งนี้การกำหนดเป็นสัดส่วนเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา

4. การนำผลการประเมินไปใช้

1. การแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน จากการประเมินที่ยึดร่องรอยหลักฐานที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติงานจริง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ และหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน โดยการเก็บข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ตัวอย่าง เช่น

แบบวัดทักษะการพูด

ครูกำหนดสถานการณ์เพื่อทดสอบการพูดของนักเรียน โดยเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. พูดตามความคิดของตนเอง เช่น เล่าเรื่องตื่นเต้นที่ประสบมา วิชาที่ชอบเรียน อาชีพที่น่าสนใจ อาชีพในท้องถิ่นของข้าพเจ้า
2. พูดตามขอบเขตที่ครูกำหนด เช่น ถ้าเป็นนายกรัฐมนตรี กล่าวหาเสียงชักชวนเพื่อน ๆ ไปเลือกตั้ง
3. พูดโดยไม่ต้องเตรียมตัวแต่ให้เวลาจำกัด เช่น เล่านิทาน ความในใจของนักเรียน ขณะนั้น ความทุกข์ใจเวลาสอบ ครอบครัวของข้าพเจ้า หมู่บ้านของเรา โรงเรียนของเรา ฯลฯ
4. พูดเป็นคณะ เช่น โต้ว่าที่ อภิปราย การสัมภาษณ์
5. พูดเป็นทางการในวาระสำคัญ เช่น กล่าวสุนทรพจน์ในวันเด็ก กล่าวต้อนรับ กล่าวขอบคุณ กล่าวแสดงความยินดี กล่าวแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ตัวอย่างแบบประเมินการพูด

ชื่อผู้พูด.....ชั้น.....
เรื่อง.....วัน.....เดือน.....พ.ศ.

ที่	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
		5	4	3	2	1
1	การปรากฏตัว					
2	การเริ่มเรื่อง					
3	การออกเสียงและจังหวะวรรคตอน					
4	การลำดับความและความคิด					
5	บุคลิกท่าทาง					
6	การใช้ถ้อยคำ คารม สำนวนโวหาร เหมาะสมกับผู้ฟัง และเนื้อเรื่อง					
7	ความเข้าใจ ความจริงใจ					
8	ความสนใจของผู้ฟัง					
9	คุณค่าของเรื่องที่พูด					
10	การสรุปและการบรรลุความมุ่งหมาย					

รายการประเมิน

สังเกตจากพฤติกรรมของนักเรียนขณะพูดตามสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. การปรากฏตัว - สุภาพ องอาจ สง่า ผ่าเผย เหมาะสม
2. การเริ่มเรื่อง - เข้าใจ หรือสะท้อนใจ
3. การออกเสียง - ใช้เสียงของตนเองตามธรรมชาติ
- เข้มขันในตอนที่ตั้งต้น เน้นข้อความตอนโศกเศร้าอาลัย
เมื่อพลาดหวัง พูดจริงจังเมื่อโกรธ
- ไม่พูดเป็นเสียงเดียวตลอดเรื่อง
- พูดอัตราพอดี ไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป

หมายเหตุ การประเมินต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินให้ละเอียดเพื่อกำหนดระดับคุณภาพที่ตรงกัน

2. ส่งเสริมความสามารถพิเศษ การนำผลการประเมินมาใช้ สามารถช่วยให้ครูประเมินได้ว่า นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถพิเศษด้านใดบ้าง

- 2.1 มีหลักฐานยืนยันความสามารถของนักเรียน
 - 2.2 เสริมจุดเด่นของนักเรียนด้านความสามารถพิเศษ
 - 2.3 มองเห็นแนวทางในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
- ครูสามารถส่งเสริมความสามารถพิเศษให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

3. การตัดสินผลการเรียน การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนให้ใช้ผลการประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งได้ทำการประเมินผลในระหว่างภาคมาสรุปรวมเพื่อใช้พิจารณาตัดสินผลการเรียนตามเกณฑ์ที่วาดด้วยการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4. จัดระบบข้อมูลนักเรียน (สามารถจำแนกเด็กได้) การนำผลจากการประเมินตามสภาพที่แท้จริงมาจัดจำแนกแยกเด็กได้ตามความสามารถของเด็ก ซึ่งสามารถนำผลการประเมินมาจัดระบบข้อมูลนักเรียน สามารถแยกเด็กที่มีจุดเด่น จุดด้อยในด้านต่าง ๆ นำมาจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของเด็กแต่ละคน และเป็นการช่วยพัฒนาความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน ซึ่งจะทำให้เด็กชื่นชมผลงานของตนเอง

การประเมินผลสามารถนำไปใช้ได้หลายระดับ ซึ่งระดับโรงเรียนมีดังนี้

นักเรียน	ครู	ผู้บริหารโรงเรียน	ผู้ปกครอง
1. มีหลักฐานยืนยันความสามารถของตนเอง	1. ประเมินการผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้	1. วางแผนพัฒนาโรงเรียน	1. จัดเตรียมปัจจัยเอื้อต่อการเรียนการสอน
2. ปรับปรุงจุดอ่อนของตนเอง	2. ประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน	2. จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ	2. ช่วยแก้ไขจุดอ่อนของนักเรียน
3. เสริมจุดเด่นของตนเอง	3. ปรับปรุงซ่อมเสริมนักเรียน	3. นิเทศภายใน	3. ช่วยส่งเสริมจุดเด่นของนักเรียน
4. มองเห็นแนวทางในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ	4. ปรับปรุงการสอนของครู	4. ปรับปรุงหลักสูตร	
	5. แนะนำนักเรียน	5. ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้	
	6. รายงานผลการเรียนต่อผู้ปกครอง		

5. การรายงานผู้ปกครอง

5.1 การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน โดยการเชิญผู้ปกครอง และชุมชน มามีส่วนร่วมในการชื่นชมผลงานจากการจัดกระบวนการเรียนการสอน

5.2 การรายงานด้วยเอกสาร ทางโรงเรียนอาจนำเสนอรายงานการนำผลการประเมิน ด้วยวิธีการส่งเอกสารไปให้ชุมชนและผู้ปกครองรับทราบในรูปของ

5.2.1 เอกสาร แผ่นพับ

5.2.2 Portfolio

5.2.3 โครงการต่าง ๆ

6. การจัดทำแฟ้มผลงานของครู แฟ้มผลงานของครู คือ เอกสารรวบรวมข้อมูล จากการปฏิบัติงานของนักเรียน จัดเก็บในรูปของแฟ้มผลงานครู ซึ่งแฟ้มผลงานครูทั่วไปอาจประกอบด้วย เนื้อหาต่อไปนี้

6.1 แผนการจัดกิจกรรม

6.2 บันทึกเรื่อการสอน หรือระเบียบพฤติกรรม เป็นบันทึกการสังเกตพฤติกรรม รายบุคคล

6.3 โครงการนักเรียน

6.4 จดหมายข่าวของห้องเรียน

6.5 วิดีทัศน์การสอน

6.6 ผลการประเมินผลประจำปี

6.7 บันทึกการติดต่อกับผู้ปกครองหรือหนังสือรับรองต่าง ๆ

7. การปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลที่ได้จากการจัด กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น เมื่อประเมินผลแล้วครูทราบจุดเด่น จุดด้อยของกิจกรรม หรือ จุดเด่น จุดด้อยของนักเรียนแต่ละคนก็สามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านกิจกรรม หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ หรือแก้ไขข้อบกพร่องในตัวนักเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดหลักสูตร และการเรียนรู้ตามหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง บ้านและชุมชน ต้องมีส่วนร่วมรับภาระตามบทบาท หน้าที่ในส่วนของการวัดผลและ ประเมินผล การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทหน้าที่ คือ

ผู้เรียน

1. ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนจากผู้เรียนมาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. มีการตั้งเป้าหมายและวางแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถ

ของตนเอง

3. มีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินการประเมินผล
4. นำความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการไปใช้ในชีวิตประจำวัน
5. มีการประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ
6. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินผลกับการปฏิบัติงานและติดตาม

ความก้าวหน้าของตนเอง

7. ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาปรับปรุงงานของตน โดยใช้กระบวนการพัฒนาแฟ้มผลงาน การประชุมหารือ การจัดนิทรรศการ เพื่อพัฒนาผลงานชิ้นเดิมให้มีความสมบูรณ์

ผู้สอน

1. ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากผู้ออกมาเป็นผู้จัดการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นจากตัวเอง

2. ผู้สอนต้องสามารถทำหน้าที่การแนะนำให้แก่ผู้เรียน รู้จัก และเข้าใจผู้เรียนเป็นอย่างดี
3. มีการรายงานตรวจสอบคุณภาพ ประเมินผลโครงการและการตัดสินใจประเมินที่มีผล

ต่ออนาคตของนักเรียนแต่ละคน

4. บันทึกงานของนักเรียนเก็บเป็นประวัติ และให้มีการสื่อสารอย่างเพียงพอระหว่างครูกับนักเรียน

5. มียุทธศาสตร์การสอนและการประเมินผลที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

ผู้บริหาร

1. ต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ มุ่งมั่นที่จะสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
2. กำหนดทิศทางและนโยบายที่ชัดเจน ปรับปรุงยกระดับมาตรฐาน
3. กำหนดขั้นตอนการทำงาน รวมทั้งจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ
4. สร้างความร่วมมือและประสานงานกับทุกส่วน ทุกฝ่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้

สถานศึกษา

5. สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำงานของครู

6. พัฒนาบุคลากรให้มีนิสัยแห่งคุณภาพ ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การทำงานเป็นทีม การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วม รวมทั้งให้มีความสามารถทั้งในสาระที่เรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล

7. สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การแนะแนว การวิจัย
ในชั้นเรียน พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน

ผู้ปกครอง

1. ต้องให้มีการร่วมมือกับผู้สอน รับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียน เอาใจใส่ ให้ความรัก
ความอบอุ่น

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

3. ให้การสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายในบ้าน
ให้สอดคล้องกับโรงเรียน เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญาและสังคมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
สัมพันธ์กัน

4. เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

5. มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดหลักสูตรของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจเลือกแผนจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7. มีบทบาทให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียน แสดงความรู้สึก ให้คำแนะนำ
การเยี่ยมห้องเรียน ชมนิทรรศการผลงานของผู้เรียน

8. เพื่อช่วยรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นรายบุคคล

บ้าน ชุมชน

1. ต้องเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของตนเอง ครอบครัว
และชุมชน

2. เพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกระหว่างบ้าน ชุมชน โรงเรียนต้องเชื่อมต่อและส่งเสริม
ซึ่งกันและกัน

3. เป็นเวทีของการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้ผู้เรียน ผู้สอน และประชาชนได้มีโอกาส
แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม

4. มีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

5. ให้การสนับสนุนทรัพยากรแก่สถานศึกษา สำหรับตัวผู้เรียน ผู้สอน กิจกรรมการเรียน
และการประเมินผล

6. มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการศึกษา

บรรณานุกรม

๒๐๑๕๐๑๔

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). **สาระที่เปลี่ยนแปลงของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.** (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2523). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). **การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment).** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544 ก.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2544 ข.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2544 ค.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2544 ง.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2544 จ.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2544 ฉ.) **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2545). **แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา.
- _____. (2545). **กระบวนการพัฒนาแฟ้มผลงานของนักเรียน (Portfolio Development).** กรุงเทพมหานคร
- _____. (2539). **แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** (เอกสารอัดสำเนา).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. (พิมพ์ครั้งที่ 1)
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ทศนา แชมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
นาคยา ปิณฑานนท์. (2545). **จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

นาคยา ปิณฑานนท์ และคณะ. (2542). **การศึกษาตามมาตรฐานแนวคิดสู่การปฏิบัติ**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.

เลขา ปิยะอัจฉริยะ และนางลักษณ์ วิรัชชัย. **แนวทางการวิจัยปฏิบัติการในโครงการโรงเรียนปฏิรูป
การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน**. (โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณภาพผู้เรียน) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป. (เอกสารอัดสำเนา).
วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์. (2545). “**หน่วยที่ 15 : การประกันคุณภาพกับการพัฒนาหลักสูตรและ
การเรียนการสอน**”. ในชุดวิชาการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพมหานคร.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). **การสอนโดยการสร้างสรรค์และโยนิโสมนสิการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสแควร์.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). **แนวทางการประเมินตามสภาพจริง**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2545). **แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
(ร.ส.พ.).

คณะทำงาน

๒๐๑๙๐๑

ที่ปรึกษา

นายทองอยู่ แก้วไทรชะ
นายติลก พัฒน์วิชัยโชติ
นายอุบล เล่นวารี

เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
รองเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ผู้อำนวยการสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาววันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ หัวหน้าโครงการ
นายบัญชา แสนทวี
นางสาววิภาดา นิธิปรีชานนท์
นางพนิดา วิชัยดิษฐ
นางศิริกาญจน์ โกสุมภ์
นางรัตนา พงษ์พานิช
นางนงลักษณ์ ศรีสุวรรณ
นางสาวรัตนทิพย์ เอื้อชัยสิทธิ์
นางสาวศรีพ้อง จิตกรณ์กิจศิลป์
นางสาวจิรัฐยา แก้วป่อง
นางอมรรัตน์ พันธุ์งาม
นายชนาธิป ทั้ยแป
นายวิษณุ ทรัพย์สมบัติ

เลขานุการ

ยกร่างเอกสาร

นางสาววันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์	นักวิชาการ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา
นางศิริกาญจน์ โกสุมภ์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
นางมณีนารถ จันทร์คุณา	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
นายชูชาติ บุญชู	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี
นายเลิศลักษณ์ สุขแก้ว	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส
นางประทีป จันทร์เทียน	อาจารย์โรงเรียนพิบูลย์สังฆธรรม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี

เขียนเอกสาร

เอกสารตอนที่ 1

นางสาววันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์	นักวิชาการศึกษา สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา
-----------------------------	--

เอกสารตอนที่ 2-4

นางศิริกาญจน์ โกสุมภ์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
นางมณีนารถ จันทร์คุณา	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
นายชูชาติ บุญชู	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี
นายเลิศลักษณ์ สุขแก้ว	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส
นางทัศนีย์ บุญมาก	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดศรีบังวัน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
นางสาวจิรัฐยา แก้วป่อง	นักวิชาการศึกษา สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา

บรรณาธิการกิจเอกสาร

นางสาววันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์	นักวิชาการศึกษา สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา
นางศิริกาญจน์ โกสุมภ์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
นางมณีนารถ จันทร์คุณา	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี
นายชูชาติ บุญชู	นักวิชาการศึกษา
นางสาวจิรัฐยา แก้วป่อง	สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) 313/1 ถนนเพชรเกษม แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่
 กรุงเทพมหานคร 10600 โทร. 0-2466-6052, 0-2466-6053
 นายณัฐ ปวิณวิวัฒน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2545

